

КУЛЬТУРА

WWW.KIMPRESS.BY

ШТОТЫДНЁВАЯ ГРАМАДСКА-АСВЕТНІЦКАЯ ГАЗЕТА

**МІЖНАРОДНЫ
ДЗЕНЬ МУЗЫКІ —
1 КАСТРЫЧНІКА —
ФЕСТИВАЛЬ
ЮРЫЯ БАШМЕТА
СУСТРЭНЕ У БРЭСЦЕ.
А НА ЗДЫМКАХ
ВЫ БАЧЫЦЕ
РЭПЕТЫЦЫЮ
АДНАГО З КАНЦЭРТАЎ
У МІНСКУ З УДЗЕЛАМ
МАЙСТРА.**

КУЛЬТУРА ІНФА-ЦЭНТР

КУЛЬТУРА • ІНФА

ГАРАЧАЯ ЛІНІЯ «К»

Чытачы «К»
задавалі
надзённыя
пытанні,
датычныя
Першага
Нацыянальнага
музейнага
форуму

гродно 2012
ПЕРВЫЙ НАЦИОНАЛЬНЫЙ ФОРУМ
"Музеи Беларуси"

С. 6, 10 — 11

ВЫТАНЧАНАСЦЬ КЛАСІКІ

С. 2

**ІНТРЫГА ТРЫЕНАЛЕ:
ЯКОЕ МАСТАЦТВА
НЕУЗАБАВЕ "НАСЕЛІЦЬ"
ГЭТУЮ ПРАСТОРУ?**

С. 5

**Дэс замка, з якога
ратаваўся Вітаўт...**

С. 4 — 5

Аб'ява*

ОАО "Белпромкультура" УНП №40069601.

ОТКРЫТОЕ АКЦИОНЕРНОЕ ОБЩЕСТВО
ГОМЕЛЬБЕЛПРОМКУЛЬТУРА

единственное
специализированное
предприятие
по производству
мебели
и оборудования
для библиотек
и учреждений культуры
предлагает

кафедры, стеллажи,
столы, шкафы, банкетки,
трибуны, мольберты
г. Гомель, ул. Барыкина, 82 "Б"
0232 408-172, 408-182;
+375 29 681 15 30
www.GBPK.by

Беларускія аншлагі ў Літве

24 верасня ў Нацыянальнай філармоніі Літвы ў Вільнюсе адбылося адкрыццё Дзён культуры Рэспублікі Беларусь у Літоўскай Рэспубліцы. Ва ўрачыстасці прынялі ўдзел міністр культуры нашай краіны Павел Латушка і віцэ-міністр культуры Літвы Дэйвідас Стапанкус. На працягу больш як месяца краіну-суседку наведае ажно 15 творчых калектываў агульнай колькасцю 670 чалавек.

— Гэта самыя маштабныя Дні культуры за шэсць гадоў, з часу, як яны праводзяцца, — адказаў на наш званок Надзвычайны і Паўнамоцны пасол Беларусі ў Літве Уладзімір Дражын. — З кожным годам такія паказы беларускай нацыянальнай культуры набываюць новае гучанне і ня зменна выклікаюць вялікую цікавасць літоўскіх аматараў музыкі, балета, драматычнага тэатра, народнага мастацтва. Паўсоль — аншлагі, білеты раскулаюцца імгненна. У той жа оперны тэатр на балет "Бахчысарайскі фантан", якім Дні культуры будзь закрывацца, білеты разышліся ўсяго да тыдзень, хача спектакль адбудзецца ажно 30 кастрычніка. А як скарыла слухачоў віртуознае майстэрства

сімфанічнага аркестра на чале з народным артыстам Беларусі Аляксандрам Анісімавым! Яшчэ напярэдадні адфіцыйнага адкрыцця гэты калектыв даў канцэрты ў Клайпедзе і Каўнасе. І паўсоль — самы гарачы прыём. Увагу літоўцаў прыцягнула і выстаўка, прысвечаная жыццю і творчасці Янкі Купалы, якая адкрылася ў вільнюскай бібліятэцы імя Адама Міцкевіча. Зараз мы працуем над абнаўленнем мемарыяльнай дошкі Янку Купалу і ўсталяваннем дошкі Якубу Коласу. Да Дзён культуры была прымеркавана і творчая сустрэча з беларускай дыяспарай у Літоўскім універсітэце эдукалогіі: размова ішла пра канцэпцыю аднаўлення Беларускага музея ў Вільнюсе. Я заўсёды кажу: бываюць праблемы ў палітыцы, эканоміцы, але культурныя мерапрыемствы іх здымаюць. Таму дзякуй вялікі ўсім беларускім артыстам, якія прыязджаюць у Літву. І асобная падзяка газеце "Культура", бо мы разам робім вялікую справу, падтрымліваючы і папулярныя і ўсё лепшае, што з'яўляецца ў беларускім нацыянальным мастацтве.

Дадамо, што акурат сёння, у адпаведнасці з графікам Дзён культуры, — XVII Свята беларускай песні. Пад час яго адбудзецца канцэрт заслужанай артысткі Беларусі Ірыны Дарафеевай і прафесійнага фальклорнага гурта "Купалінка".

Н.Б.

Прыцягвае сэрцы тысяч людзей...

Расцяжкі на праспекце Незалежнасці, канцэрты ў Беларускай дзяржаўнай філармоніі і цырку, майстар-класы і творчыя сустрэчы ў абодвух карпусах Беларускай дзяржаўнай акадэміі музыкі, — усё гэта VII Міжнародны фестываль Юрыя Башмета, які сёлета ахоплівае ажно два тыдні.

той жа вечар галоўны калектыв нашай філармоніі — Дзяржаўны акадэмічны сімфанічны аркестр — даваў свой першы з трох канцэртаў у Літве, дзе адкрываў Дні культуры Беларусі. Чым не абменныя мерапрыемствы?

Упершыню мы пачулі "AVIV-квартэт" з Ізраіля, бельгійскую скрыпачку Таццяну Самуіл, якія правялі таксама майстар-класы. Сусветна знакамты грузінскі кампазі-

Дырыжор — П'етра Барганова, віяланчэль — Аляксей Кісялёў.

Урачыстае адкрыццё фестывалю 23 верасня пачалося прывітальным адрасам Прэзідэнта нашай краіны Аляксандра Лукашэнкі, зачытаным міністрам культуры Паўлам Латушкам. "Гэта цудоўнае свята мастацтва атрымала пастаянную прапіску на беларускай зямлі, дзе захаванне і прымнажэнне традыцый класічнай музыкі з'яўляецца неад'емнай часткай дзяржаўнай культурнай палітыкі. Свята высокай духоўнасці, што пранізвае ўсе мерапрыемствы фестывалю, нязменна прыцягвае сэрцы тысяч людзей. Гэты творчы форум па праву называюць адной са знакавых падзей культурнага жыцця Еўропы", — гаварылася ў ім.

Сімвалічна, што ў дзень адкрыцця фестывалю на нашай філарманічнай сцэне выступаў Літоўскі камерны аркестр, які не быў у нас больш за 20 гадоў. Акурат у

тар Гія Канчэлі, адзін з твораў якога ўпершыню прагучаў у Мінску, сустрэўся ўчора са студэнтамі. А італьянскі дырыжор П'етра Барганова заняў месца за пультам Маладзёжнага сімфанічнага аркестра БДАМ, якім кіруе Андрэй Іваню. "У вас вельмі добры аркестр, які імгненна рэагуе на ўсе дырыжорскія прапановы, — адзначыў маэстра ўжо пасля першай рэпетыцыі. — Маладзья музыканты іграюць фантастычна! Я ўпершыню патрапіў да вас і ўдзячны лёсу, што змог пазнаёміцца з імі і убачыць ваш прыгожы горад".

А французскі скрыпач Жан-Люк Панці і ўвогуле адзначае сёння ў нас свой юбілей — вядома, сольным канцэртам са сваім джаз-бэндам. Ды не дзе-небудзь, а на арэне цырка. Сапраўды, такое не забудзецца!

Н.Б.

Фота Юрыя ІВАНОВА

3 пасяджэння калегіі Міністэрства культуры Рэспублікі Беларусь

І кошт білета не выратаўвае...

26 верасня ў Дзяржаўным літаратурным музеі Янкі Купалы праішло пасяджэнне калегіі Міністэрства культуры Рэспублікі Беларусь. На парадак дня было вынесена два пытанні. Першае — "Аб стане і перспектывах развіцця дзяржаўных музеяў (праектная і выставачная дзейнасць, камплектаванне фондавых калекцый, выкарыстанне сучасных інфармацыйных тэхналогій, кадры ў музейнай сферы)". Другое было прысвечана аналізу выканання Праграмы рэканструкцыі і тэхнічнага пераабсталявання дзяржаўных тэатраў Рэспублікі Беларусь.

Міністр культуры Павел Латушка зазначыў, што ў краіне дзейнічае 154 музеі, якія падпарадкаваны Міністэрству культуры, і 60 іхніх філіялаў, апроч таго — каля 200 ведамасных устаноў, а таксама музеі сістэмы адукацыі ды музеі прыватныя. І ўсе яны вызначаюць культурную палітыку гарадоў, раёнаў, абласцей. Менавіта таму дзяржава з выключнай увагай ставіцца да развіцця музейнай справы. Сёлета былі адкрыты Музей беларускай дзяржаўнасці, галерэя Міхаіла Савіцкага, Нясвіжскі замак, пазалетась — Мірскі. Абнаўляецца экспазіцыя Музея Янкі Купалы, ствараецца новы Музей гісторыі Вялікай Айчыннай вайны...

Тым не менш, хапае і праблем. Па словах Паўла Латушкі, пакідае жадаць лепшага кадравая сітуацыя, недастаткова актыўна ўкараняюцца новыя інфармацыйныя тэхналогіі і развіваецца пазабюджэтная дзейнасць... Словам, іншым разам музейшчыкам не стае крэатыву: і ў фарміраванні міжнароднага іміджа, і ў больш актыўным наладжванні музейнага турызму.

Менавіта на праблемах ды шляхах іх вырашэння спыніўся і намеснік міністра культуры краіны Тадэўш Стружэцкі. Ён казаў пра тое, што музейная сетка складаецца ў асноўным з краянаўчых, гістарычных, этнаграфічных, літаратурных і мастацкіх устаноў. "Жанравая" аднастайнасць — відавочная. Прычына "хваробы" бачыцца ў адсутнасці ініцыятывы на месцах. Нецікаваць састарэлых экспазіцыйныя ўплывае і на зніжэнне музейных даходаў.

Тадэўш Стружэцкі прывёў пераказаныя лічбы. З 2009 па 2012 гады музеі зарабілі ад пазабюджэтной дзейнасці амаль 45 мільярдаў рублёў. На кожную ўстанову рэспубліканскага падпарадкавання прыпадае па 2 мільярды, а на музей рэгіянальны — усяго толькі па 135 мільёнаў рублёў. Дзе ж выйсеце? У новых і нестандартных музейных праектах, якія і вызначаць стратэгію сённяшняга развіцця справы.

Амаль усе выступоўцы казалі пра недахоп кадраў. Да прыкладу, адсутнічаюць кваліфікаваныя спецыялісты па экспазіцыйнай дзейнасці. У БДУКІМ і Інбелкультэ нават няма выкладчыкаў для падрыхтоўкі тых спецыялістаў, таму вырашэнне праблемы бачыцца толькі ў замежных стажыроўках. На пасяджэнні было адзначана, што ў Інстытуце культуры Беларусі недастаткова актыўна вядзецца павышэнне кваліфікацыі рэгіянальных музейшчыкаў.

Гаворка ішла і пра камплектаванне ды эфектыўнае выкарыстанне фондавых калекцый, пра фарміраванне Дзяржкаталога... Дырэктар Ружанскага палацавага комплексу Сапегіў Руслан Кніга адзначыў недахоп ва ўстаноў аўтэнтычных музейных прадметаў. Тым часам у іншых музеях рэспублікі пэўная частка фондаў не выстаўляецца. Было б лагічным выкарыстоўваць іх у экспазіцыях іншых устаноў, перадаўшы музейныя прадметы на дэпазітнае захоўванне.

Крокі партнёрства і дыпламатыі

Чарговым прыкладам дзяржаўна-прыватнага супрацоўніцтва стала перадача двух экзэмпляраў прыжыццёвых выданняў выдатнага вучонага Казіміра Семяновіча "БПС — Сбербанк" у дар Нацыянальнай бібліятэкі Беларусі. Кнігі былі набыты на адным з еўрапейскіх аўкцыёнаў у нямецкага калекцыянера.

На думку старшыні праўлення банка Васіля Мацюшэўскага, вельмі важна, што гэтыя ўнікальныя кнігі трапілі ў Нацыянальную бібліятэку краіны, бо захоўваюць цягло рук выдатнага вучонага, нашага земляка, і з'яўляцца сапраўдным скарбам для будучых пакаленняў беларусаў. Па словах Васіля Мацюшэўскага, такі дабрачынны акт — не спантанная акцыя, паколькі вяртанне і папулярнае выкарыстанне нацыянальных каштоўнасцей — адзін з прыярытэтных відаў карпаратыўнай дзейнасці кампаніі.

Па словах дырэктара бібліятэкі Рамана Матульскага, на тэрыторыі Беларусі захавалася толькі невялікая частка нашай найбагацейшай кніжнай спадчыны, а таму сённяшняя набаткі надзвычай каштоўныя для ўсёй краіны. Як адзначыў Раман Матульскі, зараз разглядаецца магчымасць перакладу трактата "Вялікае мастацтва артылерыі" на беларускую мову, а таксама яго факсімільнае перавыданне.

Тым часам, поруч з выданнямі Семяновіча ў Нацыянальнай бібліятэцы неўзабаве можна будзе пазнаёміцца і з каштоўным экзэмплярам Бібліі Францыска Скарыны, выдадзенай у Празе ў

Уразіла і неадпаведнасць білетных коштаў: уваход у Нясвіжскі замак каштуе 50 тысяч рублёў, а ў Нацыянальны мастарычны музей — паўтары тысячы, у асобных раённых установах — некалькі соцень. І прычыны тут ізноў тыя ж: адсутнасць цікавых праектаў, брак творчай ініцыятывы.

Было вырашана ўдасканаліць і механізм набывання асабліва каштоўных прадметаў не толькі ў прыватных калекцыянераў, але і на замежных аўкцыёнах. Пад час абмеркавання першага пытання парадаку дня калегіі аналізаваўся і ход будаўніцтва, экспазіцыйнага фарміравання новага Музея гісторыі Вялікай Айчыннай вайны...

Па другім пытанні парадаку дня калегіі выступіў намеснік начальніка ўпраўлення капітальнага будаўніцтва і матэрыяльнага забеспячэння Міністэрства культуры Уладзімір Панцялейка. Сёлета работы па рэканструкцыі і тэхнічным пераабсталяванні вядуцца ў пяці тэатрах камунальнай уласнасці: Брэсцкім і Гродзенскім абласных тэатрах лялек, Беларускам рэспубліканскім тэатры юнага гледача, Беларускам дзяржаўным маладзёжным тэатры, а таксама працягваецца рэканструкцыя будынка для размяшчэння Слонімскага драмтэатра.

Адзначана недастатковае фінансаванне названых работ. У Брэсце для ўводу аб'екта патрабуецца больш за 120 мільярдаў рублёў, у Гродне — 15 мільярдаў, у Слоніме для завяршэння рэканструкцыі ў 2013-м трэба 15,5 мільярда рублёў. Два названыя мінскія тэатры мяркуюцца ўвесці ў эксплуатацыю таксама ў наступным годзе. Гаворка ішла пра забеспячэнне фінансавання гэтых аб'ектаў у поўным аб'ёме.

Яўген РАГІН
Фота Юрыя ІВАНОВА
На здымку: пад час пасяджэння калегіі.

Ад рэдакцыі. Так супала, што напярэдадні пасяджэння калегіі Міністэрства культуры, на якой адным з галоўных пытанняў разглядалася развіццё музейнай справы ў рэспубліцы, рэдакцыя "К" правяла "гарачую лінію" з намеснікам начальніка ўпраўлення ўстаноў культуры і народнай творчасці Міністэрства культуры Рэспублікі Беларусь Святланай Гаўрылавай. Гаворка пад час гэтай сустрэчы вялася не толькі пра будучы Нацыянальны форум "Музей Беларусі" ў Гродне, але і ў значнай ступені прадубліравала праблемную музейную тэматыку калегіі. Матэрыялы "гарачай лініі" чытайце на старонках 6, 10 — 11 нашай газеты.

1517 — 1519 гадах, якая сёння захоўваецца ў Германіі. Магчымасць убачыць каштоўны фаліант у беларусаў з'явілася дзякуючы правядзенню Тыднёў Германіі, якія праходзяць у Мінску з 26 верасня па 11 кастрычніка.

На думку саветніка-пасланніка пасольства Германіі ў Беларусі Пётра Дэтмара, прэзентацыя Бібліі Францыска Скарыны ў Мінску з'яўляецца доказам культурнай еднасці дзвюх краін.

Прэзентацыя экзэмпляра Бібліі адбудзецца ў Нацыянальнай бібліятэцы Беларусі 4 кастрычніка, дзе будзе экспанавана да 13 кастрычніка, а затым — з 15 па 24 кастрычніка — у Нясвіжы.

Кастусь АНТАНОВІЧ
На здымку: Васіль Мацюшэўскі (злева) і Раман Матульскі.

(Падрабязная інфармацыя пра выданні Казіміра Семяновіча — на старонцы 14.)

ПАСПЯШАЙЦЕСЯ НА ПОШТУ!

НАГАДВАЕМ! ПРАЦЯГВАЕЦЦА ПАПІСКА НА ГАЗЕТУ "КУЛЬТУРА" НА ЛІСТАПАД І НАСТУПНЫЯ МЕСЯЦЫ

Падпісныя індэксы: індывідуальная падпіска — 63875, ведамасная падпіска — 638752.

Полацк. Праўда без спецэфектаў

1150-годдзе Полацка, калыскі беларускай дзяржаўнасці, — падзея не толькі для нашай краіны, але і для ўсяго цывілізаванага свету. Нездарма на 36-й Генеральнай канферэнцыі UNESCO было прынята рашэнне аб уключэнні гэтага юбілею ў Міжнародны календар памятных дат.

Прысутнасць у прэстыжным спісе дае Полацку права зладзіць у парыжскай Штаб-кватэры UNESCO культурную акцыю ў свой гонар. Юбілей Полацка будзе адзначаны фотавыстаўкай, якая адкрыецца 3 кастрычніка. Больш як 60 работ фотажурналіста Ігара Супранёнка складуць экспазіцыю пад назвай “Полацк старажытны — Полацк сучасны”: апавед пра горад і гараджан. У гледачой з’явіцца магчымасць убачыць некаторыя аб’екты знятымі з адной кропкі сёння і сто гадоў таму.

Дырэктар Нацыянальнага Полацкага гісторыка-культурнага музея-запаведніка Тамара Джумантаева паведаміла нашаму карэспандэнту, што права прадстаўляць Полацк у Парыжы Ігар Супранёнак атрымаў невыпадкова. Ён — аўтар трох фотаальбомаў пра горад. Апошні з іх мае назву “Полацк — гонар вякоў”. Супранёнак даўно супрацоўнічае з музеем-запаведнікам. І, галоўнае, ён майстар фотарэпартажу. Яго вабіць не так званая мастацкая фатаграфія, што прадстаўляе не столькі аб’ект, які трапіў у аб’ектыў, колькі самога фатографа. Ён — за адэкватнае адлюстраванне рэчаіснасці, за праўду без спецэфектаў. Такі падыход адпавядае намерам арганізатараў фотавыстаўкі “Полацк старажытны — Полацк сучасны” паказаць рэальнае жыццё старажытнага горада ў дынамічным развіцці.

п.в.

Беларусь — Кітай: 20 гадоў разам

24 верасня ў сталічным Доме дружбы прайшоў вечар, прысвечаны 63-й гадавіне ўтварэння Кітайскай Народнай Рэспублікі. Надзвычайны і Паўнамоцны Пасол КНР у Рэспубліцы Беларусь Гунь Цзяньвэй, выступаючы перад прысутнымі, адзначыў, што асновай беларуска-кітайскага сяброўства было і застаецца духоўнае яднанне двух народаў.

20 гадоў таму нашы краіны ўстанавілі дыпламатычныя адносіны, і з таго часу супрацоўніцтва паміж імі эфектыўна развіваецца па ўсіх напрамках. Пасол паведаміў пра Дні кітайскага кіно ў сталічным кінатэатры “Цэнтральны”. Фільмы, што прэзентуюцца беларусам, адлюстравваюць кітайскую даўніну і сённяшні дзень краіны.

Намеснік Прэм’ер-міністра Рэспублікі Беларусь, старшыня Таварыства дружбы “Беларусь — Кітай” Анатоль Тозік у сваёй прамове засяродзіўся на перспектывах беларуска-кітайскага супрацоўніцтва ў эканоміцы і культуры.

Намеснік старшыні Таварыства дружбы, аглядальнік аддзела па асвятленні дзейнасці Прэзідэнта Рэспублікі Беларусь БелТА Аліна Грышкевіч распавядала пра значнасць сумесных інфармацыйных праектаў дзвюх краін. Прыкладам паспяховай дзейнасці ў гэтай галіне з’яўляецца зборнік “Кітай вачыма беларусаў”. Яго выхад у свет быў прымеркаваны да 20-годдзя ўстанавлення дыпламатычных адносін паміж Рэспублікай Беларусь і Кітайскай Народнай Рэспублікай. Прэзентацыя кнігі адбылася ў Доме дружбы гэтым летам. Да рэалізацыі праекта выдавецтва БелТА спрычыніўся Кітайскі фонд міжнародных даследаванняў. У кнізе сабраны тэксты дваццаці аўтараў пад рэдакцыяй Анатоля Тозіка.

Канцэртная частка вечара таксама была адлюстраваннем беларуска-кітайскай культурнай супрацы. Перад прысутнымі выступілі маладыя кітайскія артысты, якія навучаюцца ў Беларусі, і беларускі ансамбль “Вязынка”.

Ло Янь, студэнт 2-га курса Інстытута журналістыкі БДУ

Міндоўг вернецца ў Навагрудак

Абвешчаны конкурс на стварэнне эскізнага праекта помніка Міндоўгу ў Навагрудку. Арганізатары конкурсу — Міністэрства культуры нашай краіны і Беларускае дзяржаўнае акадэмія мастацтваў. Рашэнне аб стварэнні манумента і ўстаноўцы яго ў Навагрудку прынята сумесна Міністэрствам, Гродзенскім і Навагрудскім райвыканкамі.

Помнік будзе стаяць у скверы на гарадской плошчы. Праекціроўшчыкі павінны браць да ўвагі горадабудаўнічую сітуацыю і гістарычную каштоўнасць цэнтра горада. Права на ўдзел у конкурсе маюць прафесійныя скульптары і архітэктары. Заяўкі можна падаваць да 26 кастрычніка бягучага года на адрас: Мінск, пр. Пераможцаў, 11, каб. 316.

Конкурсныя матэрыялы журы разгледзіць на закрытым пасяджэнні не пазней за 2 лістапада. Помнік будзе ўзведзены за кошт пазабюджэту. Усе, хто жадае зрабіць унёсак у яго стварэнне, могуць пералічыць грошы на дабрачынны рахунак, які адкрыў Навагрудскі райвыканкам.

“Оскар” у галіне Спадчыны

26 верасня адбылося ўзнагароджанне лаўрэатаў конкурсу “Лепшы прыклад аховы гісторыка-культурнай спадчыны”, упершыню праведзенага сёлета Міністэрствам культуры Рэспублікі Беларусь. Месца падзеі было абрана невыпадкова — Мінская ратуша стала першым на Беларусі помнікам, адраджаным з нябыту на добрай навуковай аснове.

У сваім уступным слове міністр культуры Рэспублікі Беларусь Павел Латушка адзначыў асаблівую ўвагу нашай незалежнай дзяржавы да справы аховы гісторыка-культурнай спадчыны. Акрэсліў ён і прыярытэты на наступны год. У іх ліку — працяг рэстаўрацыйных работ у Навагрудскім замку і колішняй рэзідэнцыі Сапегаў у Ружанах ды пачатак кансервацыі Крэўскага замка (падрабязней пра гэты аб’ект — на стар. 4).

Разам з тым, міністр культуры падкрэсліў надзвычайную важную ролю не толькі дзяржаўнай, але і прыватнай ініцыятывы ў сферы захавання спадчыны. Без сумнення, конкурс будзе істотным яе стымулам. Тым болей, галоўнымі яго пераможцамі сталі менавіта прыватнікі. Першае месца члены конкурснай камісіі прысудзілі ўласнікам былога сядзібна-паркавага комплексу ў вёсцы Сула Стаўбцоўскага раёна, другое — фермеру Уладзіміру Быхаўцову, які аднавіў вятрак XIX ст. на хутары “Міколін востраў” Светлагорскага раёна. Адзначым, што супернікамі гэтых аграрыстычных аб’ектаў былі сур’ёзныя рэстаўрацыйныя праекты ў сталіцы ды буйных гарадах.

Трэцяе месца атрымаў ці не самы спецыфічны праект з ліку прадстаўленых на конкурс — “Добраўпарадкаванне тэрыторыі былых Мінскіх брацкіх могілак і стварэнне Мемарыяльнага комплексу “Памяці воінаў Першай сусветнай вайны 1914—1918 гг.” на Старавіленскім тракце ў Мінску”. У Дзяржаўны спіс гісторыка-культурных каштоўнасцей уключана менавіта само гэтае сакральнае месца, і перад архітэктарамі “Мінскпраекта” стаяла надзвычай складаная задача яго “праэкспанавання” у складанай горадабудаўнічай сітуацыі мегаполіса.

“Малады” конкурс ужо абзавёўся ўласным візуальным сімвалам — своеасаблівым “Оскарам”. Ідэя бронзавай фігуры нарадзілася ў нетрах Міністэрства культуры краіны і была ўвасоблена супрацоўнікам “Белрэстаўрацыі” Аляксандрам Клімашонкам. Як патлумачыў Павел Латушка, у ёй невыпадкова ўвасоблена Камянецкая вежа — адзін з сімвалаў краіны, які набыў новае жыццё ў гады незалежнасці. А побач — клапатлівыя рукі сучасніка...

Падзяка Міністра культуры Рэспублікі Беларусь была аб’яўлена таксама ўладальнікам чацьвёртага і пятага месцаў: упраўленню капітальнага будаўніцтва Мінгарвыканкама за рэканструкцыю з рэстаўрацыйнай будынка Беларускага дзяржаўнага цырку, а таксама яшчэ аднаму прыватнаму прадпрыемству, якое стварыла ўтульную кавярню ў старой гродзенскай камянічцы на Савецкай. Урэшце, лісты падзякі былі накіраваны на адрас і астатніх дзевяці ўдзельнікаў конкурсу. Адпаведна, пераможцы ў ім ёсць, а ў пераможаных — няма.

— Пераканана ў тым, што пераможцы і лаўрэаты ніколі не патрапяць у лік парушальнікаў заканадаўства ў сферы аховы спадчыны, — адзначыла намеснік начальніка ўпраўлення па ахове гісторыка-культурнай спадчыны і рэстаўрацыі Міністэрства культуры Рэспублікі Беларусь Аксана Смятрэнка. — Конкурс стане добрым стымулам для ўсіх уласнікаў гісторыка-культурных каштоўнасцей.

**Ілья СВІРЫН
Фота Вольгі ДЗМІТРЫЕВАЙ
На здымку (злева направа):
пераможцы конкурсу — фермер Уладзімір Быхавец, прадпрыемальнік Андрэй Запольскі, архітэктар Мікалай Дзядко.**

Аб прэміях Федэрацыі прафсаюзаў Беларусі 2013 года ў галіне літаратуры, мастацтва, журналістыкі і аматарскай творчасці

3 1989 года, раз у два гады, да Свята працы — 1 Мая — прысуджаюцца прэміі Федэрацыі прафсаюзаў Беларусі. За гэты час лаўрэатамі сталі 3 прафесійныя і 20 аматарскіх калектываў мастацкай творчасці, 153 дзеячы культуры, мастацтва, журналісты.
У жніўні 2012-га прынята рашэнне аб умовах прысуджэння прэміі 2013 года.

ЗАЦВЕРДЖАНА

Пастанова Прэзідыума Савета Федэрацыі прафсаюзаў Беларусі
25.08.2010 № 176
(змяненне, пастанова Прэзідыума Савета Федэрацыі прафсаюзаў Беларусі
30.08.2012 № 166)

ПАЛАЖЭННЕ аб прэміях Федэрацыі прафсаюзаў Беларусі ў галіне літаратуры, мастацтва, журналістыкі і аматарскай творчасці

1. Прэмія Федэрацыі прафсаюзаў Беларусі ў галіне літаратуры, мастацтва, журналістыкі і аматарскай творчасці (далей — прэмія ФПБ) прысуджаецца работнікам культуры, дзеячам мастацтва, прафесійным і аматарскім калектывам мастацкай творчасці і індывідуальным выканаўцам за выдатныя работы і творы аб нашым сучасніку, якія ствараюць мастацкі вобраз чалавека працы, раскрываюць ролю працоўнага калектыву і прафсаюзаў у сацыяльна-эканамічным развіцці краіны, узбагачаюць духоўнае жыццё, нацыянальную культуру, а таксама за высокі мастацкі ўзровень выканальніцкага майстэрства пры ўвасабленні такіх твораў у кіно і на сцэне, значныя дасягненні ў развіцці аматарскай творчасці, выдатныя работы аб людзях працы і прафсаюзах у галіне журналістыкі.

2. Прэміі ФПБ прысуджаюцца адзін раз у два гады, кожны няцотны год, да Свята працы — 1 Мая — у наступнай колькасці:

- а) у галіне літаратуры і мастацтва — пяць прэміяў, у тым ліку: за творы прозы, паэзіі і драматургіі — адна прэмія; за музычныя творы, канцэртна-выканальніцкую дзейнасць — адна прэмія; за работы ў галіне тэатральнага мастацтва і кінамастацтва — адна прэмія; за творы жывапісу, скульптуры, графікі і прыкладнага мастацтва — адна прэмія; за лепшы твор аб прафсаюзах (літаратурны, музычны, канцэртны, тэатральны, кінамастацкі, жывапісны, скульптурны і іншы) — адна прэмія;
- б) за актыўную работу па развіцці народнага мастацтва і аматарскай творчасці працоўных (сярод кіраўнікоў прадпрыемстваў і арганізацый, прафсаюзных і ведамасных устаноў культуры, старшын прафсаюзных арганізацый) — адна прэмія;
- в) за выдатныя дасягненні аматарскіх калектываў мастацкай творчасці — адна прэмія;
- г) у галіне журналістыкі — адна прэмія.

У выпадку непрысуджэння прэміяў у асобных жанрах намінацыі ў галіне літаратуры і мастацтва яны могуць быць дадаткова прысуджаны ў іншых жанрах гэтай намінацыі.

Памер прэміі ФПБ устанавліваецца пры прыняцці рашэння аб яе прысуджэнні пастановай Прэзідыума Савета Федэрацыі прафсаюзаў Беларусі.

3. Вылучэнне работ і твораў на саісканне прэміі ФПБ праводзіцца на сходах працоўных калектываў прадпрыемстваў, арганізацый і устаноў, пасяджэннях прэзідыумаў раённых, абласных і рэспубліканскіх камітэтаў і аб’яднанняў прафсаюзаў, калегій, прэзідыумаў і сакратарыятаў праўленняў органаў культуры, творчых саюзаў, міністэрстваў і ведамстваў Рэспублікі Беларусь.

Вылучэнне работ і твораў на саісканне прэміі ФПБ і адбор кандыдатаў у саіскальнікі прэміі ФПБ праводзіцца галосна, з папярэднім абмеркаваннем, у абставінах высокай патрабавальнасці і пры шырокім удзеле грамадскасці.

4. На саісканне прэміі ФПБ могуць вылучацца работы і творы, апублікаваныя, публічна паказаныя ці выкананыя за апошнія чатыры гады, але не менш чым за шэсць месяцаў да ўстаноўленага тэрміну вылучэння на саісканне прэміі.

Колькасць саіскальнікаў на атрыманне прэміі ФПБ у складзе калектыву аўтараў не павінна перавышаць чатыры чалавекі.

5. На саісканне прэміі ФПБ не могуць быць прадстаўлены работы і творы, якія адначасова вылучаны на атрыманне Дзяржаўнай прэміі Рэспублікі Беларусь, міжнародных прэміяў ці прэміяў іншых дзяржаў, або якія ўжо атрымалі такія прэміі.

Прэмія ФПБ паўторна не прысуджаецца.

6. Дакументы і матэрыялы па вылучэнні работ і твораў на саісканне прэміі ФПБ, згодна з дадаткам, прымаюцца Камісіяй па прэміях Федэрацыі прафсаюзаў Беларусі ў галіне літаратуры, мастацтва, журналістыкі і аматарскай творчасці (далей — Камісія па прэміях) да 10 снежня года, які папярэднічае году прысуджэння прэміі.

Вылучэння на саісканне прэміі ФПБ работы і творы разглядаюцца Камісіяй па прэміях у два этапы. На першым этапе адбіраюцца найбольш дастойныя работы, творы і кандыдаты ў саіскальнікі прэміі для ўдзелу ў конкурсе на саісканне прэміі ФПБ. На другім этапе прымаецца рашэнне аб рэкамендацыі Прэзідыуму Савета ФПБ да прысуджэння прэміі ФПБ.

7. Для шырокага азнаямлення з работамі і творами, якія дапушчаны да ўдзелу ў конкурсе, іх спіс з указаннем аўтараў і суб’ектаў вылучэння публікуецца ў газетах “Беларускі Час”, “Культура”, “Літаратура і мастацтва”, перадаецца ў праграмах радыёстанцыі УП “НОВАЕ РАДЫЁ”.

8. Рашэнне аб прысуджэнні прэміі ФПБ прымаецца па прадстаўленні Камісіі па прэміях пастановай Прэзідыума Савета Федэрацыі прафсаюзаў Беларусі. Пры гэтым улічваецца абавязковае членства ў прафсаюзе кандыдата і яго ўдзел у рабоце прафсаюзнай арганізацыі, выбарчых органаў прафсаюзаў і мерапрыемстваў, якія праводзіцца прафсаюзамі, і да т.п.

9. Асобам, якім прысуджана прэмія ФПБ, прысвойваецца званне “Лаўрэат прэміі Федэрацыі прафсаюзаў Беларусі”, уручаюцца ганаровы знак, Дыплом і грашовое ўзнагароджанне.

У тым выпадку, калі прэмія ФПБ прысуджаецца калектыву аўтараў, званне лаўрэата прысвойваецца кожнаму з аўтараў, грашовая частка прэміі дзеліцца паміж імі ў роўных долях, а ганаровы знак і Дыплом уручаюцца кожнаму лаўрэату.

Калі прэмія ФПБ прысуджаецца калектыву мастацкай творчасці, то асабісты склад яго ўдзельнікаў не вызначаецца, грашовая частка прэміі накіроўваецца на яго развіццё, паездкі, другія віды заахвочвання. Калектыву ўручаюцца адзін ганаровы знак і Дыплом.

10. Ганаровы знак і Дыплом памерлага лаўрэата прэміі ФПБ і лаўрэата прэміі ФПБ, прысуджанай пасмяротна, перадаюцца яго сям’і як памяць. Грашовая частка прэміі аддаецца ў спадчыну ў парадку, прадугледжаным заканадаўствам.

Сёння рэшткі Крэўскага замка выглядаюць па-ранейшаму велічна, але пакуль даволі несамавіта. Трава ў яго двары сяк-так пакошана, смецця — няма, аднак... Для ўратавання гістарычнай рэліквіі гэтага яўна недастаткова. Валанцёры спрабавалі спыніць руйнаванне муроў з дапамогай простых драўляных канструкцый, але яны ўжо і самі струхлелі ды абрынуліся.

Многім падаецца, маўляў, калі замак прастаяў у выглядзе руін пару стагоддзяў, дык ён пратрывае яшчэ прынамсі столкі ж, а таму можна пакуль і не рупіцца. На жаль, гэта не так. Фізічныя законы няўмольныя: пры адсутнасці дзейснага ўмяшальніцтва энтрапія няспынна прагрэсіруе. Менавіта таму спецыялісты ўжо даўно б'юць трывогу, сцвярджаючы, што тэмпы руйнавання Крэўскага замка павялічваюцца з кожным годам.

Як пісаў знакаміты савецкі рэстаўратар Павел Бараноўскі, пакідаючы руіны на волю лёсу, мы выракаем іх на немінучую гібель. І тут жа ён дадае: "Сур'ёзнай кансервацыі архітэктурнага помніка непазбежна павінна спадарожнічаць хаця б частковая яго рэстаўрацыя". Прыкладна такі падыход да аб'екта прадугледжвае прынятая сёлета Дзяржаўная праграма "Замкі Беларусі". Яе рэалізацыя ўжо ідзе поўным ходам, і таму каля колішняй рэзідэнцыі Ягайлы ў гэтых восеньскія дзенькі можна сустрэць не толькі жыўнасць з навакольных падворкаў, але і геадэзістаў са спецыяльным абсталяваннем. Як паведаміў начальнік Смаргонскага ўпраўлення капітальнага будаўніцтва Іван Лыско (а менавіта гэтая арганізацыя выступае ў якасці заказчыка правядзення работ), на комплексныя даследаванні і падрыхтоўку праекта сёлета ўжо было патрачана каля 430 мільёнаў рублёў. Да канца года сумасвоеных сродкаў павінна ўзрасці амаль утвая.

казвае практыка, іх спалучэнне з вапнавай рошчынай можа пайсці пабудове на згубу...

Таму навуковы кіраўнік мяркуе, што захаванню замкавых муроў паспрые частковае іх аднаўленне — не ў вышыню, але ўшыркі. Сцены, якія некалі мелі больш як двухметровую таўшчыню, за многія стагоддзі паспелі ладна "схуднець" — часам і метра не будзе.

— Натуральна, работы ў Крэве выклікаюць пэўныя складанасці, як і ў выпадку з кожным падобным помнікам архітэктурны, — пагадзіўся Ігар Чарняўскі. — Сцены страцілі сваю трываласць, значна пашкодзаныя былі і пад час Першай сусветнай вайны. Але ў наш час дастаткова тэхналогіяў ды матэрыялаў для іх захавання, і спецыялістам належыць вызначыць найаптымальныя...

Варта нагадаць, што досведу кансервацыі такіх аб'ектаў на Беларусі пакуль няма. Тэрмін "трывалая руіна" ў нас яшчэ не прыжыўся. Навагрудскі замак, а затым і Крэўскі будуць першымі.

— Але затое ёсць прыклады кансервацыі і прэзентацыі руін замкаў у Медніках або Каўнасе альбо досвед

польскіх рэстаўратараў, — запярэчыў Ігар Чарняўскі. — Адпаведна, пра невырашальныя праблемы тут казаць не выпадае.

Адкуль узятася "Рагнеда"?

Па словах Уладзіміра Сіняўскага, археолагі павінны прыступіць да сваёй працы ў Крэве праз лічаныя тыдні. А вось геалагі і свідравальнікі яе ўжо завяршаюць.

— Дзесьці і падземныя хады павінны быць, але гэта не наша тэматыка, — жартуе геалаг Святлана Бушанава. — Наша задача — вызначыць трываласць грунту. На базе гэтых даследаванняў потым будзе адбыцца разлік апорных канструкцый. Некалі тут былі дзве ракі, замак будавалі акурат у іх пойме. Ад іх засталіся пяскі-алювіі, якія прыцягваюць вадку. Адпаведна, сям-там давядзецца ўмацоўваць грунт. Работы на такіх аб'ектах выконваем ужо не ўпершыню: нямала зрабілі і ў Нясвіжы. Цікава, хаця, па шчырасці, і трохі небяспечна...

— Пастаянна адбываецца выветрыванне рошчыны, камяні асыпаюцца долу, — кажа Іван Лыско. — І

паколькі аб'ект сёння ніхто не ахоўвае, некаторыя турысты з задавальненнем бяруць сабе на памяць "сувеніры"...

Гэта — яшчэ адна праблема, якую мае вырашыць музейная камісія. Турысты і сёння не абмінаюць Крэва ўвагай: праз мястэчка праходзіць адзін з найпапулярных у апошнія дзесяцігоддзі маршрутаў. Не кажучы ўжо пра рой "неарганізаваных" падарожнікаў, якіх нават і прыкладна не падлічыш, бо квіткі ў замак ніхто ж не прадае...

Існуе меркаванне, нібыта на гістарычныя руіны масавага турыста ніяк не завабіш. Нядаўна вярнуўшыся з адпачынку ў Крым, магу рашуча яго аспрэчыць: масавы турыст ахвотна караскаецца на пакручастую гару ў Чуфут-Кале або ўтрапёна фатаграфуецца ля калон Херсанэса. Ды яшчэ і плаціць за гэта немаляы грошы.

Што для гэтага зроблена? Не так і шмат. Па-першае, раскопкі ды кансервацыйныя работы, якія на згадааных аб'ектах прайшлі яшчэ ў далёкія савецкія часы, і сёння амаль не працягваюцца. А па-другое — годная прэзентацыя: экскурсіі, буклеты, інфармацыйныя шчыты... Кожны на-

Алгарытм "трывалай руіны", або Хады і Выходы Крэўскага замка

Як не даць рэліквіі "разысціся на сувеніры"

Якім чынам уцёк Вітаўт?

Пра канкрэтыку ў дадзеным выпадку казаць яшчэ рана, але агульны алгарытм работ нагадвае навагрудскі ды гальшанскі варыянт: кансервацыя муроў плюс рэстаўрацыя найбольш ацалелай вежы і стварэнне ў ёй музейнай экспазіцыі.

Натуральна, сёй-той адразу задасць пытанне: а чаму б не аднавіць усё? Адказы могуць быць рознымі. "Практыкі" звернуць увагу на фінансавы аспект, а навукоўцы паціснуць плячыма: як можна аднавіць замак, калі ніхто дакладна не ведае, якім ён быў?

— Асноўным правілам рэстаўрацыі з'яўляецца захаванне і аднаўленне помнікаў архітэктурны на падставе дакладных дакументальных крыніц, — нагадвае начальнік ўпраўлення па ахове гісторыка-культурнай спадчыны і рэстаўрацыі Міністэрства культуры Рэспублікі Беларусь Ігар Чарняўскі. — Прыкладам, у Лідскім замку на паўднёвым абарончым мурэ захаваліся байніцы трох розных відаў, і гэта дало падставы аднавіць падобным чынам і іншыя муры. Крэўскаму замку пашчасціла куды менш. Пра многія яго асаблівасці сучаснікі, верагодна, ніколі не даведваюцца...

Сёння абрысы знакамітай Княжацкай вежы амаль не вылучаюцца на фоне муроў, і нават цяжка паверыць, што яе можна пераўтварыць у музей. Зрэшты, як сведчыць навуковы кіраўнік аб'екта Уладзімір Сіняўскі, гэта — толькі вяршыня айсберга: пад зямлёй схаваны яшчэ два паверхі, і калі іх адкрыць, уражанні будуць істотна адкарэціраваны. Ну і, вядома, аб'ём "наросцяць" цягам рэстаўрацыі.

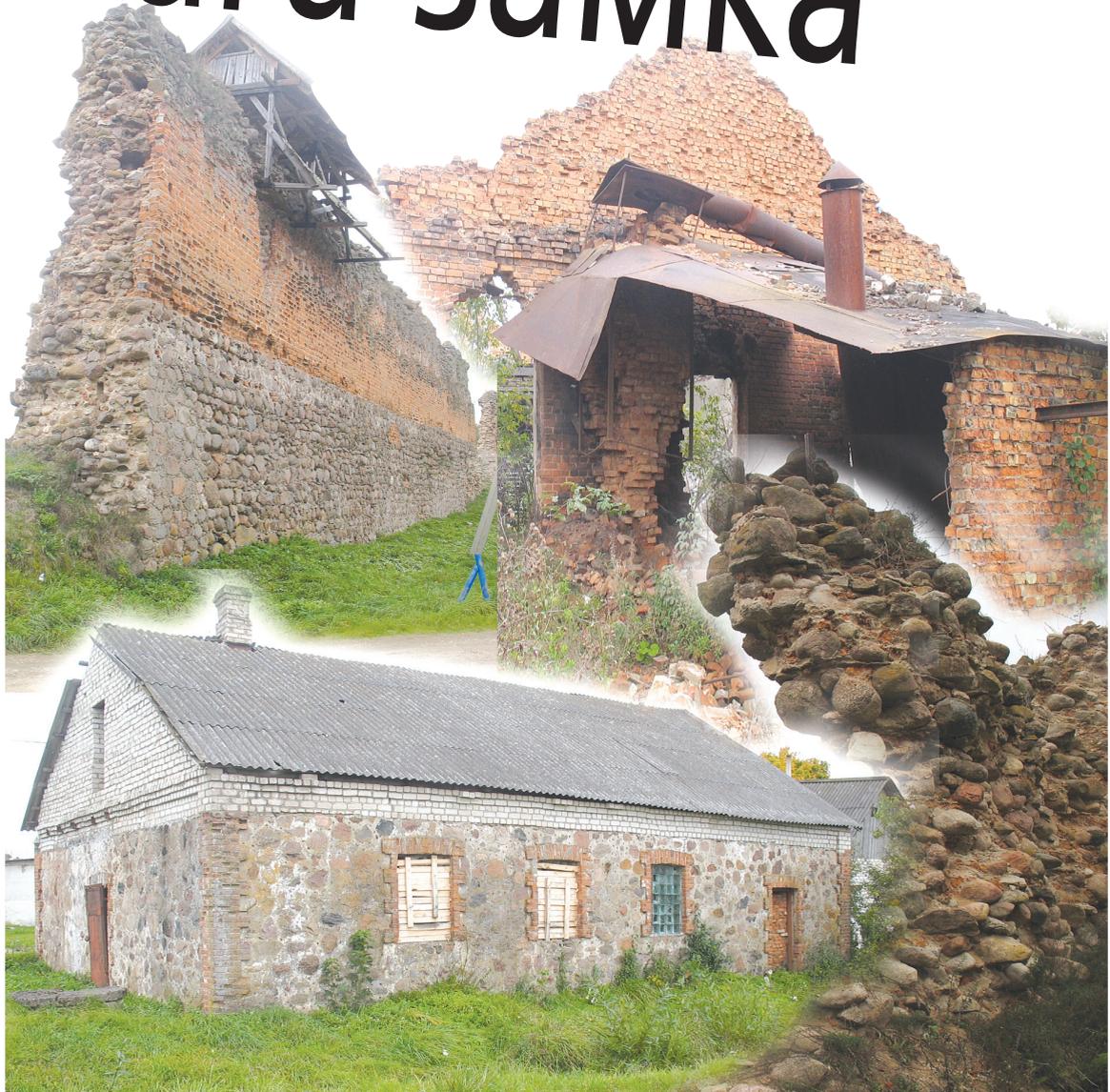
— Пакуль я не маю абсалютнай упэўненасці ў тым, будзе гэта вежа адноўлена цалкам або толькі часткова, — кажа навуковы кіраўнік. — Але ў дадзеным выпадку прынцыповым з'яўляецца тое, што нашых ведаў пра гісторыю замка дастаткова для гэтых работ...

Аконныя праёмы паўночнай вежы добра праглядаюцца на фотаздымках больш як стогадовай даўніны. Ужо тады яна была зруйнавана прыкладна напалову, але і гэтага іканаграфічнага матэрыялу навукоўцам будзе дастаткова, каб рэканструяваць выгляд усёй пабудовы: спачатку — ва ўяўленні, а потым і з дапамогай адпаведных будматэрыялаў.

— Пры архітэктурна-археалагічных даследаваннях 1987 — 1989 гг. удалося ўстанавіць, што гэта першая вядомая ў Беларусі вежа-данжон, уваход у якую існаваў з баявой галерэі, на трэцім ярусе, — распавядае Ігар Чарняўскі. — У пэўнай ступені, такі факт дазваляе зразумець, якім чынам Вітаўт здолеў здзейсніць уцёкі з замка...

Так, менавіта з гэтай вежай звязаны адзін з самых запамінальных эпизодаў у гісторыі замка, дзе Ягайла забіў свайго дзядзьку Кейстута і паланіў стрыечнага брата. Адпаведна, праблем з тэматычным насычэннем музейнай экспазіцыі ўзнікнуць не павінна. З кансервацыяй жа муроў усё складаней.

— На маю думку, традыцыйныя методыкі кансервацыі наўрад ці здатныя вырашыць праблемы Крэўскага замка, — кажа Уладзімір Сіняўскі. — Шацёр? У такім выпадку, ён павінен накрываць замак поўнасцю, а гэтую канструкцыю нават цяжка сабе ўявіць. Каронкі з цэменту? Як па-

ведвальнік разумее, што перад ім — не проста нейкія руіны або пячоры... Інфармацыйны шчыт ёсць і ля Крэўскага замка. Праўда, выкананы ён на звычайнай фанерыне і ад рукі. Вядома, гэта значна лепш, чым нічога, але...

— Сёння стаіць задача не толькі пераўтварыць аварыйныя руіны ў "трывалыя", але і знайсці спосаб іх прэзентацыі, правесці добраўпарадкаванне тэрыторыі, гэўным чынам "падаць" замак ды яго наваколле, — кажа Ігар Чарняўскі.

Наваколле пакуль не ўражае. Сотня-другая метраў, што аддзяляе замак ад ярка атынкаваных будынкаў на галоўнай крэўскай вуліцы, літаральна насычана заняўдбанымі помнікамі розных эпох. Ёсць тут і сінагога з абрынутым дахам ды вялізнымі трэшчынамі, і былая міква альбо проста лазня, напалову складзеная з замкавых камянёў, і нейкая зусім непрыглядная спаруда савецкага часу са "шпакоўняй" пры ёй — экзатыка для замежных турыстаў. Як, зрэшты, і пахіленая пунька з сенам за дзесяць метраў ад замка. Некаторыя з тых будынкаў вартыя захавання, бо адлюстравваюць гэўныя пласты гісторыі Крэва, а некаторыя тэрмінова патрабуюць працэсу, адваротнага кансервацыі, — каб не псавалі ўражанне.

Вядома, турыстаў тут можа быць значна больш. Ігар Чарняўскі прыводзіць шэраг фактараў прыцягальнасці Крэва: гэта і блізкасць да іншых цікавых мясцін (Баруны, Гальшаны, Лоск, Сморгонь, Залессе, Кушляны...), якая дазваляе турфірмам лёгка планавать маршруты, і адносна невялікая адлегласць ад сталіцы (каля 100 км), і, вядома ж, шаша Мінск-Вільнюс, што праходзіць зусім непадалёк.

З гэтым цяжка не пагадзіцца. Але казаць пра тое, што турыстаў ў былым мястэчку сёння нецягліва чакаюць, мабыць, не выпадае: у адрозненне ад суседніх Гальшан з іх рэкорднай для вёскі колькасцю аб'ектаў сэрвісу, Крэву тут ганарыцца пакуль няма чым.

Асаблівасці айчыннага нэймінгу ў гістарычных мясцінах вымагаюць асобнага артыкула — натуральна, у жанры фелетона. Непадалёк ад Крэўскага замка — крама "Рагнеда". Вядома, гэта значна лепш, чым кавярня "Уют" (калі верыць раскладу, яна працуе толькі некалькі гадзін на тыдзень, у суботу). Але... адкуль узнялася ў Крэве полацкая князеўна — як, зрэшты, і ў Міры, дзе яна таксама "ўвекавечана"? І хоць бы яшчэ сваіх герояў не хапала...

"Будзем нешта рабіць"

Сморгонскае УКБ — ці не адзіная ў краіне арганізацыя раённага маштабу, якая адказвае за рэстаўрацыйныя работы адразу на двух помніках спадчыны першай велічыні: не забываймай яшчэ і пра сядзібу Агінскіх у Залессі. Пасля задчы аб'ектаў адказнасць за іх лёс будзе перакладзена на плечы (ці баланс) аддзела культуры, што таксама ўнікальнае выпадак. Але адказнасці тут не бяліца.

— Роля мясцовых улад у справе адраджэння спадчыны ніколі не зводзілася да пасўнага чакання, — кажа начальнік упраўлення культуры Гродзенскага аблвыканкама Аляксандр Вярсоцкі, які раней займаў пасаду намесніка старшыні Сморгонскага райвыканкама. — Мы заўсёды спрабавалі "ініцыяваць працэс", прыкладалі намаганні для таго, каб у Залессі ды Крэве пачаліся пазітыўныя зрухі...

Натуральна, удзел "звычайных" будаўнічых арганізацый у сур'ёзных рэстаўрацыйных праектах выклікае гэўную насцярожанасць: маўляў, гэта мусяць быць справай "вузкіх" спецыялістаў.

— Дзякуючы сядзібе Агінскага мы пераканаліся ў тым, што рэстаўрацыйныя работы могуць весці і агульнабудаўнічыя арганізацыі, — кажа Іван Лыско. — А вось што да нейкіх спецыфічных момантаў — скажам,

аднаўлення ляпніны... Тут, вядома, трэба браць на субпадрад прафесіяналаў...

Сёння раён спрабуе "пацягнуць" і яшчэ адзін звышмаштабны культурны праект — усталяванне мемарыялу, прысвечанага падзеям Першай сусветнай вайны. Гісторыя з яго ўвасабленнем крыху зацягнулася, а тут ужо і "дэдлайн" блізіцца: юбілей не ўзабаве.

— Праектна-каштарысная дакументацыя ўжо гатова, экспертыза яна прайшла, але... узнікла праблема з фінансаваннем, — распавядае Іван Лыско.

— Агульная сума — каля 24 мільярдаў рублёў, і гэта нават без уліку скульптур, якія ўжо адліты! Для раёна яна непад'ёмная, але пакуль пытанне не вырашана на больш высокім узроўні, будзем пачынаць сваімі сіламі. Створана рабочая група, куды ўвайшлі кіраўнікі будаўнічых арганізацый і прадпрыемстваў. Спадзяёмся на мецэнацкую дапамогу. Будзем нешта рабіць, бо і часу ўжо вобмаль...

На паўдарозе паміж Крэвам і Сморгонню позірк хоцькі-няхоцькі спыняецца на велічнай руіне, што высіцца на пагорку. Ірванья абрысы з цяжкасцю, але нагадваюць выгіны барочнага фасада. Цікаўны чалавек не праміне спыніцца.

Дарэмна шукаць гэты аб'ект у Дзяржаўным спісе гісторыка-культурных каштоўнасцей. Няма яго і на сайце Сморгонскага райвыканкама, што змяшчае падрабязную інфармацыю нават пра тыя помнікі, якія не маюць адпаведнага статусу. Хаця рэшткі колішняй базыльянскай царквы Ператварэння Гасподняга — гэта яркі напамін адразу пра дзве з'явы айчыннай гісторыі: па-першае, пра беларускае сакральнае дойлідства XVIII стагоддзя, а па-другое... пра Першую сусветную вайну.

У сённяшнім Наваспаску амаль нічога ўжо не нагадвае пра тое, што доўгі час маленькая вёсачка знаходзілася на лініі фронту, неаднаразова пераходзіла з рук у рукі, нярэдка была падзелена напалам, а сціл, на якім месціцца храм, лічыўся важным апорным пунктам. Аकोпы ды многія іншыя адмеціны вайны ўжо нібыта "зарубчаліся" ды ў вочы не кідаюцца. А вось пашчэрбленія кулямі ды асколкамі руіны проста немагчыма не заўважыць. З таго часу яны мала змяніліся.

Перспектыва аднаўлення храма падаецца больш чым цямянай — тым больш, непадалёк ужо спаквал будуюцца невялічкая цэркваўка. А вось што да мемарыяльнага значэння... Падаецца, руіны могуць стаць адным з ключавых пунктаў маршруту, прысвечанага Першай сусветнай, яе гатовы мемарыялам і сімвалам. Зрэшты, гэта датычыцца і Крэўскага замка.

— Не трэба забываць, што дадзены помнік архітэктуры звязаны не толькі з сярэднявечнай гісторыяй, — кажа Ігар Чарняўскі. — Ён знаходзіцца на лініі нямецкіх пазіцый у часе Першай сусветнай вайны. Ёта таксама даволі цікавы глост мінуўшчыны, і яго сведчанні захаваліся да нашых дзён...

Маецца на ўвазе перадусім напаяўруйнаваны бетонны дак, умацаваны ў адну з вежаў. І сапраўды, у Крэўскім замку ўважлівы назіральнік можа убачыць адразу мноства пластоў. Яны ствараліся як наўмысна, так і хаатычна, праз добрыя намеры альбо злачынныя жарсці, чалавекам і самой прыродай, што адзінаўладна распараджалася гэтым творам рук людскіх. Магчыма, менавіта ў гэтай поліфанічнасці і хаваецца прыцягальнае характэрнае руіны...

Ілья СВІРЫН,
наш спецыяльны карэспандэнт
Мінск — Крэва — Сморгонь — Мінск

Першае Мінскае трыенале сучаснага мастацтва "БелЭкспаАрт", адкрыццё якога запланавана на 23 лістапада, заканамерна выклікае "папярэдную ўвагу" ў зацікаўленай аўдыторыі — на тое яно і Першае... Аднак нагоды для гэтай цікавасці не заўсёды бываюць прыемнымі.

У дадзеным выпадку гэта непаразуменні ў шэрагах "арганізатараў падзеі", у выніку якіх куратар праекта Аляксандр Зіменка напісаў заяву на звальненне, а яго месца, па сутнасці, засталася вакантным. Вядома, такая рэарганізацыя "за два крокі" ад вернісажу не магла не выклікаць насцярожанасць у арт-асяроддзі. З'явіліся пытанні ("А ці будзе?") і нават зусім песімістычныя чуткі.

Звярнуўшыся да "першакрыніцы" — дырэктара Цэнтра сучаснага мастацтва Віктара Альшэўскага, які з'яўляецца камісарам Трыенале, — мы даведаліся ад яго, што песімізм цалкам немагчымы: падзея адбудзецца ў запланаваны тэрмін і пры любым надвор'і.

Трыенале пройдзе пры любым надвор'і

Сакрэты пакуль не раскрыты

— На сённяшні дзень "вяршыня айсберга" ўжо пачынае вымалёўвацца, — кажа ён. — Вызначаецца склад удзельнікаў, экспазіцыя... Так, ёсць ужо і канкрэтныя імёны, хаця тут я пакуль схільны "захоўваць інтрыгу". Адпаведна, усё ідзе па плане, адставанняў няма...

Як вядома, арганізацыі падзеі папярэднага конкурсу яе канцэпцыі, праведзены сёлета Міністэрствам культуры Рэспублікі Беларусь. Ці спраўдзіў ён сваю мэту, стварыўшы належны ідэйны базіс для выстаўкі?

— Ведаецца, пад час працы па рэалізацыі праекта мы сутыкнуліся з неабвержнай ісцінай, — адказаў яго камісар. — Тэорыя — гэта адна справа, а вось рэальная экспазіцыя — зусім іншая. Таму казаць пра тое, у якой ступені будуць выкарыстаны прапанаваныя ў конкурсных праектах канкрэтныя ідэі, сёння я пакуль не наважыўся б...

Як паведаміў Віктар Альшэўскі, над праектам працуе цэлая група куратараў, кожны з якіх займаецца канкрэтным напрамкам: жывапісам, фатаграфіяй, тэатрам, электроннай музыкай... А вось іх прозвішчаў я так і не дазнаўся: інтрыга захоўваецца пакуль і тут — мабыць, дзеля таго, каб унікнуць новых непаразуменняў.

— Бачыце, вада ў возеры і пітная вада маюць крыху іншы хімічны склад, — камісар Трыенале ахвотна выкарыстоўваў алегорыі. — Справа — ва ўзроўні ачысткі. Канцэпцыі таксама

патрабуюць гэтай складанай працэдуры: усе "лішнія" мікраэлементы павінны быць адрывнуты. Калі мы выкрысталізуем свой "прадукт" да неабходнага для "спажывання" ўзроўню, аб'яцаю, што чытачы "К" пра ўсе падрабязнасці даведаюцца першымі!..

Як ужо можна меркаваць, на Трыенале будзе прадстаўлена самая шырокая палітра сучаснага мастацтва. Больш за тое: камісар нават наракае на нястачу выставачных плошчаў! І гэта прытым, што пляцоўка абрана беспрэцэдэнтна вялікая: яе плошча складае амаль тры тысячы квадратных метраў! Яшчэ не так даўно яна выклікала сапраўдную боязь: маўляў, ці знойдзецца для яе належнае напаяўненне?

— Для прыкладу, выставачныя плошчы Кіеўскай "Арсенале", дзе мне нядаўна давалося пабываць, налічвалі 70 тысяч квадратных метраў! А тут мы сутыкнуліся з тым, што ўсе цікавыя творы, якія хацелася б паказаць, у тыя тры тысячы "квадратаў" проста не змяшчаюцца. Адпаведна, даводзіцца выбіраць. Перакананы, многія наведвальнікі будуць здзіўлены такой канцэнтрацыяй таленавітых праектаў.

Што да крытэрыяў адбору... Па словах Віктара Альшэўскага, яны будуць вельмі дэмакратычнымі. Па-за рамкамі Трыенале апынуцца толькі тыя артэфакты, якія ўтрымліваюць выразна дэструктыўны імпульс (зрэшты, такія ацэначныя характарыстыкі заўсёды становіліся прычынай для палкіх дыскусій).

— Наша задача — сабраць тыя творы мастацтва, якія нібыта расстаўляюць "акцэнтны часу", — кажа камісар праекта. — Беларускае сучаснае мастацтва прайшло вялікі шлях эвалюцыі, напаяўваўшы немалыя набыткі, і цяпер неабходна выявіць іх перад вачыма гледача. Яшчэ адзін наш лейтматыў — гэта, вядома, скіраванасць на яркія адкрыцці, асабліва сярод моладзі. Увага дзяржавы да гэтага вельмі вялікая...

Прадстаўнікі арт-супольнасці неаднойчы агучвалі ідэю запрасіць на гэтую выстаўку тых беларускіх аўтараў, якія працуюць за мяжой краіны. Балазе іх спіс

даволі вялікі — некалькі дзясяткаў прыкметных постацей! Лішне нават казаць, што гэты пласт культуры на радзіме амаль неведомы — ці, дакладней, вядомы хіба "па чутках".

Аднак, па словах Віктара Альшэўскага, для яго паўнаўтаснай рэпрэзентацыі гэтым разам будзе не ставаць сродкаў: транспартныя выдаткі рызыкуюць істотна павялічыць бюджэт мерапрыемства. Хаця, зразумела, яго "культурная вага" ды іміджавы бок ад гэтага зусім не выйграе.

...Ва ўсякім выпадку, цяжка не пагадзіцца з адным: гэты праект, наколькі ён ні быў бы маштабнае — сталее абняць неабдымнае — застануцца і незапоўненыя лакуны. Адпаведна, будуць нагоды для крытыкі. Віктар Альшэўскі заявіў, што толькі яе вітае, бо нават і не спадзяецца, што вынік працы куратарскай групы задаволіць усіх:

— Усе мы — асобы, і таму погляды на мастацтва ва ўсіх розныя. Усе лічаць, што толькі іх пазіцыя праўдзівая — і, па вялікім рахунку, яны маюць рацыю. Таму дыскусіі — гэта абавязковая частка вялікіх арт-выставак. Перакананы, што і крытыкі, і гледачы павінны шчыра дзяліцца сваімі ўражаннямі: падабаецца — хвалі, не падабаецца — крытыкуй. Але адна справа — калі мы абмяркоўваем убачанае, і зусім іншая — калі крытыкуем, яшчэ не бачыўшы. Таму ўсё ж раю дачакацца "развіцця падзеі"...

Ілья СВІРЫН

Зваротная сувязь

АД РЕДАКЦЫІ:

У "К" № 34 за 25 жніўня бягучага года быў надрукаваны матэрыял, у якім на прыкладзе сталічнага аўтавакзала "Усходні" разглядалася праблема захавання манументальнай спадчыны савецкай эпохі. Справа ў тым, што мазаічнае пано "Юнацтва", якое цягам амаль 30 гадоў упрыгожвае залу чакання аўтавакзала, знікла з вачэй: яго "зашылі" металічнымі лістамі, нібыта "апрунулі" ў бронекамізэльку. З гэтай нагоды рэдакцыя накіравала ў "Мінсктранс", у чый падпарадкаванні знаходзіцца аўтавакзал, афіцыйны запыт адносна лёсу згаданага твора мастацтва. Атрыманы тады адказ сітуацыю не праясніў. І вось, амаль праз месяц пасля публікацыі артыкула, рэдакцыя атрымала другі ліст з "Мінсктрансу", які падпісаў генеральны дырэктар прадпрыемства Л.Т. Папянок. У лісце гаворыцца наступнае:

"Дзяржаўнае прадпрыемства "Мінсктранс" разгледзела артыкул "Металічная камізэлька": і вось мазаіка знікла?" у газеце "Культура" і паведамляе, што ў 2013 годзе дзяржаўнае прадпрыемства "Мінсктранс" плануе прыступіць да працоўкі праектна-каштарыснай дакументацыі па рэканструкцыі аўтавакзала "Усходні", у якой будуць прадугледжаны мерапрыемствы па захаванні пано."

Прыемна канстатаваць, што нашы публікацыі спрыяюць пазітыву. І хоццаца думаць, што мазаічнае пано "Юнацтва" будзе захавана не пад "бронекамізэлькай", а вернецца да натуральнага стану твора мастацтва ды парадзе вока пажыраў аўтавакзала "Усходні" зноў.

"КУЛЬТУРА-ІНФА": "ГАРАЧАЯ ЛІНІЯ"

Як і анансавалася, чарговая рэдакцыйная "гарачая лінія" прайшла 24 верасня ў Інфацэнтры "Культура-інфа". Гаворка вялася не толькі пра Нацыянальны форум "Музеі Беларусі" ў Гродне і конкурс "Музеі Беларусі — трэцяму тысячагоддзю", але і пра надзённыя праблемы развіцця музейнай справы ў краіне.

Было, як і заўжды, шмат тэлефанаванняў, пытанні да намесніка начальніка ўпраўлення ўстаноў культуры і народнай творчасці Міністэрства культуры прыходзілі па электроннай пошце. Гаворку са Святланай Гаўрылавай вялі і рэдактары аддзелаў "К" Яўген РАГІН, Кастусь АНТАНОВІЧ, Юрый ІВАНОЎ і спецыяльны карэспандэнт Юрый ЧАРНЯКЕВІЧ.

Музейны форум: праблемы, праекты, перспектывы...

ГРОДНО 2012
ПЕРВЫЙ НАЦИОНАЛЬНЫЙ ФОРУМ
"Музеі Беларусі"

Напярэдадні рэзананснай падзеі

На пытанні чытачоў і журналістаў "К" адказвае намеснік начальніка ўпраўлення ўстаноў культуры і народнай творчасці Міністэрства культуры Рэспублікі Беларусь Святлана ГАЎРЫЛАВА.

Павел КАРТАВІК, выконваючы абавязкі Смаргонскага гісторыка-краязнаўчага музея:

— Добры дзень, Святлана Мікалаеўна! У мяне два пытанні. Мы ў 2007 годзе накіравалі ў Міністэрства культуры просьбу аб спісанні музейных прадметаў (фотаздымкаў), якія, па заключэнні эксперта, немагчыма адрэстаўраваць. Здымкі гэтыя, натуральна, не выкарыстоўваюцца ў выстаўках. Тым не менш, дазволу на спісанне мы пакуль не атрымалі. Чаму? Прадметы ў нас былі падзелены на некалькі катэгорыяў: унесеныя ў Дзяржспіс гісторыка-культурных каштоўнасцей, унікальныя, тыповыя і гэтак далей. З першымі катэгорыямі ўсё зразумела: іх спісваць нельга. Але працэдура выключэння з фонду тыповых музейных прадметаў, як падаецца, павінна быць больш спрошчанай. Ці я памыляюся?

Святлана ГАЎРЫЛАВА:

— Дзякуй за пытанне. Як вы ведаеце, у 2007 годзе дзейнічаў Закон Рэспублікі Беларусь "Аб музеях і Музейным фондзе Рэспублікі Беларусь" у рэдакцыі 2005-га. У 2010-м мы распачалі працэдуру ўнясення змяненняў у гэты Закон, і 3 ліпеня 2011 года ён быў падпісаны Кіраўніком Дзяржавы. Адзін з артыкулаў прысвечаны менавіта пытанню выключэння прадметаў з Музейнага фонду Рэспублікі Беларусь (тэрмін "спісанне" сёння не існуе). Гэта адміністрацыйная працэдура, таму вашу заяўку мы разгледзім, і цягам пятнаццаці дзён вы атрымаеце рашэнне. Калі прадмет сапраўды немагчыма рэстаўраваць, будзе прынята адпаведнае рашэнне па яго выключэнні з Музейнага фонду. Але заўважу, што не заўсёды неабходна адразу выключыць прадметы з асноўнага фонду музея, — магчыма, мы прапануем

перавесці дадзены прадмет у фонд навукова-дапаможных матэрыялаў. Але для гэтага неабходна ўбачыць дакументы.

Мы ведаем, што такая праблема ёсць не толькі ў вашым музеі, таму і ўдасканалілі нарматыўную базу з тым, каб упарадкаваць Музейны фонд Рэспублікі Беларусь.

Павел КАРТАВІК:

— Дзякуй! Наступнае пытанне. Напрыканцы мінулага тыдня мы атрымалі ліст з Міністэрства аб тым, што часова прыпыняецца перадача звестак у Дзяржкаталог. У чым прычына?

Святлана ГАЎРЫЛАВА:

— Над пытаннем уключэння музейных прадметаў у Дзяржкаталог Міністэрства культуры краіны таксама працавала з 2006 года. Паколькі было прызнана мэтазгодным не заносіць звесткі ў Дзяржкаталог пра ўсе 3 мільёны прадметаў, якія захоўваюцца ў музеях (дарэчы, па 23 пазіцыях і на трох мовах), а толькі пра асабліва каштоўныя, адпаведна змяненні былі ўнесены ў заканадаўства. Гэта дазволіла стварыць у нашай краіне Дзяржаўны каталог асабліва каштоўных музейных прадметаў і выкарыстоўваць яго ў практычнай дзейнасці. Загадам міністра культуры краіны створаныя экспертны савет, які разглядае заяўкі ад музеяў на ўключэнне музейных прадметаў у Дзяржкаталог. Але адначасова разгледзець дзясяткі тысяч прадметаў і апрацаваць іх не ўяўляецца магчымым, адсюль — і часовы перапынак для апрацоўкі існуючай інфармацыі.

Яўген РАГІН:

— Давайце больш падрабязна пагаворым пра Нацыянальны форум "Музеі Беларусі". Ён будзе прымеркаваны да Дня работнікаў культуры?

Святлана ГАЎРЫЛАВА:

— Форум будзе праходзіць з 12 па 14 кастрычніка ў Гродзенскім цэнтральным спартыўным комплексе. 12 кастрычніка пасля ўрачыстага адкрыцця і знаёмства з асноўнай экспазіцыяй форуму адбудзецца замежная праграма дзелавой часткі мерапрыемства, у якой плануецца ўдзел спецыялістаў з Галандыі, Славакіі, Іспаніі, Ізраіля, Літвы, Латвіі, Германіі, Аўстрыі ды іншых краін. У форуме прымуць таксама ўдзел прадстаўнікі краін СНД: Казахстана, Украіны, Арменіі, Азербайджана, Малдовы... Але га-

"А турыстам, каб не марнаваць час..."

Сітуацыя

Шалёная цікавасць да Нясвіжскага палаца спараджае пытанні

Дырэктар Нацыянальнага гісторыка-культурнага музея-запаведніка "Нясвіж" Сяргей Клімаў выступіў з прапановай увесці пэўныя абмежаванні для наведвальнікаў палаца-музея, уладкаваць турысцкія плыні ва ўмовах ажыятажнай цікавасці. Прапанова была агучана на калегіі Дэпартаменту па турызме Міністэрства спорту і турызму. Карэспандэнт "К" з гэтай нагоды С.Клімаў сказаў наступнае:

— Гэта не мае вынаходніцтва — гэта сусветная практыка. Шмат у якіх музеях свету стаяць турнікеты, якія прапускаюць у памяшканні роўна столькі наведвальнікаў, колькі іх там можа знаходзіцца адначасова. Нясвіж і Мір маюць велізарны поспех у турыстаў. Асабліва вялікі наплыв наведвальнікаў — у тры апошнія дні тыдня. Нясвіжскі палац будаваўся як прыватнае ўладанне, ён папросту не разлічаны на тое, каб у ім адначасова знаходзіліся сотні, а то і больш за тысячу людзей: у залах небяспечна павышаецца вільготнасць, парушаецца тэмпературны рэжым, а праз гэта могуць псавацца экс-

панаты. Такая інтэнсіўная эксплуатацыя памяшканняў і будынку не на карысць. Зрэшты, некантралюемая маса людзей — з'ява ўвогуле небяспечная...

Толькі за апошнія два месяцы Нясвіжскі палац наведвалі сто пяць тысяч чалавек. Такая лічба адначасова радуе і непакоіць. Мы лічым неабходным абмежаваць колькасць наведвальнікаў, якія могуць адначасова знаходзіцца ў палацы. Мяркуем фарміраваць групы экскурсантаў па дваццаць — дваццаць пяць чалавек. Акрамя таго, павялічыцца колькасць аўдыягідаў. А турыстам, каб не марнаваць час, лепш замаўляць экскурсію за гадзю. На маю думку, нават калі будзе рэалізавана праграма "Замкі Беларусі", калі ў нашай краіне з'явіцца новыя музеі, прывабныя для турыстаў, Нясвіжскі палац як аб'ект Сусветнай спадчыны UNESCO ўсё адно застанецца рэкардсменам папулярнасці, будзе па-за канкурэнцыяй. Зыходзячы з гэтага, мусім вырашыць складаную задачу: парупіцца пра захаванасць будынка і музейных экспанатаў, прытым, што палац павінен застацца даступным для наведвальнікаў. Дадзенай мэты мы і мяркуем дасягнуць праз уладкаванасць турысцкіх плыняў.

П.В.

Славуты друкар эпохі Рэфармацыі **Прысвячэнне**

"К" працягвае інфармаваць пра падзеі і мерапрыемствы, што ладзяцца з нагоды Рэспубліканскай акцыі "Нясвіж — Культурная сталіца Беларусі".

Так, 26 верасня ў старадаўнім Нясвіжы адбылося чарговае адметнае мерапрыемства, прысвечанае 450-годдзю выдання Сымона Будным першых друкаваных кніг. Культурная акцыя прайшла на базе мясцовай Цэнтральнай раённай бібліятэкі і мела назву "Славуты нясвіжскі друкар".

Як паведамілі "К" у Нясвіжскай ЦРБ, пад час мерапрыемства адбыўся шэраг культурна-асветніч-

кіх мерапрыемстваў. Гэта і навукова-практычная канферэнцыя "Пісьменнік і інтэлектуал эпохі Рэфармацыі", на якой выступілі вядомыя беларускія даследчыкі, і тэатралізаванае прадстаўленне з удзелам Заслужанага аматарскага калектыву "Тэатр імя Уршулі Радзівіл" каля помніка друкару, і выстаўка літаратуры "Вечная і неабдымная асоба Сымона Буднага" ды многае іншае. Да таго ж, пад час мерапрыемства нясвіжцы і госці горада змаглі сустрэцца з аўтарам помніка Сымону Буднаму — скульптарам, членам Беларускага саюза мастакоў Святланай Гарбуновой.

Ю.Ч.

У Нясвіжскім замку **Рэстаўрацыя** зайграла фісгармонія

Старадаўні клавійны духавы інструмент з'явіўся ў Нясвіжскім палацава-паркавым комплексе — фісгармонія радуе наведвальнікаў музея-запаведніка сваім чароўным гучаннем ужо дзве суботы.

Намеснік дырэктара Нацыянальнага гісторыка-культурнага музея-запаведніка "Нясвіж" Наталля Жэрко паведаміла "К", што гэты музычны інструмент быў набыты сёлета за грошы музея-запаведніка. Фісгармонія знаходзілася ў жаласным стане, таму ёй патрэбна была рэстаўрацыя, на якую праводзіўся тэндэр. Цяпер музычны інструмент змяшчаецца ў капліцы, дзе па выхадных і святочных

днях ладзяцца міні-канцэрты. "Такія выступленні ствараюць для наведвальнікаў прыемны эффект нечаканасці, бо асобную плату за гэтую музычную імпрэзу ўносіць не трэба. А гук у фісгармоніі шыкоўны: даносіцца да кожнага кутка!" — адзначыла намеснік дырэктара.

Музей-запаведнік арганізоўвае міні-канцэрты не толькі на фісгармоніі — тут па выхадных днях у некалькіх залах чуоцца гукі духавых і струнных інструментаў, што з'яўляецца прыемным сюрпрызам для наведвальнікаў. А 29 верасня ім будзе прадастаўлена магчымасць акунуцца ў атмасферу Лондана мінулых стагоддзяў пад час тэатралізаванай імпрэзы ў рамках выстаўкі "Каралеўскія скарбы".

Юлія КІРЭЙЧЫК

(Працяг на стар. 10 — 11)

Пад знакам Быкава

Сёлетні "Кінашок", без перабольшання, можна назваць беларускім, бо прысутнасць айчыннага кіно і стужак, што знялі ў Беларусі кінематаграфісты іншых краін, у розных конкурсных праграмах форуму адчувалася як ніколі, а наша дэлегацыя была адной з самых прадстаўнічых.

Прынамсі, фактычны пачатак фестывалю паклаў доўгачаканы паказ стужкі ўраджэнца Беларусі Сяргея Лазніцы "У тумане" паводле аднайменнай аповесці Васіля Быкава. Да "Кінашоку" карціна пастрала пабываць на некаль-

З 15 па 23 верасня ў Анапе праходзіў XXI Адкрыты фестываль кіно краін Садружнасці Незалежных Дзяржаў, Латвіі, Літвы і Эстоніі "Кінашок". Прадстаўнічы кінафорум сёлета сабраў фільмы і ўдзельнікаў практычна з усіх былых савецкіх рэспублік. Удзел у фэсце прымала і беларуская дэлегацыя — кіно з нашай краіны прысутнічала амаль ва ўсіх намінацыях ды конкурсных праграмах і не засталася незаўважаным, у тым ліку з боку журы. Як выглядае нацыянальны кінематограф на фоне кінематографій іншых саюзных рэспублік і ў якім напрамку развіваецца ён на постсавецкай прасторы, сведчыць карэспандэнт "К", які наведаў Анапу і ўзяў удзел у фестывальных мерапрыемствах "Кінашоку".

Нацыянальным цікавіцца... глабальнае?

"Кінашок-2012": беларускае кіно выходзіць з туману

кіх прэстыжных кінафестывалю, у тым ліку — Канскім, дзе заслужыла найвышэйшую адзнаку прадстаўнікоў Міжнароднай федэрацыі крытыкаў ФІПРЭСІ. Стужка стваралася кінематаграфістамі пяці краін, але на "Кінашоку" журы і прадстаўнікі прэсы прынялі яе як адназначна беларускую. І справа тут не толькі ў значным унёску, які Нацыянальная кінастудыя "Беларусьфільм" зрабіла ў вытворчасць карціны, але і ў самім духу гісторыі, якую некалі прыдумаў Васіль Быкаў і якую з вялікім майстэрствам і павагай да першакрыніцы перанёс на экран Сяргей Лазніца.

Мабыць, тое падацца камусьці нечаканым, але ў кулуарах "Кінашоку" створаную менш за год таму стужку параўноўвалі з фільмамі, што выходзілі пад маркай "Беларусьфільма" ў 1970-я — 1980-я. Высокая мастацкая якасць і добрае разуменне менталітэту беларусаў аб'ядноўвае "У тумане" і лепшыя работы Віктара Турава, Барыса Сцяпанавы, Рычарда Віктарава. Не дзіва, што галоўную ролю ў інтэрнацыянальнай карціне Сяргей Лазніца выконваў этнічны беларус, у нядаўнім мінулым — жыхар Мінска і выпускнік Беларускай дзяржаўнай акадэміі мастацтваў Уладзімір Свірскі. Менавіта апошні быў адзначаны на "Кінашоку-2012" як лепшы выканаўца мужчынскай ролі. Не меншай павагі заслугоўвае і выбітная апэратарская работа малдоўскага апэратара Алега Мулу, аўдыяшэраг гукаапэратара беларуса, Уладзіміра Галаўніцкага, касцюмы і збудаванні, якія ствараліся спецыялістамі "Беларусьфільма" пад час здымак пад латвійскім Даўгаўпілсам.

Прынамсі, стужка "У тумане" ў любым выпадку вылучалася сярод іншых работ, прадстаўленых у поўнаметражным конкурсе "Кінашоку", узроўнем рэжысёрскай распрацоўкі. Сяргей Лазніца, навукоўца-кібернетык па першай адукацыі, матэматычна "пабудаваў" трагедыю чыгуначніка Сушчэні, які трапіў паміж двух жорнаў "свае" і "чужыя", непазбежных на любой вайне. Каштоўнаць экранізацыі Лазніцы якраз у тым, што ваенная трагедыя беларусаў, як і ў творах Васіля Быкава, мае падкрэслены нацыянальны характар, але яна зразумелая абсалютна кожнаму, нават таму,

што ніколі не наведваў нашу краіну і мала што ведае пра падзеі Другой сусветнай на яе зямлі.

Пра ўніверсальнасць мастацкай вобразнасці Васіля Быкава сведчыць той факт, што "У тумане" быў не адзіным фільмам па творах пісьменніка на "Кінашоку-2012". "Бліндаж" расійскага рэжысёра Аляксандра Граноўскага створаны па накідах твора беларускага празаіка, які той задумваў з канца васьмідзясятых, але так і не паспеў увасобіць на паперы ў поўным аб'ёме. З васьмі старонак быкаўскага "сінопсісу" атрымаліся чатыры серыі тэлевізійнай карціны, якую неўзабаве прадманструе сваёй шматмільённай аўдыторыі адзін з расійскіх тэлеканалаў. А на фестывалі ў Анапе ў конкурсе поўнаметражных стужак удзельнічала скарачаная версія "Бліндажа", знятага цалкам у Беларусі, пад Мінскам, з удзелам нашых актёраў ды іншых кінематаграфістаў.

Праўда, у адрозненне ад карціны Сяргея Лазніцы, "Бліндаж" Аляксандра Граноўскага бракавала менавіта адчування нацыянальнага характару быкаўскай прозы. Трагедыя вайны тут паказана ў авантурна-прыгодніцкім кантэксце, які ў прыныце абяцвае пакладзеную ў аснову задуму пісьменніка ідэю агульнага прымірэння. На жаль, такі падыход вельмі распаўсюджаны ў свеце сучаснага тэлевізійнага кіно на прасторах былога СССР. Тым не менш, сам факт папулярнасці твораў беларускага класіка ў якасці сцэнарнай асновы для фільмаў у кінематаграфістаў іншых краін не можа не радаваць.

Мы не самотныя

Не засталіся па-за ўвагай "Кінашоку" і іншыя ўдзельнікі з Беларусі. У анімацыйным конкурсе для дзяцей спецыяльнае называнне журы (апошняе ўзначальваў расійскі актёр і рэжысёр Сямён Марозаў) атрымаў беларускі анімацыйны фільм з цыкла "Казкі старога піяніна" Юліі Цітовай. Аналагічная высокая адзнака — у маладога рэжысёра з Мінска Любові Журомскай за эксперыментальную карціну "Машы. Сашы" паводле ідэі і сцэнар'я Ірыны Пісьменнай, што прадстаўляла нашу краіну ў конкурсе "Межы Шоку".

Прыз за лепшы сцэнарый журы конкурсу поўнаметражных стужак, якое сёлета ўзначальваў знакаміты пісьменнік Уладзімір Вайновіч, атрымалі латвійскі пісьменнік Мікель Ульман і эстонскі рэжысёр Пётэр Сім. "К" шмат разоў пісала пра стварэнне сумеснай беларуска-эстонска-латвійскай карціны "Адзінокі востраў". Фільм, што ўжо атрымаў станоўчыя водгукі на Маскоўскім міжнародным кінафестывалі, быў вельмі цёпла прыняты ў Анапе. На "Кінашоку" прадставілі арыгінальную версію стужкі з гучавой дарожкай на чатырох мовах: эстонскай, рускай, латышскай і беларускай. Паказальна, што такі варыянт вельмі спадабаўся журы і астатнім гасцям ды ўдзельнікам кінафоруму, — "Адзінокі востраў" стаў адным з фаварытаў сёлета "Кінашоку", хоць і быў паказаны апошнім з конкурснай праграмы. Складаная, пакручстая гісторыя ўзаемаадносін блізкіх, але такіх далё-

кіх і, у выніку, самотных людзей аказалася блізкай глядачам з розных краін. Сімвалічна, што менавіта "Адзінокі востраў", які збольшага здымаўся ў Беларусі, пры асноўным унёску нашых актёраў і здымачнай групы, па неафіцыйным рахунку, быў прызнаны на "Кінашоку-2012" самым "еўрапейскім" з усёй конкурснай праграмы. Паказальна і тое, што звышпастяховы фільм "У тумане" Сяргея Лазніцы — таксама сумесны праект Нацыянальнай кінастудыі з еўрапейскімі кінакампаніямі. Пра тое, што капрадукцыя са сваімі еўрапейскімі суседзямі — натуральны і вельмі перспектывны кірунак развіцця нацыянальнага кіно, сведчыць і конкурс сумесных кінапраектаў, які ўжо пяты год запар ладзяць на "Кінашоку" пры падтрымцы Міждзяржаўнага фонду гуманітарнага супрацоўніцтва краін — удзельніц СНД. Ёўтым разам у конкурсе ўдзельнічала адразу

47 заявак. Сярод дванаццаці, у выніку дапушчаных да фіналу, была адна з непасрэдным удзелам беларусаў. Вядомы аўтар стужак "Масакра" і "Акупацыя. Містэрыі" Андрэй Кудзіненка задумаў увасобіць адзін з самых інтрыгуючых момантаў сусветнай гісторыі, які непасрэдна датычыцца беларускай сталіцы. Праект "Ліхар. Рускі эпізод Освальда" апаўдае пра тыя два гады, што названы забойца Прэзідэнта ЗША Джона Кенэдзі правёў у Мінску. Яго плануюцца запусціць у вытворчасць з дапамогай латвійскага прадзюсара Гаіца Упмаліса, які працаваў над стужкай "Адзінокі востраў". Кампетэнтнае журы конкурсу пад кіраўніцтвам вядомага расійскага сцэнарыста Віктара Мярэжкі, у якое ўваходзіў таксама народны артыст Беларусі Аляксандр Яфрэмаў, палічыла праект Андрэя Кудзіненкі і Гаіца Упмаліса вартым Трэцяй прэміі. Ёўта дае вялікія спадзяванні на ўвасабленне ідэі: ранейшыя лаўрэаты кінашокаўскага конкурсу на сумесны праект з'явіліся на экране.

Тое, што працаваў з беларускімі кінематаграфістамі ўзаемавыгадна, падцвердзіла карэспандэнту "К" і прадзюсар "Адзінокага вострава" з эстонскага боку Энда Лахмэтс. Па яе словах, шлях кааперацыі невялікіх еўрапейскіх кіне-

матаграфій прыносіць значна больш карысці, чым аб'яднанне з моцнымі "гульцямі".

Галоўнае — не згубіцца

Нягледзячы на тое, што аб'яднанне творчых і фінансавых рэсурсаў — з'ява сярод кінематаграфій былога СССР звыклая, нацыянальныя кінематаграфіі былых рэспублік не растварыліся ў глабальным культурным асяроддзі. Менавіта небяспека ператварэння мастацтва кіно ў своеасаблівы культурны "макдональдс" непакоіла большасць удзельнікаў "Крулага стала" "Нацыянальнае кіно ў глабальным свеце", які прайшоў у час "Кінашоку-2012". Змагацца з негатывнымі наступствамі глабалізацыі можна толькі разам — вырашылі яго ўдзельнікі і прапанавалі ладзіць у краінах — удзельніцах "Кінашоку" інфармацыйныя паказы самых лепшых стужак сваіх нацыянальных кінематаграфій.

Пра тое, што фільмы з розных канцоў былога Саюза могуць быць цікавымі глядачам у іншых краінах, засведчылі і вынікі самога фестывалю. Гран-пры "Кінашоку-2012" атрымала ўзбекская стужка "Нябёсы — мая мясціна" ("Парывод") Аюба Шахабідзінава — ярка падкрэслены ўзор пазычнага кіно з Цэнтральнай Азіі. Прыз за лепшую рэжысуру — у стужкі "Апякун" грузінскага рэжысёра Зазы Урушадзе, створанай таксама ў лепшых нацыянальных традыцыях кіно, якое кранула сэрца і розум большасці гасцей ды ўдзельнікаў кінафоруму. Прыз за лепшую жаночую ролю атрымала Яніна Лапінаўскайтэ ў стужцы літоўскага рэжысёра Алігмантаса Пуйпы "Замак слячых матылькоў" — таксама вельмі нацыянальнай па сваім духу.

Такім чынам, нацыянальнае аказваецца цікавым і на глабальным узроўні. Тое датычыцца і беларускіх удзельнікаў "Кінашоку-2012", чые работы і праекты не згубіліся на агульным стрататым фоне постсавецкага кіно. Але, і тое не дзіва, сёлетні фестываль у Анапе засведчыў, што беларускае кіно развіваецца ў правільным кірунку.

Антон СІДАРЭНКА
Мінск — Анапа — Мінск
На здымках: 1. Лаўрэаты фестывалю "Кінашок-2012"; 2. Журы конкурсу сумесных кінапраектаў; 3. Кадр са стужкі Сяргея Лазніцы "У тумане"; 4. Кадр з фільма Пётэра Сіма "Адзінокі востраў".

Адкрыццё сімфанічнага сезона, паводле традыцыі, было адзначана беларускай прэм'ерай. Нацыянальны акадэмічны сімфанічны аркестр Беларусі на чале з народным артыстам краіны Аляксандрам Анісімавым падрыхтаваў адметную праграму, у якую ўключыў новы буйны твор Андрэя Мдзівані "Рафаэль".

ную паэму, але гэтае жанравае азначэнне наўрад ці можна назваць удалым. Ну няма ў нас устойлівага тэрміна для падобных з'яў! Калі ў былыя часы падобным чынам спалучалі музыку з літаратурным тэкстам, дык называлі гэта радыёпастаноўкай. Можа, па аналогіі атрымаецца — "філарманічная пастаноўка"? Прычым цалкам арыгінальная, бо музыка спалучалася не з урыўкамі балетнага лібрэта Аляксея Дударова, не з фрагментамі

Тэатр ці сімфонія?

Камертон

Фота Юрыя ІВАНОВА

рамана, а з вызначанымі А.Анісімавым тэкстамі К.Бальмонта, А.Блока, М.Валашына, С.Ясеніна, У.Шэкспіра, укладзенымі ў вусны артыстаў-купалаўцаў Аляксандра Падабеда (Антыквар), Марты Голубевай (Паліна), Аляксея Яравенкі (Рафаэль). У чымсьці з такім літаратурна-тэатральным падборам можна было б і паспрачацца (часам слоўны складнік парушаў сімфанічную драматургію, цэласнасць музыкальнага ўспрыняцця), але спалучэнне з літаратурай шмат у чым адпавядала тэатральнаму мысленню кампазітара.

Лейтматывы, аркеструка, меладычнасць, часам адкрываюць "кіноснасць" музыкі А.Мдзівані з запамінальнымі інтанацыйнымі ходамі — усё гэта папраўдзе захапіла ўдзячную залу. Што ні кажыце, а маэстра А.Анісімаў штораз дабіваецца таго, каб на беларускіх прэм'ерах быў поўны аншлаг. Нават без прыезду замежных салістаў! У гэты вечар саліравала канцэртмайстар аркестра, заслужаная артыстка Беларусі Юлія Стэфановіч. Яе смых так і лётаў па струнах у віртуозным "Хаванэзе" К.Сен-Санса! Дык усё ж "візітоўкай" скрыпачкі трэба, відаць, лічыць пранікнёны "бясконцы" мелодыі рамантызму з пацупцёвым, трапяткім вібрата ў Адажыя з балета "Раймонда" А.Глазунова.

Яшчэ адной відавочнай заваёвай дырыжора стала ўменне выводзіць на авансцэну не толькі твораў ды салістаў, але і ўвесь аркестр. Гэтым разам у ролі такой выйгрышнай прэзентацыі майстэрства калектыву выступіла сімфанічная фантазія "Франэска да Рыміні" П.Чайкоўскага. Яе цяперашні філарманічны паказ стаўся не меншым шэдэўрам на мяжы фантастыкі, збалансаваным па форме, гучанні асобных аркестравых груп, з трапяткім кларнетным сола і шалёнай віхурай струнных. Раптам падумалася: гэтая музыка, напісаная паводле фрагмента з "Боскай камедыі" Дантэ, абыйшлася без літаратурнай канвы. Сапраўды, у такім яе класічным "нетэатралізаваным" выкананні — сведчанне самадзатковасці твора ці штосьці іншае?..

Надзея БУНЦЭВІЧ

На здымку: Андрэй Мдзівані.

Станцуем барока!

Прыезд барочнага ансамбля "Кагэла Кракавенсіс" з Кракава, здзейснены пры падтрымцы Міністэрства культуры і нацыянальнай спадчыны Польшчы і Польскага Інстытута ў Мінску, стаў не проста выбітнай падзеяй у культурным жыцці нашай сталіцы. Былі вызначаны планы далейшага творчага супрацоўніцтва замежнага калектыву з беларускімі музыкантамі, якія выконваюць старадаўнюю музыку.

— Я не люблю прыязджаць адно на канцэрт і адразу — дадому ці ў далейшае турне, — адзначыў пасля выступлення ў Беларускай дзяржаўнай філармоніі арганіст і мастацкі дырэктар капэлы Ян Томаш Адамус. — Заўсёды хочацца адчуць атмасферу горада, убачыць яго славуцкі, а галоўнае — налазіць кантакты з музыкальнай грамадскасцю. Таму я вельмі рады, што мне ўдалося правесці даўно запланаваны майстар-клас з канцэртным хорам вашай Акадэміі музыкі, якім кіруе Ігна Бадзьяк. Угэтуны, праз час мы зробім адметны сумесны праект. Тым больш,

у вас я не ўпершыню: пяць гадоў таму прыязджаў сюды, выступаў у касцёле Святога Роха на Залатой Горцы, а таксама — у

Віцебску з выдатным трубачом Ігарам Цацохам, урадженцам вашай краіны, які цяпер жыве і працуе ў Польшчы. У вас цудоў-

ная музыканты! А вось інструментаў старадаўніх няма...

Госці ж выконвалі музыку польскага барока на аўтэнтычных інструментах. Асабліва ўразіў дзупцыян, падобны да фагота, але з абсалютна іншым гучаннем — зусім не "па-старэчы-бурклівым", а ласкава-лагодным (невывадкова назва гэтага інструмента перакладаецца як "салодкі", "прыемны") — і фантастычнымі фіярытурамі ў нізкім рэгістры. Аказалася, нават арган можа гучаць не магутна, замяняючы сабой увесь аркестр, а — пяшчотна, з адценнем таямнічасці. Гэта жа натуральна, без вібрата, але надзвычай лёгка-палётна спявалі вакалісты, забыўшыся на тое напружанне і высілка, якія звычайна робяць нашы спевакі, намагаючыся дасягнуць опернага драматызму.

Сакрэты барочнага выканання майстар раскрываў у час заняткаў. Ян Томаш Адамус яшчэ да прыезду атрымаў ноты старадаўніх твораў, над які-

мі працуе наш студэнцкі хор. Але размова выходзіла далёка за межы канкрэтнага рэпертуару. Сярод слухачоў было шмат прадстаўнікоў іншых музыкальных спецыяльнасцей, якія ўзбагаціліся новымі ведамі, разуменнем саміх прынцыпаў барочнага выканальніцтва і, галоўнае, іх прычын. Кіраўнік кракаўскай капэлы разбурываў шмат "міфаў" наконт музыкі барока, што склаўся яшчэ ў часы рамантызму, часта — з-за неадэкватнай расшыфраванай старадаўняй нотнай рукапісаў і выданняў.

Для дасягнення акустычных эфектаў выкарыстоўваліся некалькі хораў, якія часта знаходзіліся на такой вялікай адлегласці адзін ад аднаго, што не маглі бачыць дырыжора. Каб ён быў непатрэбны, і рабіліся адпаведныя тэмпавыя змены: хутчэй ці павольней акурат у паўтара ці два разы, а ніяк не іначай. Тэмп строга вытрымліваўся яшчэ і таму, што барочная музыка паходзіла ад танцавальнай, таму выканальцы павінны пачынаць... з

развучвання танцаў. І з ведання на памяць лацінскіх тэкстаў з правільнымі націскамі ў словах! А самым, бадай, нечаканым і нават сенсацыйным стала параўнанне майстрам музыкі эпохі барока з... сучаснай эстрадай:

— Не трэба будаваць масткі да барочнай музыкі праз эпоху рамантызму і шматлікія "правілы" яе выканання ды абмежавання, прыдуманія ў XX стагоддзі. У тых часы гэта была папулярная музыка, якую, як сёння — сучасную эстраду, ведалі ўсе. І выконвалі з вялікім задавальненнем, у асалоду. Гэта жа тая творы павінны гучаць і цяпер...

Маэстра быў вельмі ўражаны тым, што высокі прафесійны ўзровень нашага калектыву дазваляў артыстам хору адразу, без доўгіх папярэдніх рэпетыцый, уносіць у сваё выканальніцтва змены, падказаныя ў час майстар-класа. А ў музыкантаў узнікла ідэя фестывалю старадаўняй беларускай музыкі з удзелам "Кагэлы Кракавенсіс".

Н.Б.

Эксперыменты дзеля ўзыходжання

Мастыхін

Юбілейная
выстаўка жывапісу
"Узыходжанне"
Рыгора Іванова

Нядаўна ў галерэі "Мастацтва" з вялікім поспехам прайшла юбілейная выстаўка жывапісных работ "Узыходжанне" яркага прадстаўніка сучаснага беларускага мастацтва Рыгора Іванова. "Узыходжанне" мастака як прафесійнага творцы пачалося з заканчэння ў 1976 годзе Беларускага дзяржаўнага тэатральна-мастацкага інстытута, потым былі доўгія гады творчага пошуку і мастацкага эксперыменту, пакуль аўтар не агучыў у 2011 годзе свой "Маніфест свяцізму", у якім выразна абгрунтаваў сутнасць заснаванага ім кірунку.

Амаль дзесяць год мастак эксперыментываў з выяўленчай функцыяй святла ў жывапісе — і нарэшце прыйшоў да высновы, што творы мастацтва павінны не проста адлюстроўваць рэчаіснасць і адносіны творцы да гэтай рэчаіснасці, але і выяўляць "чароўнае святло, энергію, якую выпраменьваюць усе тварэнні бога". Гэтую светланосную энергію, суб'ектыўна перасэнсаваную Рыгорам Івановым, мы адчуваем праз яго сюжэтныя ў прымітыўскай манеры і сімволіка-знакавыя кампазіцыі, абстрактныя творы з простымі геаметрызаванымі формамі.

Мастак знайшоў своеасаблівую манеру, пры якой аб'екты кампазіцыі як бы падсвечваюцца

Р.Іванов. "Скрыпач месяца".

так святла", "Блакiтная прастора", "Святло аблокаў", прадстаўляць сабой знаёмыя нам "квадраты" К.Малевіча, але, атрымаўшы трапяткое каляровае гучанне, яны сталі больш душэўныя — "наблізіліся" да глядача. Дэкаратыўныя жывапісныя творы са спроччанымі фігурамі людзей, анёлаў, жывёл — "Вяртанне блуднага сына", "Нябесны вандроўнік", "Які нясе крыло анёла" — выразна адлюстроўваюць захапленне Рыгорам Івановым творчасцю М.Шагала. Рэмінісцэнцыі мастацтва П.Пікаса

Р.Іванов. "Які нясе крыло анёла". Цёплым чароўным святлом.

мігаценнем мноства нюансных адценняў. Тэаналогія жывапісу Іванова заснавана на дасягненнях у галіне эксперыменту з светла-каляровымі эфектамі мастакоў-лучыстаў. Майстар даў новае жыццё абстрактным формам, да якіх звярталіся мастакі "рускага авангарда", адначасова закрануўшы тэму тэорыі святла і колеру ў жывапісе: такія палотны, як "Пача-

прадстаўленыя працамі "Дзве маскі", "Сіеста", "Двое". Тэматыка фігуратывных работ Іванова ўключае, у асноўным, біблейскія і міфалагічныя матывы. Захапляючыся творами вялікіх жывапісцаў, мастак перапрацоўвае цікавыя для сябе формы — уносіць у іх асабістую творчую манеру пісьма, насычае пэўным філасофскім зместам, — у выніку атрымліваюцца стылістычна зусім новыя творы.

Атмасфера выстаўкі неспа незвычайна пазітыўны зарад, ахутвала

Вераніка ЮРЭВІЧ-МАЛАШЧУК

У французскім горадзе Лапюна (рэгіён Нор-Па-дэ-Кале) адкрылася выстаўка беларускай мастачкі Ірыны Котавай пад назвай "Уяўны Парыж", арганізаваная пры садзейнічанні Пасольства Рэспублікі Беларусь у Францыі, а таксама дзякуючы Бернару Сэ — муніцыпальнаму саветніку камуны Бетэн, кіраўніку групы сяброўства "Францыя — Беларусь" рэгіёна Нор-Па-дэ-Кале.

Пачынаючы з 2005 года персанальныя выстаўкі твораў Ірыны Котавай праходзілі ў ЗША, Францыі, Англіі, Беларусі (у тым ліку ў Нацыянальным мастацкім музеі Рэспублікі Беларусь). І вось цяпер — зноў у Францыі. Гэта не выпадкова. Як сама яна кажа, "... Францыя стала маёй другой радзімай, але я ўсё роўна пачуваю сябе носьбітам беларускай мастацкай традыцыі". Парыж — галоўная тэма сённяшняй экспазіцыі. Парыж — з вышыні птушынага палёту, дакладней кажучы, з вышыні дахаў, адкуль горад набывае зусім іншы жывапісна-пастэльны

На пачатку кастрычніка беларуская сужка "Скрасці Бельмандо" з'явіцца ў кінатэатрах краіны. Яе першы публічны прагляд адбыўся ў Горках пад час "Дажынак". А напярэдадні яе ўбачылі журналісты.

пам" таго ж Андрэя Дабравольскага ўспрымаецца Бывалы — Яўген Маргуноў). Маладжавы хітры дзед (Аляксандр Панкратэў-Чорны) — чым не Несцерка, дарэчы? А тое, як ён спрытна налівае кілішак за кілішкам самаго-ну, міжволі выклікае ў памяці "Асаблівасці нацыянальнага палявання" ды іншыя "Асаблівасці..." з таго ж

не" француз з беларускай радастойнай Грэнье (Пётр Ялфімаў) са злодзея ў выратавальніка, і ягоны, не менш раптоўны, психалагічна ніяк не падмацаваны, шлюб з нашай вясковай даяркай (Святлана Зелянкоўская), і само адлюстраванне бесклапотнага сельскага "жыцця на прыродзе" — з адценнем букалічных жанраў, пастаралі, ідыліі.

Парыж па-беларуску, з рэверансамі

Раскадройка

І.Котава. "Від на базіліку Сакрэ-Кер з даху Пале-Раяль".

Як злавіць хуткаплынны час?

Паміж рэальным і ўяўным

У экспазіцыі прадстаўлена больш за трыццаць карцін, створаных Ірынай пад час яе прабывання і вучобы ў Парыжы, дзе яна знаходзіцца ўжо каля дзесяці гадоў. Урадзэнка Мінска, пасля заканчэння графічнага факультэту

"вобразны ракурс". Хто з сучасных мастакоў маляваў Парыж зверху? Цяжка згадаць... З асаблівым пачуццём Котава перадае пранізліваю атмасферу парыжскіх вулачак, пастэллю ўвасобіўшы на палотнах хуткаплыннасць часу і

І.Котава. "Нотр-дам дэ Пары".

тэта БДАМ і выдатнай абароны дыпломнай работы "Шлях, якім Ты ідзеш", прысвечанай Хрэснаму шляху Хрыста (кіраўнік дыплама — Уладзімір Савіч), яна па волі лёсу з'ехала ў Францыю і стала прыхаджанкай Трохсвяціцельскага падвор'я ў Парыжы. Там пазнаёмілася з архіепіскапам Корсунскім Інакенціем, які, пабачыўшы талент маладой мастачкі, блаславіў яе на паступленне ў Свята-Сергіеўскі багаслоўскі інстытут у Парыжы, і ў 2007-м Ірына атрымала ступень ліцэзіята багаслоўя. А праз два гады на кафедры гісторыі мастацтва Сарбоны абараніла магістэрскую дысертацыю, прысвечаную візантыйскай іканаграфіі Увакрэсення ў інтэрпрэтацыі старажытнарускіх іканапісцаў.

чалавечага жыцця ў жанры пейзажа, і такім чынам як бы сцірае мяжу паміж Парыжам рэальным, "бытавым", і ўяўным. Творы, сапраўды, напоўнены пачуццём мастацкіх роздумаў і разваг пра вечную гармонію навакольнага свету, у якім ёсць месца і для настальгіі, і для радасці, і для невытлумачальнага светлага суму...

На вернісажы выступіў мэр горада Лапюна — Ален Дэлануа, які вельмі цёпла адгукнуўся пра жывапіс Ірыны Котавай, падкрэсліўшы вялікую ролю беларускага пасольства і асабліва Надзвычайнага і Паўнамоцнага Пасла Беларусі ў Францыі Аляксандра Паўлоўскага ва ўмацаванні французска-беларускага культурнага супрацоўніцтва.

Б.К.

Новая камедыя будзе паказана і па тэлебачанні — дзесьці праз месяц, — але зусім у іншай версіі: у шасці серыях. Марна думаць, што цяперашні, менш чым дзвюхгадзінны, кінаварыянт — усяго толькі "дайджэст" больш поўнай версіі. Гэта, як сцвярджаюць стваральнікі, самастойны прадукт, у ім ёсць нават тое, што не трапіла ў тэлесерыял, сярод гледачоў якога, хочаш ці не, могуць быць дзеці.

Дырэктар "Беларусьфільма" Алег Сільвановіч упэўнены, што такі прычып супрацоўніцтва Белтэлерадыёкампаніі і кінастудыі ды падобных сумесных праектаў, калі са знятага

матэрыялу робяцца адначасова тэле- і кінаверсіі, адрозныя адна ад адной, маюць вялікія перспектывы. І не толькі ў галіне маркетынгу, калі адзін праект быццам "рэкламуе" другі, але і, элементарна, у грашовых паказчыках, бо замест аднаго пакупніка — тэлебачання ці кінапракату — іх атрымліваецца некалькі. Кінаверсія ўжо практычна акупілася: ёй зацікавіліся кінапракатчыкі практычна з усёй СНД. Такім разлікам на максімальна шырокую аўдыторыю тлумачыцца і сам камедыйны жанр, і тое, што беларуская вёска ў фільме размаўляе выключна па-руску, нават без аніякага намёку на "трасянку", якая ледзь не паўсюдна сустракаецца ў нашай фанетыцы.

На прэс-паказе неаднаразова згадвалася, што ў сужцы, хаця і ёсць сугучныя ноткі, свядома зроблены "рэверансы" савецкаму кіно. Насамрэч, стыльвых, сюжэтных ды іншых "спасылак" тут куды больш. У адпаведнасці з эстэтыкай постмадэрна, фільм літаральна ўвесь сатканы з разнастайных цытат і алюзіяў, таму для адных гледачоў ён можа стаць займальна-забаўляльным відовішчам, а для іншых — своеасаблівай віктарынай.

Сама сітуацыя, калі г'янага пісьменніка адпраўляюць у вёску Парыж, што на Віцебшчыне, замест французскай сталіцы, пра якую ён марыць, вымушае ўсімхнуцца чарговай "Іроніі лёсу...". Смешныя злодзеі, у якіх ўсё ніяк не атрымліваецца вырасці катка, дазваляюць працягнуць нігачкі і да "Прыгод Электроніка", і (асабліва калі яны, нарэшце, ідуць на справу ўтрох) да "Каўказскай палоннай", а таксама да іншых сужак з удзелам праслаўтай тройцы (невыпадкова "прататы-

шэрагу. У адной са сцен зламаўнікі і ўвогуле, разгадваючы красворды, называюць такую класіку савецкага камедыёграфа, як "Брыльянтавая рука" і "Джэнтльмены ўдачы". А крыху пазней "ажывае" (у літаральным сэнсе слова) мульцік "Вожык у тумане": ёсць у сужцы (праўда, паасобку) і вожык, і пошукі коніка ў тумане...

Шмат "намёкаў" можна знайсці і на замежныя фільмы, і нават на вядомыя з'явы ў іншых відах мастацтва. Хлапчына малодшага школьнага ўзросту самастойна "растраўляецца" з дарослымі парушальнікамі закону — чым не чарговы сіквел сужкі "Адзін дома"? А фінал, калі пісьменнікі-ворагі па збегу абставін, уласціваму камедыі становішчаў, змагаюцца адзін з адным на рыцарскім турніры, — чым не пародыя на галівудскія паядынікі, дзе героі абавязкова павінны разабрацца паміж сабой "сам-насам"? SMS-раман, радкі якога хвалямі праплываюць па экране, нагадвае песенны кліп. Здымкі каларытных беларускіх краявідаў з верталёта — быццам "ажылыя" фота Сяргея Пльпніка, які першым у нас пачаў так шырока выкарыстоўваць нязвыклых ракурсы звыклых прыродных відарысаў...

Поўны спіс асацыяцый будзе, без перабольшання, бясконцым. Таму прыванне рэжысёра Мікалая Князевы, што сужка разлічана на "не абцяжараную інтэлектам" аўдыторыю, надта сціглае. Яго трэба ўспрымаць у стылістыцы ўсё той жа іроніі ды гульні, узведзеныя пастаноўчыкам у ранг мастацкіх прычыпаў. Бо як інакш ставіцца да найўнага рамантаўзму, быццам пазычанага з "мыльных серыялаў", якім прасякнуты многія кадры новага фільма? Тут і імгненнае "перавыхаван-

"Гэта квінтэсэнцыя Белай Русі як запаведніка прыроды і культуры", — даў азначэнне фільму А.Сільвановіч. Дадамо: і як прытулку "мяккага", зусім не "злоснага", а гуллыва-ўсмешлівага постмадэрна. Як той "культуры-перакладчыцы", якая спрадвеку збірала пад уласным дахам самыя разнастайныя, часам палярныя, мастацкія памкненні, адаптуючы іх на сваёй нацыянальнай глебе. Так што няма чаго здзіўляцца, што сужка з'явіцца і ў фестывальных афішах. Яна будзе паказана на VIII Рэспубліканскім фестывалі беларускага кіно, што адкрываецца сёння ў Брэсце, а потым — у пазаконкурснай праграме сёлетняга "Лістапада".

Можа, фільму, калі ён у той або іншай ступені ўзгадвае Францыю, крыху бракуе французскага "шарму", той лёгкасці, з якой робяцца самыя найскладаныя рэчы. Але справа, відаць, яшчэ ў тым, што да "французскай камедыі", на якую "намякае" ўжо кот, названы ў гонар зорнага артыста, далучаецца філасофска-павучальны складнік, без чаго айчынае кіно, як і былое савецкае, увяць немагчыма. У цэнтры сужкі, нягледзячы на яе "крымінальна-злодзейскую" назву, — цалкам руская (і таму зразумелая ўсёй СНД) гісторыя інтэлігента, які шукае сябе. Модныя тусюкі, сустрэчы з журналістамі і прыхільнікамі, удзел у тэлепраграмах ды іншыя дэталі маскоўскага "свецкага жыцця", уключаючы рэстаранныя "пасядзелкі" з прыгожымі, на ўсё згоднымі дзяўчатамі, — і ў героя наступае творчы крывіс, не даючы магчымасць завяршыць рамана, якога так чакаюць выдаўцы. Затое ў вёсцы — якое натхненне! І каханне да сваёй абранніцы, якую раней ён мог зневажаць...

Упэўнена, вы знойдзеце ў фільме яшчэ шмат чаго. Свайго! Парадуецца за беларускіх артыстаў, сярод якіх — такія знакамітасці, як Анатоль Кот (праўда, ізноў у адмоўнай ролі), Сяргей Журавель. За ўменне ставіць і здымаць экскантрыкы. Пашукаеце ў масоўцы прадстаўнікоў Белтэлерадыёкампаніі ("чужых" не запрашалі — усё рабілі сваімі сіламі). Паслухаеце хіты гурта "Без білета" на чале з Віталём Артыстам, якога запрасілі ў якасці кампазітара. У фінале — пабудуеце на вяселі адрозу трох пар, дзе "запальвае" ансамбль "Бяседа". Усяго не пералічыць! Таму — ідзіце і глядзіце.

Надзея БУНЦЭВІЧ
На фота: рабочыя моманты фільма.

(Заканчэнне.
Пачатак на стар. 6)

Мяркуецца прадэманстраваць лепшыя сувеніры з сімволікай устаноў, музейныя выданні і праекты...

На дзелавай праграме форуму мы ўпершыню прадставім замежны вопыт у маркетынгувай дзейнасці аўстрыйскіх і галандскіх калег. Не менш прывабны і вопыт Іспаніі па стварэнні Музея тэхнікі, якога ў нас пакуль няма, вопыт Ізраіля ў экспазіцыйным дызайне, Славакіі — у стварэнні каталогаў прадметаў у 3D-тэхналогіях, і г.д.

Яўген РАГІН:

— Які прэміяльны фонд конкурсу?

Святлана ГАЎРЫЛАВА:

— Дзяржава забяспечвае правядзенне форуму, а ўсе прызы і грашовыя прэміі па 17 намінацыях прадастаўляюцца спонсарамі. Мы працавалі амаль з 90 устаноў. Вельмі прыемна, што ўчора, да прыкладу, прышоў ліст ад адной прыватнай арганізацыі, у якой кіраўніцтва выказвае ўдзячнасць Міністэрству культуры за развіццё музейнай справы, музейнага маркетынгу і за прапанову матэрыяльна паспрыяць форуму і конкурсу.

Кастусь АНТАНОВІЧ:

— Ці хопіць для ўсіх намінантаў месца ў Гродзенскім спорткомплексе?

Святлана ГАЎРЫЛАВА:

— На перспектыву мы будзем думаць аб памяшканні з плошчай у больш чым дзве тысячы квадратных метраў, паколькі сёлета заяўлена вельмі шмат музеяў не толькі сістэмы Міністэрства культуры, але і іншых ведамстваў, а таксама — турыстычных фірм. Плошчы неабходны і для выставак музейнага абсталявання, інфармацыйных тэхналогій...

Зінаіда КУЧАР, дырэктар Дзяржаўнага музея гісторыі тэатральнай і музычнай культуры Рэспублікі Беларусь:

— Святлана Мікалаеўна, як вы лічыце, правядзенне Нацыянальнага форуму наспела з той прычыны, што нашы ўстановы дасягнулі адпаведнага ўзроўню: маўляў, можа і сябе паказаць, і на іншых паглядзець? Калі гэта так, дык нас, музейшчыкаў, гэта надзвычай радуе...

Святлана ГАЎРЫЛАВА:

— Гэта, безумоўна, так. Мы заслужылі таго, каб пра нас ведалі ва ўсім свеце. І нашы замежныя госці, убачыўшы стэндзі, прэзентацыі, навуковыя даследаванні, пераканаюцца, што беларуская музейная справа знаходзіцца на высокім узроўні.

Кастусь АНТАНОВІЧ:

— У мяне пытанне наконт канфіскаваных на мытных гісторыка-

Музейны форум:

Напярэдадні рэзананснай падзеі

культурных каштоўнасцей. Як яны размяркоўваюцца па музеях?

Святлана ГАЎРЫЛАВА:

— Штогод з мытняў трапляе да дзесяці тысяч такіх прадметаў. Пры Міністэрстве культуры дзейнічае адпаведная экспертная камісія. Пералік падобных прадметаў з экспертнымі заключэннямі трапляе да нас, і мы абмяркоўваем, у які музей можна накіраваць тая або іншыя прадметы. Скажу шчыра, усё, што затрымлівалася апошнім часам, накіроўвалася ў Нясвіжскі гісторыка-культурны музей-запаведнік. Прыярытэтнасць гэтага аб'екта зразумелая... Частка прадметаў перыяду Расійскай імперыі, Вялікай Айчыннай вайны траплялі ў раённыя музейныя ўстановы, якія мы таксама падтрымліваем. Многія музеі, што ствараюць цяпер экспазіцыі (у Асіповічах, Уздзе, Чавусах...), дасылалі нам заўкі, і мы мэтанакіравана размяркоўвалі ў іх затрыманых на мытных прадметы.

Кастусь АНТАНОВІЧ:

— У Брэсце ёсць Музей выратаваных каштоўнасцей...

Святлана ГАЎРЫЛАВА:

— Так. І ў Гродне існуе такая экспазіцыя. Але ў Магілёве, Віцебску скажам, няма мытні, і ўстановам практычна нічога не даставалася ў мінулыя гады...

Юрый ЧАРНЯКЕВІЧ:

— Дарэчы, быў нядаўна ў Чавусах, дзе мясцовыя музейшчыкі выказвалі вам, Святлана Мікалаеўна, словы падзякі за спрыянне ў набыцці экспанатаў з Брэсцкай мытні...

Святлана ГАЎРЫЛАВА:

— Мы раённым музеям дапамагалі і будзем дапамагаць. Усё ж абласныя ўстановы маюць зусім іншы і бюджэт, і пазабюджэт.

Наталля ХРАМЯНKOVA, дырэктар Клічаўскага краязнаўчага музея:

— На сёння наш музей дастаткова добра ўкамплектаваны абсталяваннем. На кожным рабочым месцы — камп'ютары, ёсць лакальная сетка, набылі інфакіёс для

наведвальнікаў. Але ж з гэтай прычыны даволі востра адчуваецца недахоп такой адзінкі ў штатным раскладзе, як сеткавы адміністратар, які мог бы не толькі выпраўляць камп'ютарныя збоі, але і папаўняць базы інфакіёска, фотафаксаваў музейныя прадметы. А ў нас — толькі два супрацоўнікі, што адказваюць за ўсе кірункі працы. І з-за тэхнічных абавязкаў недастаткова часу застаецца для творчасці. Ці чакаюцца тут нейкія змены?

Святлана ГАЎРЫЛАВА:

— Змены ў штатным раскладзе плануюцца ў рамках бюджэту, у дадзеным выпадку — раённага. Ці звярталіся вы ў аддзел культуры з абгрунтаванай просьбай павялічыць музейны штатны расклад на адну адзінку?

Наталля ХРАМЯНKOVA:

— У нас ёсць тыпавы штатны расклад, дзе няма дадатковай адзінкі. І нам яе ніхто не даць...

Святлана ГАЎРЫЛАВА:

— Пытанне можа вырашыцца на мясцовым узроўні. Неабходна звярнуцца з абгрунтаваннем аб дадатковым увядзенні адзінкі. Калі сёння няма такой магчымасці, неабходна ўводзіць такую адзінку за пазабюджэтныя сродкі. Але без спецыяліста ў галіне інфармацыйных тэхналогій у музеі, ды і ў любой установе сёння сапраўды не абыйсціся.

Наталля ХРАМЯНKOVA:

— Дзякуй, усё зразумела. Яшчэ адно пытанне. Мы сёння працуем у пятай версіі камп'ютарнага забеспячэння музейнага ўліку і стварэння Дзяржаўнага музейнага каталога... Не стае крыху ведаў для працы ў гэтай сістэме. Ці можна з гэтай прычыны арганізаваць курсы перападрыхтоўкі ў наступным годзе?

Святлана ГАЎРЫЛАВА:

— У бліжэйшы час у Міністэрстве культуры будзе ўзгадняцца План павышэння кваліфікацыі музейных супрацоўнікаў на 2013 год, які рыхтуе Інстытут культуры Беларусі. Такія курсы па навукова-фондавай рабоце штогод праводзяцца на

базе Інстытута. Не ведаю, чаму ў вас не атрымалася прыняць у іх удзел, таму адкажу, што ў 2013-м яны абавязкова будуць запланаваны.

Наталля ХРАМЯНKOVA:

— Канешне, мы згодныя, бо летась на курсы не змаглі трапіць: іх нам проста не прапанавалі.

Яўген РАГІН:

— Святлана Мікалаеўна, цяпер вядзецца абмеркаванне канцэпцыі праекта Кодэкса "Аб культуры" Рэспублікі Беларусь. Што вы змянілі б ці ўдасканалілі ў заканадаўстве для больш эфектыўнага развіцця музейнай справы?

Святлана ГАЎРЫЛАВА:

— Вы ведаеце, што толькі ў мінулым годзе мы ўнеслі змены ў Закон Рэспублікі Беларусь "Аб музеях і Музейным фондзе Рэспублікі Беларусь", які дазваляў нам урэгуляваць шмат пытанняў, зыходзячы з практыкі прымянення гэтага закону, а тасам было прынята каля дзесяці нарматыўных актаў у развіццё гэтага Закону... Але час ідзе, з'яўляюцца новыя абставіны, таму, безумоўна, нарматыўная база пастаянна ўдасканальваецца.

карыстоўваем пад час мерапрыемстваў, але праблема ў тым, што сваімі сіламі пакуль не здольныя добраўпарадкаваць тэрыторыю і законсерваваць рэшткі сядзібы. Ці можамо разлічваць на дапамогу Міністэрства культуры?

Святлана ГАЎРЫЛАВА:

— Пытанне не зусім да мяне. У нас ёсць упраўленне па ахове гісторыка-культурнай спадчыны і рэстаўрацыі — я перадам яго начальніку Ігару Чарняўскаму сутнасць узнятай вамі праблемы, і мы вам абавязкова адкажам.

Ліна ПЯТНІЦКАЯ:

— Дзякуй! І, карыстаючыся выпадкам, хачу зазначыць, што ўсе мы з нецярплівацю чакаем Музейнага форуму! І ганарымся тым, што Брагінскі музей бярэ ў ім самы непасрэдны ўдзел...

Яўген РАГІН:

— Якія ў вас прэтэнзіі ці прапановы да рэгіянальных музеяў?

Святлана ГАЎРЫЛАВА:

— Прапанова адна: варта быць больш актыўнымі. Прыкладам тут можа паслужыць Навагрудскі гі-

Яўген РАГІН:

— Ці гатова Міністэрства культуры падтрымаць музеі, якія вырашылі набыць рарытэты з прыватных калекцый? Маю на ўвазе і спробы сабраць грошы для пакупкі слупкіх пясцоў...

Святлана ГАЎРЫЛАВА:

— Тут справа ў тым, які кошт прадмета. Уладальнік мае права і 200 тысяч долараў запытаць, але мы не маем права ствараць прэцэдэнт. У адваротным выпадку за меншы кошт аналагічны рарытэт для іншага музея і ў іншага калекцыянера мы ўжо не набудзем. Жаданне калекцыянера — гэта адно, а інтарэсы дзяржавы — зусім іншае.

Юрый ЧАРНЯКЕВІЧ:

— Форум, па сутнасці, не за горами, але рэкламная кампанія яшчэ не распачалася...

Святлана ГАЎРЫЛАВА:

— Ужо падрыхтаваны ўсе афішы, банеры, лагатыпы, запрашалынікі. Хутка вы ўсё гэта ўбачыце, у тым ліку і ў сталіцы.

Ліна ПЯТНІЦКАЯ, начальнік аддзела культуры Брагінскага райвыканкама:

— У нас ёсць Брагінскі гістарычны музей з карціннай галерэяй. Установа, як лічу, неаблагая. Працуе прыстойна чарнобыльская экспазіцыя. Рэалізоўваецца чатыры праекты. Адзін з іх — "Страчаная зямля": сумесная беларуска-французская выстаўка, да стварэння якой спрычыніўся вядомы мастак Уладзімір Цэслер. Карацей, праблем асаблівых няма. Але ведаючы, якая павышаная ўвага надаецца цяпер культурна-гістарычнай спадчыне, хачу спыніцца вось на чым. Непадалёк ад Брагіна захаваліся рэшткі сядзібы князёў Вішнявецкіх. Усё гэта пакрысе разбураецца, сродкаў на кансерванне ў раённым бюджэце няма, а шкада, бо гэты аб'ект мог бы стаць працягам музейнай экспазіцыі, пунктам экскурсійнага маршруту. А побач — рэчка, парк, Камень каханьня, побач з якім ладзяцца вясельныя абрады... Усё гэта мы па меры магчымасці вы-

торыка-краязнаўчы музей: яго супрацоўнікі і фільмы здымаюць, і стажыроўкі за мяжой наладжваюць, і выдавецкай дзейнасцю займаюцца... Адзначу Полацкі гісторыка-культурны музей-запаведнік, у якім 45 супрацоўнікаў знайшлі магчымасць выехаць на тры дні стажыравацца ў Латвію і Літву... Словам, неабходна больш ініцыятыў. На Гомельшчыне вельмі шмат робяць для пазіцыянавання сябе ў іншых краінах. Надзвычай вялікі рэзананс атрымала выстаўка "Буслы" Веткаўскага музея народнай творчасці, заснаваная на нашых нацыянальных традыцыях. Вялікі патэнцыял у Міра, Нясвіжа, Віцебска, Гродна, Мінска, Маладзечна, Магілёва, Мсціслава, Брэсцкай крэпасці...

Раіса КУРАЧЭНКА, дырэктар Пастаўскага раённага краязнаўчага музея:

— Не сакрэт, што ў музейшчыкаў — самая нізкая заробкі сярод работнікаў культуры. Адсоль — цяжкая кадраў, асабліва маладых супрацоўнікаў. А кожны музейшчык — унікальны, ён спецыяліст канкрэтнай установы. І каля яго няма, музей пачынае літаральна трэсці. Ці плануецца ў сувязі з гэтым павышэнне матэрыяльнага статусу супрацоўнікаў?

Святлана ГАЎРЫЛАВА:

— Напэўна, я не змагу напоўніць адказаць на гэтае пытанне. Хіба толькі нагадаю, што пазабюджэт, які вы зарабляеце, — гэта істотная крыніца для матэрыяльнай падтрымкі лепшых музейных спецыялістаў. А каб пазабюджэтных грошай стала больш, варта павялічыць колькасць цікавых творчых праектаў.

Раіса КУРАЧЭНКА:

— Мы цяпер займаемся масавымі мерапрыемствамі: музейна-педагагічныя заняткі, выяўныя выстаўкі, камерцыйная дзейнасць... А на ўсё гэта проста не хапае работнікаў...

Святлана ГАЎРЫЛАВА:

— Сёння пра гэта ўжо ішла гаворка. Так, і паслуг сёння стала бо-

льш, і наведвальнікаў. Абгрунтаваць свае штатныя патрэбы перад мясцовымі ўладамі. Яны павінны дапамагаць.

Раіса КУРАЧЭНКА:

— І апошняе. У нас няма рэспубліканскай супольнасці музеяў — арганізацыі, якая інфармавала б пра тэндэнцыі развіцця нашай справы ў Беларусі, за яе межамі, ахоўвала б нашы інтарэсы і кардынавала нашу дзейнасць...

Святлана ГАЎРЫЛАВА:

— Цалкам пагаджаюся: такой грамадскай арганізацыі нам не хапае. У нас на сёння дзейнічае Рэспубліканскі савет дырэктараў музеяў, у які ўваходзяць толькі кіраўнікі гарадскіх, абласных і рэспубліканскіх устаноў і які вырашае адно частку нашых праблем... Але асацыяцыі спецыялістаў — гэта грамадскія аб'яднанні. Ініцыююць, арганізуюць — Міністэрства культуры заўсёды падтрымае вашы прапановы.

Раіса КУРАЧЭНКА:

— І хацелася б больш мэтанакіраванага фінансавання: на экспе-

безумоўна, таксама ставілася. Маладыя супрацоўнікі музеяў павінны вучыцца, пераймаць замежны вопыт. Замежныя эксперты форуму абавязкова падзяляцца музейнымі напрацоўкамі, якія будуць вельмі карыснымі для вас. Так што мерыпрыемства ў Гродне стане не толькі музейным святам, але і цудоўнай нагодай для чарговай прафесійнай вучобы.

Юрый ЧАРНЯКЕВІЧ:

— У якой стадыі на сёння знаходзіцца стварэнне новага Музея гісторыі Вялікай Айчыннай вайны?

Святлана ГАЎРЫЛАВА:

— Зроблена ўжо вельмі шмат: распрацавана навуковая канцэпцыя, складзены тэматыка-экспазіцыйныя планы, пашыраныя тэматычныя структуры — увесь навуковы складнік. На ўсіх этапах дапамагалі грамадскія аб'яднанні, ветэранскія арганізацыі, Інстытут гісторыі Акадэміі навук, замежныя музеі. У жніўні прайшоў конкурс на лепшае архітэктурна-мастацкае рашэнне Залы Перамогі. Сёння заключана дамова на падрыхтоўку

хунку, мы працягваем цяпер тэму фінансавання музеяў, закладзеную ў Дзяржпраграме "Культура Беларусі". Тэма абласных упраўленняў культуры, якія паклапаціліся аб праграмай замове фінансавання загадзя, ніякіх перашкод не адчуваюць. У Горках, да прыкладу, музей, што перабраўся напярэдадні "Дажынак-2012" у новы будынак, быў створаны дзякуючы менавіта праграмным сродкам.

Юрый ЧАРНЯКЕВІЧ:

— Калі працягваць гаворку аб праблемах, не магу не закрануць і тэму аднастайнасці нашых музеяў, пра што "К" піша пастаянна. Як, зрэшты, і пра тое, што нават у сталіцы мала арыгінальных, нешаблонных, нестандартных музеяў. Як Міністэрства культуры збіраецца вырашаць праблему?

Святлана ГАЎРЫЛАВА:

— У 2010 годзе прайшло сумеснае пасяджэнне калегій міністэрстваў культуры і спорту і турызму. Па яго выніках абласным упраўленням культуры было дадзена даручэнне стварыць менавіта ад-

Юрый ІВАНОЎ:

— Турыстаў, наведвальнікаў музеяў цікавіць інтрыга. А ва ўсіх прыезджых ад Мінска адно ўражанне: "Чысты, дагледжаны горад". Ці ж Мінск — бальніца?

Святлана ГАЎРЫЛАВА:

— Калі я была на дзелавай праграме выстаўкі "Турызм і адпачынак" з удзелам міністэрстваў культуры, спорту і турызму, там выступалі гіды, якія працуюць з замежнымі турыстамі. Адно з такіх выступленняў мяне надзвычай здзівіла: калі замежным турыстам задавалася пытанне пра тое, як яны даведаліся пра Беларусь і чаму абралі менавіта гэты тур, некаторыя з іх адказвалі, што зацікавіліся Мінскам дзякуючы сайтам, дзе пазначана, што паездка ў нашу сталіцу — своеасаблівая вандроўка ў былы СССР...

Юрый ЧАРНЯКЕВІЧ:

— Дык мо і раскручваць гэты стэрэатып?

Яўген РАГІН:

— Толькі не пад дэвізам "Назад у мінулае", а пад дэвізам "Наперад

ці можна спадзявацца на далейшае супрацоўніцтва з камісіяй па размеркаванні канфіскаваных музейных каштоўнасцей?

Святлана ГАЎРЫЛАВА:

— Дасылайце заяўку з пералікам таго, што вам патрэбна ў першую чаргу. Паверце, кожную такую заяўку мы разглядаем вельмі адказна. І перавагу тут, безумоўна, маюць тэа ўстановы, якія толькі ствараюць сваю першую экспазіцыю.

Ірына СУПРАНОВІЧ:

— Мы гатовы прыняць музейныя каштоўнасці для сваёй экспазіцыі на любых умовах. Справа ў тым, што рабочая група па стварэнні краязнаўчага музея ў Жодзіне пачала дзейнічаць толькі ў 1999 годзе. Шмат чаго было згублена да гэтага часу. Хоць першая згадка пра горад у пісьмовых крыніцах датуецца 1643-м, сучаснае яго насельніцтва (дзякуючы будаўніцтву БелАЗа) паходзіць з самых розных рэгіёнаў былага СССР і ў нейкай ступені адлюстроўвае адметную культуру. І яшчэ. Музей актыўна распрацоўвае тэматыка-экспазіцыйны

праблемы, праекты, перспектывы...

дыцыйную дзейнасць, на набываць музейных экспанатаў...

Святлана ГАЎРЫЛАВА:

— Адначасна, што калі мы пазалетаў працавалі над праектам Дзяржпраграмы "Культура Беларусі" на 2011 — 2015 гады, дык упершыню было прадугледжана набываць музейных прадметаў для дзяржаўных музеяў. Абласныя упраўленні рыхтавалі свае прапановы, у тым ліку і па сумах, якія будуць выдаткоўвацца не толькі на гэты артыкул, але і на фінансаванне музейных праектаў, набываць абсталяванне, стварэнне экспазіцый... На жаль, не ўсе вобласці паставіліся да пытання з зацікаўленасцю. Адначасна Мінскую і Магілёўскую прапановы якіх складаюць большую частку Праграмы (падроздзел, што датычыцца музеяў). Таму, калі вашы запатрабаванні не ўлічаны ў названай Дзяржаўнай праграме, дык, на вялікі жаль, недастаткова вынікова страцавала ў свой час абласное ўпраўленне культуры.

Яўген РАГІН:

— Музей на самаакупнасці — справа рэальная? Ці ёсць у нас такія ўстановы?

Святлана ГАЎРЫЛАВА:

— Пакуль не. Сёння самыя вялікія пазабюджэжныя даходы маюць пасля адкрыцця экспазіцый Мірскі і Нясвіжскі замкі, але пра самаакупнасць пакуль не можам казаць.

Алена ЛАБОВІЧ, вучоны сакратар Дзяржаўнага музея гісторыі тэатральнай і музычнай культуры Рэспублікі Беларусь:

— Ад імя супрацоўнікаў нашай установы хацела б выказаць вам, Святлана Мікалаеўна, удзячнасць за ідэю правядзення Нацыянальнага форуму "Музеі Беларусі"! Гэта дало нам, маладым супрацоўнікам, магчымасць праявіць сябе сапраўднымі музейшчыкамі, дало новы імпульс для больш актыўнай творчай інавацыйнай дзейнасці...

Святлана ГАЎРЫЛАВА:

— Дзякуй і вам вялікі! Гэтая мэ-та пры падрыхтоўцы да форуму,

праектнай дакументацыі. Супрацоўнікі музея прапанавалі стварыць залу "Дарога вайны", дзе будзе выстаўлена баявая тэхніка... Першыя тры залы з абсалютна новымі музейнымі тэхналогіямі плануецца адкрыць у маі наступнага года.

Юрый ЧАРНЯКЕВІЧ:

— А якія змены чакаюць Нацыянальны гістарычны музей?

Святлана ГАЎРЫЛАВА:

— Навуковая канцэпцыя гэтай установы была створана яшчэ некалькі гадоў таму. Меркавалася, што ўся гістарычная экспазіцыя будзе знаходзіцца па Карла Маркса, 12. Планы не змяніліся. Але ўстанову ў 2014 годзе чакаюць і рэканструкцыя, і рамонт.

Яўген РАГІН:

— Святлана Мікалаеўна, вы казалі пра п'ятнаццаць замежных экспертаў Нацыянальнага форуму. Калі ласка, распавядзіце больш падрабязна пра гэтае прадстаўніцтва будучага мерапрыемства.

Святлана ГАЎРЫЛАВА:

— Мы хацелі, каб у Гродне былі прадстаўлены не проста замежныя краіны, а каб да нас прывезлі сапраўды музейныя навацыі, самыя апошнія дасягненні ў нашай сферы. Таму была наладжана вельмі актыўная перапіска з замежнымі калегамі і пасольствамі. У выніку мы маем канчатковы і зацверджаны спіс экспертаў.

Юрый ЧАРНЯКЕВІЧ:

— Я нядаўна быў у Музеі Беларускага Палесся ў Пінску і пісаў пра праблему фондасховішчаў. Установа колісь знаходзілася ў рэспубліканскім падпарадкаванні, цяпер — у камунальнай уласнасці. Адсюль, як падаецца, і абмежаваныя музейныя магчымасці...

Святлана ГАЎРЫЛАВА:

— Тым не менш, мясцовыя ўлады за кошт свайго бюджэту проста абавязаны падтрымліваць гэты ўнікальны музей... Па вялікім ра-

метныя музеі. Гаворка ішла і пра стварэнне новых калекцый, без якіх немагчыма ўявіць нешаблонныя музейныя экспазіцыі. А ад набывання тыповых музейных прадметаў неабходна ўжо адыходзіць — мы проста не маем права дарэмна траціць дзяржаўныя грошы.

Юрый ЧАРНЯКЕВІЧ:

— Але ж справа занадта марудна, як я лічу, рухаецца са стварэннем і новых калекцый, і новых музеяў... Чарговае пытанне ў мяне наконтак кошту білетаў. У раённых музеях ён...

Святлана ГАЎРЫЛАВА:

— Так, да смешнага малы. Але ў новую рэдакцыю Закону Рэспублікі Беларусь "Аб музеях і Музейным фондзе Рэспублікі Беларусь" мы ўнеслі асобны артыкул, які даў магчымасць музеям самастойна планавачы атрыманне даходаў з дадатковых крыніц фінансавання без абгрунтавання эканамічных затрат.

Яўген РАГІН:

— Не хапае арыгінальных музеяў па раёнах, бракуе іх і ў Мінску. Зараз паўсюль рэкламуецца аўтобусныя экскурсіі па сталіцы. Не скажу, што яны нецікавыя. Але за кошт наведвання крэатыўных музеяў такія экскурсіі прыносяць значна большы даход. Скажам, хто ведае, што ў Мінску жыву ў свой час Освальд — мяркуемы забойца Кенэдзі?

Юрый ІВАНОЎ:

— Я быў у кватэры, дзе ён жыву, рыхтаваў матэрыял для Амерыкі. Яна вельмі цікавіцца гэтым фактам. Пагаджаюся, такая кватэра-музей спарадзіла б сярод турыстаў паломніцтва... А хто ведае тое месца, дзе нашы падпольшчыкі забілі Кубэ?

Святлана ГАЎРЫЛАВА:

— Цалкам з вамі згодная. Кожная цікавая гістарычная падзея, або цікавы міф заслугоўваюць музейнай увагі.

у будучае"... Святлана Мікалаеўна, пад час Музейнага форуму апрача яркіх прэзентацый чакаецца, як вы казалі, і маштабная дзелавае праграма. Колькі слоў пра гэта, калі ласка.

Святлана ГАЎРЫЛАВА:

— Так, яна будзе прысвечана музейнаму маркетынгу, прасоўванню прадукту, плануецца сумесная гаворка пра будучыню нашага Беларускага музея гісторыі Вялікай Айчыннай вайны.

Ала Дражына, вучоны сакратар Дзяржаўнага літаратурнага музея Янкі Купалы:

— Святлана Мікалаеўна, ведаю, што Нацыянальны музейны форум пройдзе ў міжнародным фармаце. Хацелася б, каб вы расказалі пра замежных удзельнікаў фестывалю.

Святлана ГАЎРЫЛАВА:

— Паколькі мы рыхтуем для ўсіх музейных работнікаў краіны свайго роду "сюрпрыз", імёны персанальных экспертаў пакуль не называю. Паўтаруся толькі, што гэта прафесіяналы высокага кшталту: эксперты з Галандыі, Іспаніі, Аўстрыі, Ізраіля, Славакіі...

Адказы на пытанні з электроннай пошты

Ірына СУПРАНОВІЧ, дырэктар Жодзінскага краязнаўчага музея:

— Добры дзень, паважаная Святлана Мікалаеўна! Тое, што музейная справа ў нашай краіне развіваецца і набірае моц, відавочна. І доказаў таму шмат. Па-першае, нас чакае Музейны форум. Гэта проста свята павагі да нашай нацыянальнай гістарычнай спадчыны, свята перадавога вопыту. Віншую ўсіх калег!.. Яшчэ адзін доказ — у тым, што капітальны рамонт нашай установы набліжаецца да лагічнага завяршэння. Вялікі дзякуй за гэта ўладзе! У жодзінцаў неўзабаве з'явіцца музей... А зараз пытанне:

план першай экспазіцыі "Гісторыя горада Жодзіна" і звяртаецца да Камісіі за падтрымкай.

Святлана ГАЎРЫЛАВА:

— Безумоўна, мы падтрымліваем такія праекты.

Адказы на пытанні з электроннай пошты

Супрацоўнікі Дзяржаўнага мемарыяльнага комплексу "Хатынь":

— Паважаная Святлана Мікалаеўна! У нас ёсць два пытанні наконтак арганізацыі Нацыянальнага форуму. Першае: чаму месцам правядзення гэтага мерапрыемства абраны менавіта Гродна? І другое пытанне: ці плануецца ў перспектыве зладзіць аналагічны форум у межах адной якой-небудзь вобласці, да прыкладу — Мінскай? Дзякуем за ўвагу.

Святлана ГАЎРЫЛАВА:

— Цудоўна, што існуе такія рэзананс і рэгіёны неабякава ставяцца да будучай важнай падзеі. Такое пытанне мне і ў Магілёве задавалі... Чаму абраны Гродна? Таму што ён неафіцыйна называецца горадам-музеям. І ўвогуле, першы форум мы хацелі свядома правесці не ў сталіцы, а ў адным з рэгіёнаў. Да такога выбару пазітыўна паставіліся Гродзенскі аблвыканкам, упраўленне культуры, Гродзенскі гісторыка-археалагічны музей.

У час правядзення форуму, думаю, мы і вырашым, дзе музейны форум адбудзецца наступным разам. Нагадаю, што праходзіць ён будзе раз у два гады, як і вызначана Дзяржпраграмай "Культура Беларусі" на 2011 — 2015-ы. Магілёўская вобласць, ведаю, прэтэндуе на статус музейна-фестывальнай сталіцы. Вось і Міншчына — таксама...

Матэрыялы "гарачай лініі" падрыхтаваў Яўген РАГІН

Фота Юрыя ІВАНОВА

На здымку: Святлана Гаўрылава пад час "гарачай лініі".

РЭГІЁНЫ: МАЙСТАР-КЛАС КРЭАТЫВУ

Не сакрэт, што кніжныя выстаўкі ды сустрэчы-вечары з мясцовымі літаратарамі распаўсюджаны ва ўсіх бібліятэках Беларусі. А вось іншых цікавых ды адметных акцый у сценах названых устаноў ладзіцца, на жаль, не так ужо і шмат. Каб пералічыць іх, не сумняваюся, хопіць і пальцаў адной рукі. Таму і даводзіцца (дарэчы, не ўпершыню) тэлефанаваць у дзясяткаў рэгіёнаў краіны, каб пачуць пра новыя формы работы або пра наладжаную сувязь з прадстаўнікамі мас-медыя ці мейзнатамі.

з дня нараджэння якіх сёлета шырока адзначаецца па ўсёй краіне. Натуральна, у мерапрыемстве прымуць чынны ўдзел і мясцовыя паэты.

Клімавіччына: у жывым эфіры

Пэўна, не з'яўляецца адкрыццём той факт, што многія бібліятэкары Беларусі — аўтары шматлікіх газетных матэрыялаў, якія зазвычай друкуюцца ў мясцовай раёнцы. І тое не дзіва: актуальныя падзеі, што адбываюцца як у райцэнтры, так і на сяле, ніколі не застаюцца па-за ўвагай супрацоўнікаў бібліятэчных устаноў. Але, напрыклад, работнікі Клімавіцкай ЦБС пайшлі ў гэтым кірунку яшчэ далей: яны не толькі змяшчаюць свае змястоўныя матэрыялы

ных улітак да ганаровых грамадзян і святочных запрашальнікаў. А яшчэ пры гэтай жа ўстанове выдаецца іншая друкаваная літаратура: календары, нататнікі, паштоўкі... Дадзеная выдавецкая прадукцыя карыстаецца поспехам у жыхароў ды гасцей Клімавіцкага раёна, і, натуральна, няблага папаўняе пазабюджэтную скарбонку ўсёй ЦБС.

Гарадоччына: на зямлі Веранічына

Калі гаворка заходзіць пра Гарадочкі раён Віцебскай вобласці, адразу ж узгадваецца аўтар вядомай "Энеіды" Канстанцін Веранічын. Таму цалкам натуральна, што мясцовыя бібліятэкары вельмі ўдала працуюць у рэчышчы

Кніжны выклік суму і звыкласці

Ад бібліятэчнага TV да званай вячэры

Добрушчына: дзень адкрытых дзвярэй

Вядома, найбольш цікавыя мерапрыемствы прайшлі нядаўна ва ўсіх рэгіёнах Беларусі з нагоды Дня бібліятэч. І найбольш яркім мерапрыемствам у гэты дзень былі бібліятэчныя дні адкрытых дзвярэй. Напрыклад, 14 верасня ў Добрушскай цэнтральнай раённай бібліятэцы, як паведамляе кіраўнік мясцовай ЦБС Наталля Козырава, ладзіліся экскурсіі для наведвальнікаў, прэзентавалася выстаўка "Ад стэлажа ў Інтэрнэт", быў зроблены агляд перыядычных выданняў, а таксама прайшла акцыя "Падары дзецям кнігу" і многае іншае. Завяршыўся дзень сустрэчай з гомельскім пісьменнікам Васілём Ткачовым.

Дзейнічае пры ЦРБ і Літаратурна-паэтычны клуб "Натхненне" са званнем "народны". Па словах Наталлі Козыравай, удзельнікі аб'яднання неаднаразова выступалі са сваімі вершаванымі творами ў бібліятэцы, дзе іхнія творчыя вечары праходзяць літаральна на ўра. Што і казаць, мерапрыемствы хоць і цікавыя, але досыць стандартныя, чаго не скажаш пра стасункі са спонсарамі: менавіта з іх дапамогай творцы з "Натхнення" выдаюць свае зборнікі паэзіі. І менавіта дзякуючы дзейнасці пры ЦРБ гэтага адметнага паэтычнага клуба літаральна праз месяц у Добрушы адбудзецца абласны агляд-конкурс чытальнікаў, прысвечаны творчасці Янкі Купалы і Якуба Коласа, 130-годдзе

пра культурныя падзеі рэгіёна на старонках мясцовага перыядычнага выдання "Родная ніва", але і актыўна супрацоўнічаюць як з рэгіянальным радыё, так і з тэлебачаннем згодна з уласна створаным праектам "Бібліяпанарама".

Цягам ужо амаль дзесяці гадоў у жывым эфіры жыхары раёна слухаюць перадачу "Галасы зямлі Клімавіцкай". У год кнігі актывізавалася і праца радыёчасопіса "Па старонках забытых кніг": у ім бібліятэкары знаёмяць клімавіччан з класічнай літаратурай, а таксама раяць, што пачытаць з навінак кніжнага рынку...

Не менш актыўна супрацоўнічаюць бібліятэкары і з мясцовым тэлебачаннем. Дзякуючы гэтым узаемасувязям у тэлеэфіры з'явілася ўжо больш за 60 праграм, прысвечаных дзейнасці Клімавіцкай ЦРБ: ад акцый "Лепшы чытач года" да Тэдня дзіцячай кнігі. А яшчэ бібліятэкарамі быў падрыхтаваны святочны выпуск тэлепраграмы "Цэнтральная бібліятэка: учора, сёння, заўтра", дзе распавядалася пра дзейнасць ЦРБ, яе інфармацыйныя рэсурсы, паслугі ды многае іншае.

І гэта не адзіны ўдалы праект, які з поспехам ладзіцца сёлета на Клімавіцкай зямлі. Як распавяла дырэктар мясцовай ЦБС Таццяна Даманікан, цягам двух апошніх гадоў пры раённай бібліятэцы працуе "Дзвіжэнне", у якім бібліятэкары аказваюць разнастайныя платныя паслугі: ад вырабу эксклюзіўных буклетаў і рэклам-

прапаганды як літаратурнай спадчыны, так і найноўшых кніжных выданняў. Як распавяла дырэктар Гарадочкай ЦБС Ада Абрамава, адна з цікавых ініцыятыў яе падначаленых — праект "Паэзіі радок гучылівы". А гэта і паэтычныя вечары, і вандрукі па літаратурных мясцінах Гарадоччыны, і правядзенне творчых гасцеўняў ды сустрэч з беларускімі пісьменнікамі ды перакладчыкамі.

А каб актывізаваць працу на сяле, у Гарадочкай ЦБС арганізавалі яшчэ адзін праект пад назвай "Званая вячэра". У прыватнасці дзень супрацоўнікі некалькіх сельскіх бібліятэк едуць паглядзець, як працуюць іхнія калегі ў абранай вёсцы ці аграгарадку. "Гаспадары" сустракаюць "гасцей", ладзяць для іх экскурсію па сваёй установе, паказваюць напрыклад і дзеляцца імі, а таксама прэзентуюць адно з найбольш цікавых бібліятэчных мерапрыемстваў. Пасля прагляду "госці" бібліятэкі выстаўляюць балы кіраўніцтву ўстановы, ацэньваючы такім чынам дзейнасць калег.

Як бачна, паспяхова прыклады працы бібліятэкараў у рэгіёнах маюць месца быць. Але, як ужо казаў, знайсці гэты крэатыў даволі цяжка. Часцей за ўсё супрацоўнікі бібліятэчных устаноў абмяжоўваюцца правядзеннем выставак і аказаннем самых звычайных паслуг: ксеракапіраваннем, выдачай кніг на суткі і гэтак далей. Таму так складана для іх адшукаць у сваёй дзейнасці нешта новае ды арыгінальнае ў вядомым моры бібліятэчных праектаў і акцый. І ці зменіцца гэтая тэндэнцыя — пытанне з досыць няпэўным адказам. Змены, натуральна, цалкам залежаць ад саміх бібліятэкараў, ад іхняй зацікаўленасці ў сваёй дзейнасці і ад стварэння ды рэальнага ўвасаблення імі новых творчых бібліятэчных праектаў.

З рэгіёнамі кантактаваў Юрый ЧАРНЯКЕВІЧ
На здымку: адно з мерапрыемстваў Гарадочкай бібліятэкі.

лепш заставайцеся на месцы. Лепш, як толькі пачне цягнуцца заняцця падрыхтоўкай месца для начуі. З галін дрэў зрабіце будан і поцілку — з падручных матэрыялаў.

Лепш за ўсё не выбірацца ў лес на самоце... А таксама навучніца валодання кампасам ды засвоіць асноўныя правілы арыентавання ў лесе. Для паходу ў лясны масіў заўсёды аправайце зручнае і непрамакальнае адзенне, а таксама бярэце з сабою кампас, тэлефон, ваду, лекі, нож і запалкі. Паведаміце родным або знаёмым пра той маршрут, якім вы мяркуеце ісці, а таксама пра час вяртання. Усе гэта дапамагае вам пазбегнуць небяспекі згубіцца ў лесе.

Таццяна БЫЧАНОК, спецыяліст групы прапаганды і навучання Савецкага РАНС г. Мінска.

Светлагорск: выхаванне мастацтвам

Прыпынак "Карцінная галерэя"

19 верасня споўнілася 20 гадоў Светлагорскай карціннай галерэі "Традыцыя" імя Германа Пранішнікава. Цягам гэтага часу газета "Культура" пастаянна інфармавала чытачоў пра выстаўкі, якія ніяк не назавеш правінцыйнымі. Нагадаю, што ў нашым горадзе з персанальнымі выстаўкамі пабывалі (і неаднойчы) народныя мастакі Беларусі Гаўрыла Вашчанка, Леанід Шчамялёў, Васіль Шаранговіч, Міхаіл Савіцкі, Уладзімір Стальмашонак, Аляксандр Кішчанка, Віталь Цвірка, Май Данцыг, Георгій Паглаўскі, Арлен Кашкурэвіч, а таксама заслужаныя дзеячы мастацтваў і лаўрэаты Дзяржаўнай прэміі краіны Анатоль Баранюскі, Мікалай Казакевіч, Уладзімір Савіч, Віктар Алушэўскі, Уладзімір Зінкевіч, Павел Татарнікаў, Валерыі Славук, Валерыі Шкаруб, Мікалай Селяшчук, Барыс Аракчэў, Роберт Ландарскі, Яўген Бусел, Дзмітрый Алейнік, Зоя Літвінава, Нінэль Шчасная ды іншыя. Пашчасціла светлагорцам пабачыць і творы акадэміка Расійскай акадэміі мастацтваў Уладзіміра Ветрагонскага, а таксама іншых расійскіх, нямецкіх, балгарскіх, армянскіх мастакоў.

На творчым рахунку галерэі — каля 400 выставак, якія наведала больш за 207 тысяч светлагорцаў і гасцей горада. Яна мае ў сваім фондзе 470 жывапісных і 22 скульптурных твораў, што дазволіла зладзіць шэраг выязных экспазіцый: у Нацыянальнаму мастацкім музеі, у экспазіцыйнай зале Нацыянальнага банка Беларусі, у галерэі Г.Х. Вашчанкі, выставачнай зале абласной арганізацыі Саюза мастакоў, Палацы чыгуначнікаў Гомеля, у Ветцы, Бабруйска ды іншых гарадах. Галерэя неаднаразова з'яўлялася арганізатарам міжнародных пленэраў.

Вось што кажуць пра яе самі мастакі і наведвальнікі.

Гаўрыла Вашчанка: "Здарылася так, што на ўрачыстае адкрыццё выстаўкі ў Светлагорску я спазніўся, не па сваёй віне, амаль на гадзіну. І якім было маё здзіўленне, калі я ўбачыў, што мяне чакалі! Залы былі перапоўненыя. Светлагорскія аматары выяўленчага мастацтва сустрэлі мяне з такой шчырасцю, зацікаўленасцю, што забыць гэтага нельга. Прыемна ўразіла і тое, з якой клапацівай увагай ставяцца

Мікалай Казакевіч: "Дзякуючы карціннай галерэі Светлагорск становіцца ў адзін шэраг з такімі цэнтрамі выяўленчага мастацтва, як Віцебск, Магілёў, Гомель. Менавіта з гэтымі гарадамі і Мінскам звязваю надзею на адраджэнне беларускага мастацтва..."

Анатоль Баранюскі: "Галерэя цудоўна ажыццяўляе сувязь рэальнасці са спрадвечнай духоўнай прыгажосцю. Яна сапраўды служыць людзям, дае нам, мастакам, магчымасць паказаць ім свае творы. Урэшце, гэта ўзаемная духоўная сувязь. Перакананы, што галерэя даўно дасягнула рэспубліканскага узроўню..."

Уладзімір Зінкевіч: "Прыемна ўсведамляць, што вось ужо дваццаць гадоў галерэя "Традыцыя" фарміруе дзіўную атмасферу светаадчування, дзе мноства мастацкіх поглядаў на жыццё ўвасабляецца ў адну форму ўзаемаадносін. Гэтая форма — высокамастацкі, эмацыйны, пачуццёва-транзіцыйны шлях да сэрца і душ гледачоў..."

Уладзімір Ліпскі, пісьменнік: "Светла, святочна, натхнёна,

да галерэі кіраўнікі мясцовай улады. Менавіта тут адбылася мая першая акаваральная выстаўка. Тут упершыню я паказаў свае "17 зім" і менавіта тут узнікла ідэя адкрыцця маёй галерэі ў Гомелі..."

Леанід Шчамялёў: "Галерэя мае самы высокародны, пачуццёвы, эстэтычны сэнс. Яна вучыць, але не павучае. Яна ўдзячна ставіцца да тых мастакоў, якія ў ёй выстаўляюцца, і да ўсіх тых, хто ў ёй бывае. І на гэтую яе ўдзячнасць проста нельга не адказаць узаемнасцю..."

Уладзімір Басалыга: "Традыцыя" — вельмі цудоўна рэалізаваная задума. Тут дзеці і моладзь сустракаюцца з сапраўдным выяўленчым мастацтвам. Сярод гараджан усё больш утвэржана ўсталяваецца думка, што гэта цікава, варта ўвагі, што гэта грэе і выхоўвае душы. Галерэя здолела запрасіць да сябе вядомых мастакоў, выдатных твораў і зрабіць іх сваімі сябрамі. Будзем спадзявацца, калі-небудзь яна займее асобны будынак і стане яшчэ лепшым цэнтрам выхавання сродкамі выяўленчага мастацтва..."

акрылена пачуваеш сябе пасля наведання чароўнай галерэі! Усім, хто трымае яе ў такім высокім небі, жадаю не стаміцца ў святой справе. Няхай памагае вам сам Бог!..."

Пётр Пракаповіч: "Захоплены ўбачаным. Ваш вопыт, ваша служэнне мастацтву павінна быць прыкладам для ўсіх нас, для ўсіх людзей, хто можа і павінен прымяняць гэты вопыт у іншых (а яшчэ лепш — ва ўсіх) гарадах нашай Рэспублікі Беларусь..."

Уладзімір Матвейчук: "Вы вартыя вялікай павагі за вялізную працу па эстэтычным выхаванні жыхароў Светлагорскага рэгіёна Гомельшчыны і нашай цудоўнай Рэспублікі Беларусь. Нізкі ўсім поклон!..."

Так, Светлагорск усё больш становіцца горадам не толькі будаўнікоў, нафтавікоў, хімікаў, але і мастакоў. Невыпадкова нават адзін з аўтобусных прыпынкаў у ім так і называецца: "Карцінная галерэя"...

Ізяслаў КАТЛЯРЮ
На здымку: у адной з залаў карціннай галерэі.

Бяспека жыцця

Як не заблукаць у лесе?

Восень — час збору "ўраджаю" лясных ягад і грыбоў. Але бывае так, што паход у лес змяняецца пошукам дарогі назад. Як правільна паводзіць сябе ў такой сітуацыі і што рабіць, каб яе пазбегнуць?

Калі вы заблукалі ў лесе, але маеце пры сабе мабільны тэлефон, набярэце нумар службы ратавання і паведаміце, з якога населенага пункта і з якога раёна ўвайшлі ў лес, апішыце тое, што бачыце навокал сябе.

Калі ж вы не ведаеце дарогі назад, а тэлефона і кампасу ў вас няма, дык у пер-

шую чаргу супакойцеся і не хвалюйцеся. Галоўнае для вас — выйсці да людзей. Таму першым арыенцірам будуць лініі электраперадач, лясныя дарогі ды сцяжынікі. А калі на дарозе сустрэнецца крыніца ці рака, ідзіце ўніз па плыні — такім чынам вы заўсёды выйдзеце да людзей.

Каб ісці прама, а не кружыць на месцы, сумяшчайце ў полі зроку два аб'екты, якія вы ўжо мінулі. Але самае надзейнае — ісці на гук. Прыслухайцеся: шум трактара чуваць за 3-4 кіламетры, браханне сабакі — за 2-3, цяпніка, што рухаецца, — за 10 кіламетраў.

Не варта выбірацца з лесу ўначы. Калі вы маеце спадзяванні на ратаўнікоў, дык

Ад рэдакцыі

Пару нумароў таму ў "Культуры" пабачыў свет шэраг матэрыялаў, прысвечаных развіццю музейнай справы ў краіне. Нашы журналісты прэзентавалі свае ідэі па стварэнні тых музеяў, якіх не хапае беларускай сталіцы. Публікацыі не пакінулі абыякавымі нашых чытачоў. Прынамсі, адразу мы атрымалі ліст чытачкі "К", у якім яна выказвае сваё бачанне ў дачыненні да музейнага "насычэння" культурнай прасторы. Падзеца, тэма гэтая яшчэ больш праяўляецца ў сувязі з маючым адбыцца Першым Нацыянальным форумам "Музеі Беларусі".

Калі-небудзь на карце нашага горада зойме свае месца "Рэстарцыя" — сучасны цэнтр, дзе будзе прадстаўлены ўвесь комплекс беларускай гастронамічнай культуры: музейная экспазіцыя, крама, кафэ, творчая майстэрня. А што яшчэ павінна быць у "Рэстарцыі"?

лення літаратурна-візуальнага кантэксту. Галоўнае — гэта вельмі важны складнік нацыянальнай гістарычнай памяці, і на той факт, што беларускай гастронаміі прысвяцілі свае старонкі класікі, забывацца нельга.

ваўся", каб дакладна была значана яго назва, месца паходжання, — гэта свайго кшталту грамадскае прызнанне кулінарнай школы. І тады нашы "поліўка" і "капыткі" таксама стануць нацыянальным здабыткам.

"Вёска" Міколы Папекі

Амаль два гады таму вядомы на Пружаншчыне краязнаўца, паэт і пчальяр Мікола Папека распачаў пераклад паэмы "Вёска" знакамітага польскага пісьменніка XIX стагоддзя Юзефа Крашэўскага. Сёлета адзначаюцца 200-я ўгодкі з дня нараджэння літаратара, жыццёвы і творчы лёс якога цесна знітананы з вёскай Доўгае, што ў Пружанскім раёне.

Творы вядомага ва ўсім свеце польскага раманіста, чья літаратурная спадчына складае каля 600 тамоў, амаль не перакладаліся на беларускую мову, як, у тым ліку, і яго паэма "Вёска". Мікола Папека першым зрабіў некалькі варыянтаў перакладу. Кніга тыражом у 99 асобнікаў надрукавана ў брэсцкім выдавецтве "Альтэрнатыва".

У афармленні вокладкі выкарыстана жывапісная работа "Купалле" брэсцкага мастака І.Крупскага, ураджэнца Пружаншчыны, і выявы медальёна, прысвечанага 50-годдзю літаратурнай дзейнасці Ю.Крашэўскага. Медальён знойдзены пад час вывазу зямлі з родавай сядзібы Крашэўскіх і захоўваецца ў фондах абласнога краязнаўчага музея.

Днямі ў гасцёўні "Сустрэча" Пружанскай ЦРБ імя М.Засіма прайшла прэзентацыя "Вёскі". На сустрэчу былі запрошаны вучні школ горада, супрацоўнікі бібліятэкі, творчая інтэлігенцыя.

Раіса ЗІНЧУК, бібліятэкар Пружанскай ЦРБ

Мая мара — "Рэстарцыя"

Пашукаць старыя шылды

"...І елі дружна, не драмалі; Нарэшце ўсе па скварцы бралі. Як верашчака ўдно спадала, То маці есці пакідала Ды йшла ў каморку па другое, Яшчэ больш смачнае, ядкае, І тарабаніла сюды Для заканчэння ўжо яды Тварог, запраўлены смятанай, (Няста з вялікаю пашанай)..."
Якуб Колас. "Новая зямля".

Літаратура супраць кулінарнай глабалізацыі

"Зацірка мне была прысмакам, І смачны быў разовы хлеб..."
Уладзімір Жылка. "Уяўленне".

"Пальцам пханая" ды іншыя захапляльныя ўрокі

"Падчас гатавання перамешваць сярэбранай лыжкаю..."
Вінцэнціна Завадская (з рэцэпта прыгатавання аерных цукатаў, кніга "Кухарка літоўская").

"Майстэрня", як вынікае з назвы, з большай або меншай перыядычнасцю магла б запрашаць публіку да майстар-класаў. А саблівая старанна праграму апошняга трэба прапрацоўваць да святаў, бо кожнае з іх суправаджалася трапезай і пэўным рытуалам, якія маюць сваю гісторыю. Скажам, на Каляды прынята гатаваць куццю, у Дзень святога Марціна — гусака (з грыбамі, яблыкамі ці слівамі — смаката!), а на Дзяды рабіць кнышы. Гэтану здолее навучыцца і кухары, якія раней падобнага не гатавалі, і звычайныя госці "Рэстарцыі", уключаючы тых жа школьнікаў.

Такая вучоба — свайго роду перадача культурнага кода, спадчыны, якую адначасова трэба і аднаўляць, і захоўваць. Калі больш дакладна, дык наоў увесці ў практыку жыцця, у тым ліку паклапаціцца пра турыстаў, гасцей Беларусі. Далібог, гістарычных, навуковых і літаратурных крыніц па гэтай тэматыцы дастаткова. У шматлікіх еўрапейскіх краінах лакальныя гастронамічныя традыцыі, рэцэпты мясцовых страў і напояў атрымліваюць статус нацыянальнай спадчыны. Больш за тое: уладальнікі гэтых рэцэптаў (праваўладальнікі брэндаў) рупліва сочаць за тым, каб усе арганізацыйныя і вытворчыя працэсы ў гэтай сферы кантраляваліся, былі сертыфікаваны і г. д. Так, у Італіі ўзаконены рэцэпты піццы, у Францыі — каньяку і шампанскага. Але для гэтага трэба, каб старажытны рэцэпт "не размы-

"Гаспадыні кавярняў заўжды ласкавыя"

"Дай мне булку на паўзлоты Ды прыпраў мне селядца!"
Якуб Колас. "Панас гуляе".

Ва ўсім свеце музеі, падобныя да "Рэстарцыі" — ці гэта пафасная "Галерэя сыру", ці маленькі "Салон марцыпанаў", ці якісьці "Таматны Пасаж", — маюць краму і кафэ. Вось дзе раздолле для аўтэнтчных прадуктаў і прыхільнікаў экалагічнай чысціні! Можна нават дэманстраваць фермерскую прадукцыю з указаннем мясцовасці і "аўтару", як гэта робіцца ў шматлікіх краінах. Ёсць толькі адзінае, але канцэптальнае, абмежаванне. Гандаль, у шырокім сэнсе слова, не павінен ператварыць "Рэстарцыю" ў звычайную краму, а кафэ — у яшчэ адно прыемнае ва ўсіх адносінах месца адпачынку. Няхай асартымент прадуктаў, насення і гатовых страў будзе невялікі, але кожная з іх павінна мець сваю гісторыю і "сямейную" прыналежнасць. Як толькі, на карысць эканамічных варункаў, меркантильнасці, гэты прынцып будзе парушаны, канцэпцыя "Рэстарцыі" страціць эксклюзіўнасць, а гэта акурат той "твар", які губляець нельга. Тады ўся задума не мае сэнсу.

Стылістыка

Зразумела, што яна павінна быць беларускай, але я прапанавала б сучасны еўрапейскі падыход. У нас па ўсёй краіне шмат турыстычных аб'ектаў і кафэ, дзе да месца і не да месца эксплуатаецца традыцыйны антураж, так, што гэта стала ўжо "агульным месцам", а дакладней — кітчам. Эксклюзіўнасць "Рэстарцыі" павінна быць і ў тым, што яна пакажа Беларусь XXI стагоддзя, адданую сваёй культуры, маладую нацыю, якая інтэгравана ў сусветную супольнасць і захоўвае ўласную адметнасць: мову, гістарычны кантэкст, культурныя коды. Самаідэнтыфікацыя не вызначаецца кансерватызмам і хутарскім мысленнем, і ў дзайне гэта таксама мусіць быць не паўтарэнне пройдзенага і не тыражаванне клішэ. Упэўнена, што рашэнне гэтай задачы можа быць знойдзена, у тым ліку — з дапамогай спонсараў, мецэнатаў, дзелавых людзей Беларусі.

Любоў ГАЎРЫЛЮК

Тыдзень беларускага пісьменства ў студэнтаў

З 24 па 28 верасня на філалагічным факультэце БДУ праходзіў Тыдзень беларускага пісьменства, які быў прымеркаваны да Года кнігі і 130-годдзя з дня нараджэння Якуба Коласа і Янкі Купалы.

Студэнтаў штодзень чакалі цікавыя мерапрыемствы і сустрэчы са знакамітымі дзеячамі культуры, а таксама былі арганізаваны экскурсіі па выстаўцы "Беларуская кніга: гісторыя і сучаснасць" у Мінскай гарадской ратушы, Літаратурных музеяў Янкі Купалы і Якуба Коласа.

У панядзелак першым госцем Тыдня беларускага пісьменства на філфаку стаў Анатоль Бутвіч — вядомы пісьменнік-публіцыст, аўтар серыі кніг пра помнікі архітэктуры, знакавых гістарычных постацей і падзеі "Сем цудаў Беларусі". Менавіта гэтая назва і стала тэмай, што распачала Тыдзень беларускага пісьменства на філфаку.

Не менш цікавымі і пазнаваўчымі былі мерапрыемствы 25 і 26 верасня: у аўторак адбылася сустрэча з мастаком-каліграфам, прафесарам, лаўрэатам прэміі "За духоўнае адраджэнне" Паўлам Семчанкам, а ў сераду гасцямі філалагічнага факультэта сталі супрацоўнікі выдавецтва "Беларусь".

А 27 верасня адбылося самае маштабнае мерапрыемства Тыдня — VII Міжнародная навуковая канферэнцыя "Літаратура — мова — культура", у якой прынялі ўдзел каля 150 навукоўцаў з Беларусі, Украіны, Польшчы, Балгарыі, Германіі і Японіі. Завяршыўся Тыдзень пісьменства 28 верасня сустрэчай студэнтаў БДУ з вядомымі аўтарамі навучальных дапаможнікаў і падручнікаў для ВНУ і школ.

Юлія КІРЭЙЧЫК

Літаральна колькі дзён таму калекцыя рарытэтных выданняў Нацыянальнай бібліятэкі Беларусі папоўнілася ўнікальнымі кнігамі XVII стагоддзя, якія былі набыты спонсарамі ў Германіі. Гэта першае і другое выданні працы беларуса па паходжанні — Казіміра Семяновіча, які ўнёс значны ўклад у развіццё ракетнай тэхнікі XVII стагоддзя, — "Вялікае мастацтва артылерыі. Частка першая" 1650 і 1651 гадоў выдання.

святым...". Магчыма, існавалі яшчэ нідэрландскія італьянскія пераклады. Больш чым праз трыста гадоў праца Семяновіча была перакладзена і выдадзена на польскай мове разам з перавыданнем лацінскага арыгінала.

Кніга Семяновіча для многіх стала адкрыццём у галіне артылерыі і піратэхнікі. У сваім творы наш зямляк, сярод усяго іншага, апісаў устроўства шматступеньчатай ракеты за 250 гадоў да К.Цылякоўскага. Кніга Семяновіча вызначыла шляхі развіцця артылерыі ў Еўропе і была сустрэта з вялікай цікавасцю. Яна лягла ў аснову будучага касмічнага ракетабудавання. Семяновічу належыць яшчэ і першыня ў распрацоўцы "разумнай" зброі. У асобнай частцы апісана ўніверсальная оптыка-механічная сістэма прыцэльвання і навадзнення для гармат і ракет. У сістэме былі элементы памяці і аўтаматызацыі, што было немагчыма нават уявіць па тых часах. Казімір Семяновіч прыдумаву яшчэ і своеасаблівую ракетную сістэму залпавага агню — правобраз усім вядомай "Кацюшы" ды сучаснай сістэмы "Град". Шляхам назіранняў за працай ракетчыкаў пры запусценні порах ракет яшчэ зрабіў выснову аб выкарыстанні кінэтычнай энергіі за трыццаць пяць гадоў да ўвядзення Лейбніцам гэтага паняцця. Семяновіч вынайшаў таксама і крыло трохвугольнай формы,

Літаратурны музей Максіма Багдановіча працягвае традыцыі сяброўства з Пецярбургам і пецярбургцамі, закладзеныя на пачатку XX стагоддзя беларускім паэтам. Адным з такіх верных і адданных сяброў музея доўгі час з'яўляўся Мікалай Лілееў, які, на жаль, ужо пакінуў гэты свет.

звязаныя з М.Багдановічам — сябрам майго дзядзькі, атрымаўлі прыванне і будуць па праве належаць беларускаму народу". У 1980-я гады пачалося стварэнне Літаратурнага музея Максіма Багдановіча. Супрацоўні-

Хто раскрыў таямніцы творчай "кухні" Багдановіча? 3 гісторыі музейнага сяброўства

Мікалай Лілееў на канферэнцыі ў музеі.

ра. М.Багдановіч. Ярасл. 1914". Письмо было перададзена ў Дзяржаўную бібліятэку імя У.Леніна, супрацоўнікі якой прапанавалі ўладальніку рарытэта купіць кнігу, але Лілееў перадаў гэты каштоўны экзэмпляр у дар Беларусі.

Цяпер зборнік вершаў М.Багдановіча "Вянок" захоўваецца ў музеі Нацыянальнай бібліятэкі нашай краіны, і кожны наведвальнік можа ўбачыць дарчы надпіс паэта Мікалаю Какуеву. Адрасат — яраслаўскі сябра М.Багдановіча і родны брат Г.Какуевы — нарадзіўся ў 1893 годзе, вучыўся ў Яраслаўскай мужчынскай гімназіі з 1903-га па 1911-ы (з 1908 года — разам з Максімам Багдановічам). Скончыў Політэхнічны інстытут у Петраградзе, працаваў у Горкім, Новадзіўнае. Дагэтуль невядома, чаму зборнік вершаў М.Багдановіча і фотаздымак паэта, падараныя Мікалаю Рафаілавічу, захоўвала яго сястра Ганна, а пазней — пляменнік Мікалай.

Ніна Ватацы рупліва збірае ўсё, што было звязана з імем беларускага паэта, а таму не вынае, захоўвалася арыгінальны зборнік вершаў М.Багдановіча "Вянок" і здымак паэта з дарчым надпісам. Мікалай Іванавіч маўла што ведаў пра беларускую літаратуру, а ўсё ж не выкінуў на сметнік старэнькую, падраную кнігу і здымак, пазней вярнуў іх на Беларусь, аказаў вялікую дапамогу супрацоўнікам па стварэнні экспазіцыі новага Літаратурнага музея.

Мікалай Іванавіч нарадзіўся ў Петраградзе, у далёкім 1921-м разам з краінай перажыў самыя складаныя і шчаслівыя перыяды. Прымаў удзел у Вялікай Айчыннай вайне, трапіў у нямецкі па-

камі вялася актыўная праца па пошуку і зборы матэрыялаў, што датычыліся паэта, яго родных, а таксама сяброў. У гэтай справе вялікую дапамогу аказала Ніна Ватацы, якая перадала ў фонды музея вялікую колькасць каштоўных прадметаў, у тым ліку і фотаздымкі, дастаныя з Ленінграда. Сярод іх самы каштоўны — здымак М.Багдановіча 1911 года, перададзены Мікалаем Іванавічам. На адваротным баку фота — дарчы надпіс ад 24 жніўня 1911-га і рускамоўны варыянт пачатку паэмы "Вераніка". Да нядаўняга часу ў экспазіцыі Літаратурнага музея Максіма Багдановіча можна было ўбачыць гэты партрэт, а таксама іншыя музейныя прадметы, што раней належалі Ганне Какуевы і яе родным.

Супрацоўнікі музея паэта працягвалі ліставанне з Мікалаем Іванавічам. Да таго ж, пры стварэнні экспазіцыі атрымлівалі ад яго парады і кансультацыі, а фонды музея папаўняліся каштоўнымі экспанатамі. На сённяшні момант у іх захоўваецца амаль 200 прадметаў (канец XIX — пачатак XX стагоддзя), перададзены Лілеевым. Сярод іх — вельмі прыгожыя асабістыя рэчы Ганны Какуевы: візітоўкі, вышыўка на аксаміце, альбом для фотаздымкаў, нотныя запісы, дарожны набор. Найбольш каштоўнай з'яўляецца калекцыя асабістых фотаздымкаў Ганны Рафаілаўны. На адным з іх яна — маленькая дзядзьчынка, нібыта з верша Багдановіча, "...з чорнымі валосікамі і броўкамі, з цёмнакарымі вочкамі, а ручкі, як перацягнутыя ніткамі". На іншых яна — "мара паэта", маладая прыгожая дзядзьчына, з сястрой, сяброўкай на дачы ў Шчокатава пад Яраслаўлем.

Паштоўка з выявай Яраслаўля.

Яраслаўль. № 12. Видъ съ птичьего полета на Воскресенскую площадь

лон. Пасля заканчэння вайны ды вызвалення прайшоў сістэму сталінскіх лагераў. Пасля рэабілітацыі Лілееў жыў у Ленінградзе, працаваў інжынерам, выкладчыкам Хіміка-механічнага тэхнікума.

Імя Мікалая Лілеева багдановічазнаўцам адкрыла Ніна Барысаўна Ватацы. Варта нагадаць, што ў 1971 годзе ў Міністэрства культуры БССР паступіў ліст ад Мікалая Іванавіча, у якім ён прапанаваў аддаць на радзіму зборнік "Вянок" Максіма Багдановіча з аўтографам аўтара: "Николаю Рафаиловичу Кокуеву от авто-

адрасатаў іншых вершаў паэта. Напрыклад, у адным Максім Багдановіч узгадвае "гаспадыню Таццяну Р-ну". Дзякуючы Мікалаю Іванавічу стала вядома, што гэта Таццяна Рафаілаўна Какуева, цётка Ганны. Вядома, яна не вельмі прызнавалася да Максіма, да яго пачуццў. Сама ж усё жыццё прысвяціла выхаванню пляменніц Ганны і Варвары ды пляменнікаў Рафаіла і Мікалая. Гэтыя важныя звесткі паведаміў Ніне Барысаўне Мікалай Лілееў, а таксама перадаў на Беларусь некалькі фотаздымкаў. "Мяне вельмі радуе, што памятыя рэчы,

Таксама ў фондах захоўваецца ўспаміны Мікалая Лілеева пра радавод сям'і, продкаў, родных, хросных бацькоў, знаёмых. Трэба сказаць, што гэты чалавек стаў сапраўдным сябрам Літаратурнага музея Максіма Багдановіча, неаднаразова ўдзельнічаў ва ўрачыстых мерапрыемствах, прысвечаных юбілею славутага творцы ды іншым знамянальным датам.

Ірына МЫШКАВЕЦ, загадчык аддзела Літаратурнага музея Максіма Багдановіча

Адкрыцці ў фармаце in folio

Справа гонару!

скай езуіцкай акадэміі, прымаў удзел у ваенных кампаніях.

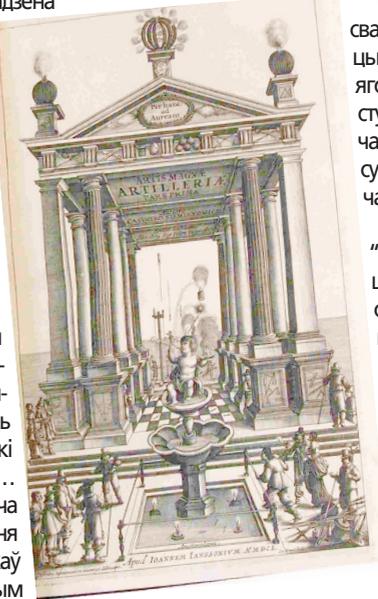
Неаднойчы бываючы за мяжой, Семяновіч актыўна знаёміўся з ваеннай літаратурай таго часу, асабліва — прысвечанай артылерыі: збіраў матэрыял для сваёй працы. У 1649 г. ён выехаў у Нідэрланды, узв'язавшы з сабой амаль завершаную кнігу і літаральна праз колькі месяцаў у Амстэрдаме ў вядомага на той час друкара — Яна Янсана — Семяновіч выдаў першую частку сваёй працы "Вялікае мастацтва артылерыі" з прысвечаннем эрцгерцагу Леапольду-Вільгельму Габсбургу, віцэ-каралю Бельгіі і Бургундыі.

Манаграфія К.Семяновіча складаецца з пяці частак (кнігі) і налічвае 304 старонкі вялікага фармату — in folio (у аркуш). Франтыспіс і 22 гравюры, якія змяшчаюць 206 малюнкаў, выкананы вядомым амстэрдамскім гравёрам Яабаам ван Мейрсам па эскізах самога Семяновіча. Звяртае на сябе ўвагу высокі ўзровень агульнай культуры нашага зямляка, які добра ведаў і антычную літаратуру, і сучасныя яму тэхнічныя дасягненні, і працы тагачасных еўрапейскіх аўтараў, што выдаваліся на розных мовах. Польскі вучоны Г.Новак падлічыў: у выданні Семяновіча цэпуецца амаль 260 твораў больш чым 200 аўтараў — ад старажытных часоў (V ст.) да эпохі Адраджэння і Новага часу (XVI — 1-палова XVII ст.). У прыватнасці, шырока выкарыстаны творы Платона, Арыстотеля, Сенекі, Архімеда, Апалона з Пергама, знакамітых сярэднявечных даследчыкаў, літаратура па медыцыне і прыродазнаўстве, выданні па земляробстве, хіміі, тэхніцы, гісторыі.

Твор Казіміра Семяновіча, напісаны на латыні, адразу ж звярнуў на сябе ўвагу спецыялістаў артылерыі ўсіх краін свету. Невыпадка праз год гэтая кніга была выдадзена ўжо на французскай мове ў Амстэрдаме.

Затым, у 1676-м, яна выйшла на нямецкай мове ў перакладзе Томаса Берэна з уступным словам капітана артылерыі Даніэля Эрліха. У 1729 годзе манаграфія К.Семяновіча была выдадзена ў Лондане на англійскай мове. У прадмове перакладчык Джордж Шэўак адзначыў важнасць і значэнне кнігі, высокі аўтарытэт аўтара: "... Аўтарытэт К.Семяновіча быў і да сённяшняга дня застаецца для ракетчыкаў ды феерверкераў нечым

без якога немагчыма ўявіць сучасны звышгукавы баявы самалёт.

У прадмове да першай кнігі К.Семяновіч расказаў і пра змест падрыхтаванай да выдання другой яе часткі. Па ўсім, там змяшчалася падрабязная гісторыя развіцця артылерыі, ўніверсальныя правілы ўсеагульнай піратэхнікі. На жаль, задуманае Казімір Семяновіч ажыццявіць не паспеў: ён пайшоў з жыцця пасля 1651 г. Рукпіс гэтай часткі спачатку захоўваўся ў бібліятэцы князя Сангушкі ў Любартове, пазней у Любліна, пазней апынуўся ў бібліятэцы Залускіх у Варшаве, а ў XIX ст. разам з іншымі кнігамі гэтай бібліятэкі быў вывезены ў Санкт-Пецярбург. У 1909-м у польскім часопісе з'явілася інфармацыя: польскі гісторык Б.Гембаўскі бачыў рукпіс у бібліятэцы Музея артылерыі ў Санкт-Пецярбургу. На жаль, далей сляды рукпісу згубіліся...

Да мінулага года ў сховішчах Беларусі не было ніводнага асобніка выданняў К.Семяновіча. Толькі зусім нядаўна выданне на нямецкай мове 1726-га атрымаў у дар Нацыянальны гістарычны музей. Кнігі, перададзеныя днямі ў Нацыянальную бібліятэку, — прыжыццёвыя выданні аўтара, што высока црняцца ў кнігазнаўстве. Варта адзначыць: гэтыя асобнікі — выдатнай захаванасці, у пераглёце эпохі з пергаміну (выданне 1650 г.) і ў скуравым пераплёце XVIII ст.

Семяновіч дакладна прадбачыў лёс сваіх адкрыццяў. Ён пісаў, што яго працы па сканчэнні часу будуць забыты, а ягоныя вынаходніцтвы прысвояць наступнікі. І сапраўды, яго вынаходніцтвы часта прыпісваліся іншым — мабыць, у сувязі з тым, што звестак пра Семяновіча захавалася вельмі мала.

Манаграфія Казіміра Семяновіча "Вялікае мастацтва артылерыі" — твор, што нашмат апырэдзіў свой час. Ён не страчвае сваёй каштоўнасці нават пры параўнанні з больш познімі выданнямі і з'яўляецца помнікам ваенна-тэхнічнай літаратуры сусветнага значэння.

Таццяна РОШЧЫНА, бібліёграф аддзела кнігазнаўства Нацыянальнай бібліятэкі Беларусі
На здымках: старонкі з кнігі Казіміра Семяновіча.

Марэўна пісала ў сваіх мемуарах: "...Прямным з траіх (Крэмень, Судін, Кікоін. — Б.К.) быў Пінхус Крэмень — спакойны, чулы і добры. Ён асвой экс-прэсіяністчную манеру яшчэ ў школе ў Вільні і на працягу многіх гадоў парызскага жыцця аказваў моцны ўплыў на Суціна, які гатовы быў знішчаць усё, што крытыкаваў Крэмень.

(Заканчэнне. Пачатак у № 37, 38)

...Пятнаццаць жывапісных работ прадстаўляюць творчасць Пінхуса (Паўла) Крэменя. Беларускага ўраджэнца мястэчка Жалудок Гродзенскай губерні (цяпер — Гродзенская вобласць). Амаль усе работы, якія можна пабачыць у экспазіцыі, выкананы ў 1950 г., акрамя ранніх: "Мужчынскі партрэт", а таксама "Нацюрморт", "Від Парыжа" 1930-га і "Жанчына, якая сядзіць" 1940 года. Але нават і па гэтых палотнах можна выразна акрэсліць кола вобразаў і тэм, найбольш характэрных для творчасці такога цікавага жывапісца з "ціхмяным голасам", як адзначыў крытык Вальдэмар Жорж...

тэхнікамі. Яго жывапіс — гэта шырокія мазкі, часам мяккія, экспрэсіўныя, размытыя па сілуэце, часам плаўныя, выразныя, музычныя — у залежнасці ад "настрою" пейзажнага матыву або мадэлі, — вельмі прывабныя па эмацыйна-паэтычным настроі: "Мужчына выгульвае

стайнасьць набывай калекцыі, нейкую выпадковасьць выбару — і па датах, і па жанрах, і па выкананні — твораў Любича, усё ж першае ўражанне аб гэтым таленавітым мастаку застаецца яркае і запамінальнае.

Прайшло больш за стагоддзе з таго часу, калі маладыя

РЭЛЬЕФЫ І ШТРЫХІ ЛЁСУ "БЕЛАРУСКІХ ПАРЫЖАН"

Да выстаўкі — арт-праекта "Мастакі Парыжскай школы з Беларусі" з карпаратыўнай калекцыі "Белгазпрамбанка", музейных і прыватных збораў, якая адкрылася 20 верасня ў Нацыянальным мастацкім музеі Рэспублікі Беларусь

Я.Балглей. Партрэт дзіціці.

вай дынаміцы, пабудаванай на свабоднай гульні святлаценю і яркасці фарбаў, выклікаюць незвычайную экспрэсію і свежасць пачуццяў. Ён сапраўды быў мастаком лірычнага складу, які цаніў у рэальным жыцці спакой, сардэчнасць, добрае святло простага чалавечага быцця, і гэтак яго бачанне навакольнага свету было падобнае да шагалаўскага. "Кікоін заслугоўвае быць узведзеным у ранг прынцаў жывапісу", — справядліва пісаў Вальдэмар Жорж...

цьпаказаны пурьганскай прыродзе ўласна кубізму...

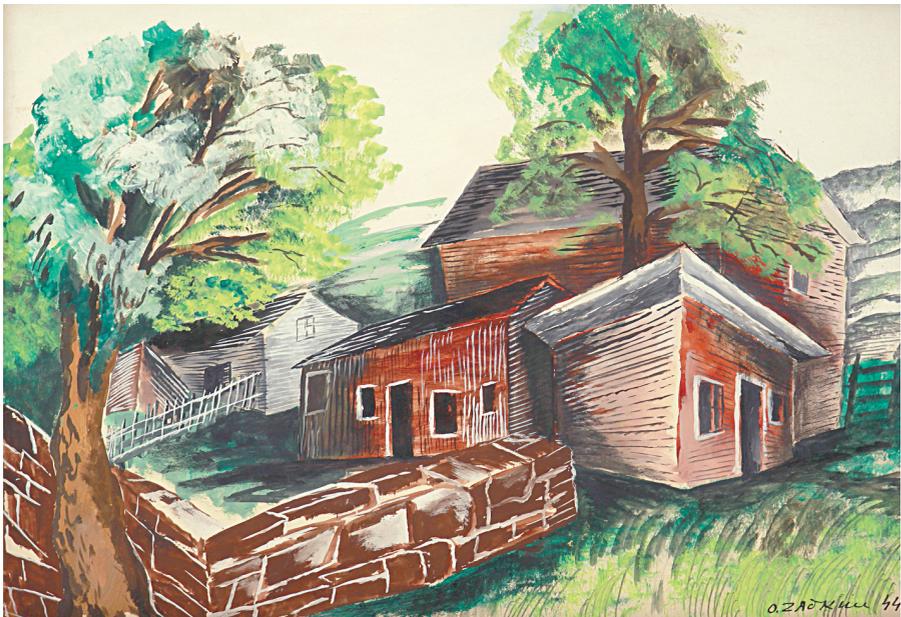
Осіп Любич, ураджэнец Гродна, першапачатковую адукацыю атрымаў у Адэскім мастацкім вучылішчы. У 23-гадовым узросце ён апынуўся ў Берліне, а потым перасяліўся на вольны бераг Сены. Кола яго мастакоўскіх жанравых інтарэсаў — даволі шырокае: фігуратыўныя карціны, пейзажы, партрэты, нацюрморты. У сапраўднай калекцыі О.Любича прадстаўлена каля 30 твораў, якія выкананы рознымі матэрыяламі і

сабаку", "Танцоўшчыца з бубнам", "Стары сядзіць". Ётак жа як поўныя зачараваньня пейзажы з чырвоным дахам", на якіх — добры стары Парыж, што ў любое надвор'е не страчвае свайго чароўнага характава. Вугальныя эскізы фрагментаў з жыцця людзей "музычна-эатральнага свету" — арлекінаў, флейтыстаў, гітарыстаў, ню — і фрагментаў гарадской прыроды, некалькі афортаў і літаграфій — усё гэта ён, Осіп Любич, нягледзячы на ўяўную разна-

ўраджэнцы Беларусі "атакавалі" Парыж, з неймавернымі намаганьнямі пераадоляваючы моцны грамадскі кансерватызм, уласныя творчыя няўдачы, голад, галечу, хваробы, незаслужаныя крыўды, асабісты трагедыі, заявілі пра сябе ў поўны голас і сталі раўнапраўнымі творцамі разам з карэннымі французамі — абарыгенамі". У Парыжскую школу была ўкладзена вялікая доля іх уласнай эстэтыкі, і касмапалітывму, пазбаўленага французскай спецыфікі, і асабліва — нацыянальных адценняў. Так, усе мастакі — розныя, часам супрацьлеглыя па чалавечых, псіхафізічных, стылявых, вобразна-пластычных ды іншых параметрах. Але іх аб'ядноўвае галоўнае: непадкупная сумленнасць, глыбокая праўдзівасць, інтэрнацыянальнае пачуццё локця, барацьба за творчае выжыванне ва ўмовах няпростага парызскага быцця, імкненне арганічна ўвайсці ў не заўсёды зразумелае жыццё і знайсці сваю планіду, свае выяўленчыя формулы. Прычым яны не сталі "ракамі-пустэльнікамі", не ізляляліся, а амаль усе ўдала ўпісаліся ў прастору французскага асяроддзя, прынялі яго вельмі тонкія духоўны "коды", навучыліся размаўляць па-французску і, што не менш важна, павяжаць сістэму іншага мыслення. Але — захавалі сваю творчую індывідуальнасць. І ў гэтым сэнсе іх роля — асабліва. У той складанай, даволі блытананай і стракатай карціне, якая ўвайшла ў гісторыю пад легендарнай назвай "Парыжская школа"...

Барыс КРЭПАК

О.Цадкін. Амерыканскі пейзаж.

З часам гэты ўплыў аслабеў, і сяброўства паміж імі сышло на нішто, верагодна, з-за першапачатковай несумяшчальнасці тэмпераментаў. Як шкада, што двух такіх таленавітых мастакоў, як Кікоін і Крэмень, застаніў геній іх суайчынніка. Радасная палітра Кікоіна і яго дзіўная экспрэсіўная манера, якая дала свету столькі цудоўных партрэтаў, выяў аголеных фігур, пейзажаў ды нацюрмортаў, а таксама своеасабліва духоўнасць і дабрыня Крэменя, несумненна, заслугоўваюць большага прывання аматараў мастацтва, якія, калі і чулі пра іх наогул, лічаць іх "суцінымі для беднякоў..."

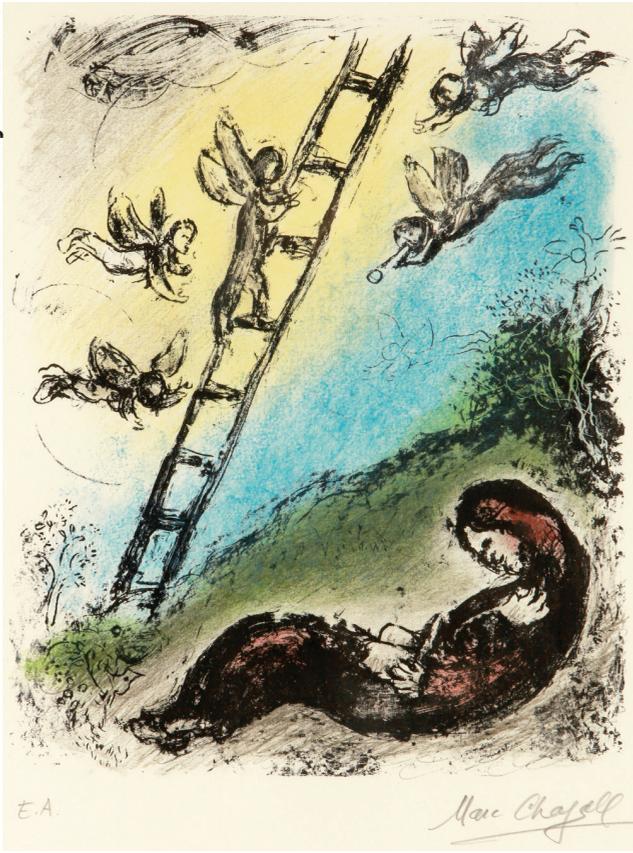
Усё гэта было сказана даўно, але і сёння гэтыя словы мемуарысткі з'яўляюцца актуальнымі. Сапраўды, што мы, беларусы, ведаем пра Крэменя і Кікоіна? (Пра іх "К" таксама падрабязна пісала.) Вось і прыйшоў час пазнаёміцца з арыгіналамі твораў гэтых майстроў. Пінхус Крэмень — выдатны "жывапісны лірык", тонкі і пранікнёны паэт прыроды, яркі каларыст, майстар "адушэўлення" прадметаў колерам. Пазначаючы

паняцце "жывапісная лірыка", я адразу ўспамінаю сучаснікаў Крэменя — Уламінка, Утрыло, пейзажыстаў-фавістаў — і па звычцы акрэсліваю кола праблем: месца маленькага чалавека ў светабудове і прыродзе, шляхі і межы пазнання, адмыслова, амаль містычная, роля прадметаў у інтэр'еры чалавечага жыцця. У французскім жывапісе Парыжскай школы Крэмень, магчыма, часцей за ўсіх звяртаўся да гэтых вечных тэм, але сам ніколі не прэтэндаваў на "касмічную" значнасць сваіх сціптых твораў.

У экспазіцыі прадстаўлены палотны Кікоіна "Букет кветак" (1920 г.) і "Пейзаж" (1930 г.). Спашлюся зноў на мемуары Марэўны: "...Кікоін, я запомніла, вечна усміхаўся або смяяўся, быў такім жа нястрымным, як і яго чароўныя творы, на якія, як мне здаецца, у значнай меры паўплываў Ван Гог, але ў іх няма пакуты душы і напружанай дэфармацыі форм, што надаюць сілу і выключнасць работам Суціна..." Напэўна, гэта так. Прадстаўленьня палотны Кікоіна па сваёй востравыразнай каляро-

Осіп Цадкін, ураджэнец Віцебска і вучань Юдаля (Юрыя) Пэна, быў не толькі выдатным скульптарам, у тым ліку аўтарам дзіўнага "музычнага" цыкла "Арфей", славетных, сусветна вядомых помнікаў "Разбураны горад" у Ратэрдаме і Ван Гогу — непадалёк ад магілы апошняга. У спадчыне гэтага выдатнага рэфарматара кубізму — некалькі тысяч малюнкаў і гравюр. Ягоная творчасць — скульптурная і графічная — увабрала ў сябе адданую любоў да чалавека, прыроды, антычнай міфалогіі ды біблейскіх матываў, музыкі і паэзіі. У экспазіцыю ўключаны тры яго работы розных перыядаў жыцця — дзве гуашы — "Возера" (1925 г.) і "Амерыканскі пейзаж" (1944 г.), літаграфія "Боіка з драконам Геспэрыд" з серыі "Подзвігі Геракла" (1960 г.), — а таксама адна бронзавая скульптура "Малая п'ета". У гэтых творах Цадкіна-кубіста перамог паэт: яго лірыка пейзажу і кліч Антычнасці запатрабавалі жывога руху душы, дынамікі і экспрэсіі, якія звычайна супра-

М.Шагал. "Іакаў і анёлы".

О.Любич. "Мужчына выгульвае сабаку".

МУЗЕЙ *

**НАЦЫЯНАЛЬНЫ
МАСТАЦКІ МУЗЕЙ
РЭСПУБЛІКІ БЕЛАРУСЬ**

г. Мінск, вул. Леніна, 20.
Тэл.: 327 45 62.

Экспазіцыі:
■ Мастацтва Беларусі XII — XVIII стст.
■ Мастацтва Беларусі XIX — пач. XX стст.
■ Мастацтва Беларусі XX — пач. XXI стст.
■ Мастацтва Расіі XVIII — пач. XX стст.
■ Мастацтва краін Заходняй і Цэнтральнай Еўропы XVI — XX стст.

Выстаўкі:

■ **"Мастакі Парыжскай школы з Беларусі"**.
■ Выстаўка У.Савіча **"Размова з уласным ценем, або Гульня з колерам"**.
■ Выстаўка М.Селешчука **"Паміж святлом і ценем"**, прысвечаная 65-годдзю з дня нараджэння мастака.

■ **"Каралеўскія скарбы: еўрапейскія шэдэўры 1600 — 1800"**.

З калекцыі Музея Вікторыі і Альберта (Лондан).

■ **Партрэт Войцэха Пуслоўскага пэндзля Валенція Ваньковіча.**

■ **Слуцкія паясы** з фонду Нацыянальнага мастацкага музея Літвы.

■ **"Анатоль Каплан. Графіка"** (з фондаў Нацыянальнага мастацкага музея Рэспублікі Беларусь).

Філіялы Нацыянальнага мастацкага музея Рэспублікі Беларусь:

МУЗЕЙ "ДОМ ВАНЬКОВІЧАЎ. КУЛЬТУРА І МАСТАЦТВА ПЕРШАЙ ПАЛОВЫ XIX СТ."

г. Мінск, вул. Інтэрнацыянальная, 33а.
Тэл.: 327 87 96.

■ **Пастаянныя экспазіцыі:** "Парадныя залы", "Жыццё і творчасць Валенція Ваньковіча", "Сядзібны партрэт XVII — сяр. XIX стст."

■ **"Цярноўнік красаў"** (сямейнае фота Ваньковіча-Вайніловіча, прысвечанае Эдварду Вайніловічу, заснавальніку Чырвонага касцёла).

■ **"Аўтапартрэт"** Валенція Ваньковіча (выстаўка аднаго твора).

МУЗЕЙ БЕЛАРУСКАГА НАРОДНАГА МАСТАЦТВА Ў В. РАЎБІЧЫ

Спарткомплекс "Раўбічы", Мінскі раён.
Тэл.: 507 44 68.

■ **Пастаянныя экспазіцыі:** "Беларуская поспілка".

МУЗЕЙ В.К. БЯЛЫНЦАГА-БІРУЛІ Ў Г. МАГІЛЁВЕ

г. Магілёў, вул. Ленінская, 37.
Тэл.: (8-0222) 22 48 87.

■ **Экспазіцыя "Культура 1-й пал. XIX ст."**.

■ **"Вясельныя традыцыі Усходу. Японія. Індыя. Карэя"**.

МУЗЕЙ *

НАЦЫЯНАЛЬНЫ ГІСТАРЫЧНЫ МУЗЕЙ РЭСПУБЛІКІ БЕЛАРУСЬ

г. Мінск, вул. К.Маркса, 12.
Тэл.: 327 43 22.

Экспазіцыі:

■ **"Старажытная Беларусь"**.
■ **"Беларусь XVI — VIII стст. у партрэтах і геральдыцы"**.
■ **"Водбіліскі ваеннай славы"**.

■ **"Мастацтва ў гарадской культуры XIX — пач. XX стст."**.

■ **"Вайна 1812 г. у гісторыі Мінска"**.

Выстаўкі:

■ Выстаўка плаката У.Крукоўскага **"Старонкі гісторыі"**.

■ **"Сяргей Вайцэхоўскі. Генерал дзвюх армій"**.

Дом-музей Із'езда РСДРП г. Мінск, пр-т Незалежнасці, 31а. Тэл.: 290 68 47.

■ **Выстаўка піктарыяльнай фатаграфіі Марыі Банэ "Дом"**.

ЗАМКАВЫ КОМПЛЕКС "МІР"

г.п. Мір, Карэліцкі раён, Гродзенская вобласць.
Тэл.: (8-01596) 2 82 91, (8-01596) 2 82 70.

■ **Пастаянная экспазіцыя.**

Выстаўкі:

■ **"Мір стары — Мір новы"** (фотавыстаўка).
■ **"Рэальнае і міфічнае ў скульптуры"** (Л.Нішчык).
■ **"Мой родны край"** (П.Абадзінскі).

ДЗЯРЖАЎНЫ ЛІТАРАТУРНА-МЕМАРЫЯЛЬНЫ МУЗЕЙ ЯКУБА КОЛАСА

г. Мінск, вул. Акадэмічная, 5.
Тэл.: 294 91 96.

■ **Экспазіцыя "Якуб Колас. Жыццё і творчасць"**.

■ **Тэатралізаваная экскурсія паводле казак Якуба Коласа.**

■ **"Шляхам Янкі Купалы да Якуба Коласа"** (дэманструецца ў філіяле "Мікалаеўшчына" Музея Якуба Коласа, у Мемарыяльнай сядзібе "Смоўляна").

■ **Выстаўка з уласных фондаў музея да 100-годдзя з дня нараджэння Максіма Танка "Я заўжды помню голас Твой"**.

■ **"Таямніцы Дома Песняра"**: інтэрактыўная гульня-віктарына для дзяцей малодшага і сярэдняга школьнага ўзросту па экспазіцыі Музея Якуба Коласа.

ДЗЯРЖАЎНЫ ЛІТАРАТУРНЫ МУЗЕЙ ЯНКІ КУПАЛЫ

г. Мінск, вул. Янкі Купалы, 4.
Тэл.: 327 78 66.

■ **Экспазіцыя "Шляхі"** з 3D-праглядам.

■ **"Неўміручая Паўлінка"**.

■ **Цыкл музейна-педагагічных заняткаў з элементамі тэатралізацыі "Дзядзька Янка, добры дзень!"** для дзяцей малодшага школьнага ўзросту і сямейнага наведвальніка.

■ **Інтэрактыўная гульня "У пошуках Папараць-кветкі"**.

ДЗЯРЖАЎНЫ МУЗЕЙ ГІСТОРЫІ БЕЛАРУСКАЙ ЛІТАРАТУРЫ

г. Мінск, вул. М.Багдановіча, 15.
Тэл.: 334 56 21.

Выстаўкі:

■ **"Апялункі паэтычных нябёс"**.
■ **"Васіль Быкаў. Шлях, вызначаны лёсам"**.
■ **"Няхай світае свету!"**.
■ **Міні-выстаўка**, прысвечаная 100-годдзю з дня нараджэння Максіма Танка, "Паэт з нарачанскага краю".

БЕЛАРУСКІ ДЗЯРЖАЎНЫ МУЗЕЙ ГІСТОРЫІ ВЯЛІКАЙ АЙЧЫННАЙ ВАЙНЫ

г. Мінск, пр-т Незалежнасці, 25а.
Тэл.: 226 03 98.

Экспазіцыі:

■ **Пастаянная экспазіцыя.**

Выстаўкі:

■ **"1812 г. Вайна і мір"**.

ГОМЕЛЬСКІ ПАЛАЦАВА-ПАРКАВЫ АНСАМБЛЬ

г. Гомель, пл. Леніна, 4.
Тэл.: (8-0232) 74 19 11.

Цэнтральная частка палаца

Выстаўкі:

■ **Выстаўка фотаработ С.Халадзіліна "Да Ліверпуля з Гомеля... 101 год"**.

■ **"Старадаўнія гарады Беларусі ў кнігах і арт-фактах"**.

■ **Персанальная выстаўка К.Рахджэсцвенскай "Прыватная калекцыя"**.

■ **Выстаўка "Беларускія землі на географічных картах XVI — пач. XXI стст."**.

Экспазіцыі:

■ **"Культавыя прадметы"**.
■ **"Загадкавыя фантазіі мора"** (грот палаца).

■ **Экспазіцыя, прысвечаная дзяржаўнаму дзеячу СССР А.Грамыку.**

■ **"Чырвоная гасцеўня"**.

■ **"Зала ўрачытых прыёмаў"**.

■ **Экспазіцыя адкрытага захавання археалагічнай калекцыі музея (цокальны паверх паўднёвай галерэі).**

Аб'ява*

ОАО "Гомель-Белпромкультура"
спеціалізаванне предприятие по комплектації объектов культуры

предлагает

любое звуковое и световое оборудование производства предприятий Республики Беларусь

Форма оплаты любая. Доставка и монтаж.

г. Гомель, ул. Барыкина, 82 "Б"
0232 408-172, 408-182;
+375 29 681 15 30
www.GBPK.by

ТЭАТР *

НАЦЫЯНАЛЬНЫ АКАДЭМІЧНЫ ВЯЛІКІ ТЭАТР ОПЕРЫ І БАЛЕТА РЭСПУБЛІКІ БЕЛАРУСЬ

г. Мінск, пл. Парыжскай камуны, 1.
Тэл./факс: 334 11 56.

■ **2 — "Сівая легенда"** (опера) Д.Смоўскага.

■ **4 — "Легенды беларускай оперы"** (Музычныя вечары ў Вялікім).

■ **6 — "Шахразода"** (балет) М.Рымскага-Корсакава.

ЗАСТУЖАНЫ КАЛЕКТЫЎ РЭСПУБЛІКІ БЕЛАРУСЬ "РЭСПУБЛІКАНСКІ ТЭАТР БЕЛАРУСКАЙ ДРАМАТУРГІІ"

г. Мінск, вул. Крапоткіна, 44.
Тэл./факс: 334 60 08.

■ **29 — "Дахыць да прэм'еры"** (камедыя) М.Рудкоўскага.

■ **30 — "Адэль"** (гісторыя каханья) Я.Таганавы.

■ **30 верасня — "Стойкі алаваны салдацік"** (казка для дзяцей і дарослых) паводле Г.Х. Андэрсена.

■ **2 кастрычніка — "Каласы пад сярпом тваім"** (гістарычная драма) паводле У.Караткевіча.

■ **3 — "Чайка"** (камедыя) А.Чэхава.

■ **4 — "Янка Купала. Кругі раю"** (гістарычная драма) С.Навуменка.

■ **5 — "Нязваныя гошці"** (меладрама) С.Бартохавай.

■ **6 — "Містэр Розыгрыш"** (спектакль для дзяцей і дарослых у 2-х дзях) Я.Конева.

БЕЛАРУСКІ ДЗЯРЖАЎНЫ АКАДЭМІЧНЫ МУЗЫЧНЫ ТЭАТР

г. Мінск, вул. Мяснікова, 44.
Тэл.: 200 81 26.

■ **5 кастрычніка — "Бабін бунт"** (музычная камедыя ў 2-х дзях) Я.Піцкіна.

НАЦЫЯНАЛЬНЫ АКАДЭМІЧНЫ ТЭАТР ІМЯ ЯНКІ КУПАЛЫ

г. Мінск, вул. Энгельса, 7.
Тэл./факс: 227 60 81.

■ **4 кастрычніка — "Вечар"** (рэквіем) А.Дударавы.

■ **5 — "Людзі на балоце"** (Палеская хроніка) паводле І.Мележа.

■ **6 — "Вячэра з прыдуркам"** (камедыя ў 2-х дзях) Ф.Вэбэра.

■ **4 — "Востраў Сахалін"** (монаспектакль) А.Чэхава.

БЕЛАРУСКІ ТЭАТР "ЛЯЛКА"

г. Віцебск, вул. Пушкіна, 2.
Тэл.: (8-0212) 36 32 50.

■ **30 верасня, 3 кастрычніка — "Кветачка-вясёлка"** (казка ў 2-х дзях) В.Катаева.

■ **30 — "Загубленая душа, або Пакаранне грэшніка"** У.Граўцова.
■ **2 — "Аладзін"** Н.Гернэт.
■ **4 — "Адважныя браты"** Г.Матвеева.

МУЗЕЙ ГІСТОРЫІ ГОРАДА ГОМЕЛЯ

г. Гомель, вул. Пушкіна, 32.
Тэл.: (80232) 74-28-23.

Экспазіцыі:

■ **Інтэр'еры гарадскога асабняка к. XIX — пач. XX ст.**

■ **Прагулкі па старым Гомелі.**

■ **Гісторыя Гомеля ад старажытнасці да пачатку XX ст.**

Выстаўкі:

■ **Фотаапараты і фотатэхніка XX ст. (каля 100 адзінак), перададзеныя ў дар Музею гісторыі Гомеля Леанідам Пінскім.**

ГРОДЗЕНСКІ ДЗЯРЖАЎНЫ МУЗЕЙ ГІСТОРЫІ РЭЛІГІІ

г. Гродна, вул. Замкавая, 16.
Тэл.: (8-0152) 74 25 13.

Экспазіцыі:

■ **"Рэлігія і культура ў Беларусі"**.
■ **"Эпоха. Час. Будынак"**.

Выстаўкі:

■ **"З крыніц страдвечных"**.

ГОМЕЛЬСКІ АБЛАСНЫ МУЗЕЙ ВАЕННАЙ СЛАВЫ

г. Гомель, вул. Пушкіна, 5.
Тэл.: (8-0232) 77 60 60.

■ **Пастаянная ваенна-гістарычная экспазіцыя.**

■ **Выстаўка тэхнікі на адкрытай пляцоўцы.**

■ **Выстаўка "Захаваем на вякі. Новыя паступленні і набыткі са збору Гомельскага абласнога музея ваеннай славы"**.

■ **На тэрыторыі музея працуе пнеўматычны цір.**

■ **"Музей крыміналістыкі"**.

ЛІДСКІ ГІСТОРЫКА-МАСТАЦКІ МУЗЕЙ

г. Ліда, вул. Перамогі, 37а.
Тэл.: (8-0154) 53 22 44.

■ **Пастаянная экспазіцыя "Прырода Лідчыны"**.

Выстаўкі:

■ **"Вядзём пачатак свой ад Гедыміна..."**.
■ **"Прадметы побыту к. XIX — пач. XX стст."**.

■ **Выстаўка адной карціны "Партызаны"**.

■ **"Прывітанне, ранейшая Ліда!"**.

■ **"Музейна-вобразная зала "Хрушчоўка-60"**.

■ **Турыстычна-пазнаваўчая праграма "Праз вякі, праз стагоддзі"** ў Лідскім замку.

ПАЛАЦ МАСТАЦТВА

г. Мінск, вул. Казлова, 3.
Тэл./факс.: 290 60 10.

■ **Рэспубліканская мастацкая выстаўка "Метафары і метамарфозы"**.

МАСТАЦКАЯ ГАЛЕРЭЯ "УНІВЕРСІТЭТ КУЛЬТУРЫ"

г. Мінск, Кастрычніцкая плошча, 1.
Тэл.: 327 26 12.

■ **Выстаўка твораў выпускнікоў і педагогаў фоташколы "Свет фота" "Спачатку"**, прысвечаная 5-годдзю дзейнасці фоташколы.

ШТОТЫДНЁВАЯ ГРАМАДСКА — АСВЕТНИЦКАЯ ГАЗЕТА
Выдаецца з кастрычніка 1991 года
Заснавальнік — Міністэрства культуры Рэспублікі Беларусь
Рэгістрацыйнае пасведчэнне № 637, выдадзена Міністэрствам інфармацыі Рэспублікі Беларусь

Галоўны рэдактар — Сяргей Сяргеевіч ТРАФІЛАЎ
Рэдакцыйная калегія: Лілія АНАНІЧ, Уладзімір АРЛОЎ, Міхаіл БАРАЗНА, Уладзімір ГЛЕП, Ірына ДРЫГА, Аляксей ДУДАРАЎ, Кацярына ДУЛАВА, Валяцін ЕЛІЗАР'ЕЎ, Міхаіл КАЗІНЕЦ, Віктар КУРАШ, Барыс СВЯТЛОЎ, Святалана СУХАВЕЙ, Міхаіл ФІНБЕРГ, Леанід ШЧАМЯЛЁЎ, Уладзімір ШЧАСНЫ.

Рэдакцыя: Марына САМОНЧАНКА (адказны сакратар).

Рэдактары аддзелаў: Дар'я АМЯЛЬКОВІЧ, Канстанцін АНТАНОВІЧ, Надзея БУНЦЭВІЧ, Тацяна КОМАНОВА, Барыс КРЭПАК, Яўген РАГІН, Ілья СВІРЫН.

Спецкарэспандэнты: Пётр ВАСІЛЕЎСКІ Юрый ЧАРНЯКЕВІЧ.

Загадчык аддзела фоталюстрацый — Юрый ІВАНОЎ

Карэктар — Інга ЗЕЛЬГІС

Мастацкі рэдактар — Наталля ОВАД

Адрас рэдакцыі: 220013, Мінск, пр. Незалежнасці, 77.

Пакоі 16-28, 94-98, чацвёрты паверх.

Тэлефоны: (017) 290 22 50, (017) 286 07 97, (017) 334 57 23

Тэлефон/факс: (017) 334 57 41

Рэкламны адзел: тэл. (017) 334 57 41

www.kimpress.by

E MAIL: kultura@tut.by

Аўтарскія рукапісы не рэцэнзуюцца і не вяртаюцца.

Аўтары допісаў у рэдакцыю паведамляюць сваё прозвішча, поўнае імя і імя па бацьку, пашпартныя звесткі (нумар пашпарта, дату выдачы, кім выдадзены пашпарт, асабісты нумар), асноўнае месца працы, зваротны адрас.

Меркаванні аўтара могуць не адпавядаць пункту гледжання рэдакцыі.

Аўтары нясуць адказнасць за дакладнасць матэрыялаў. "Матэрыял на правах рэкламы."

"Культура", 2012. Індэкс 63875, 638752